PATRIARKHISTORIEN
Del 2, 1 Mos 27–50

1 Mos 27

Isak välsignar Jakob	
1 När Isak hade blivit gammal och hans ögon var så svaga att han inte kunde se, kallade han till sig sin äldste son Esau och sade till honom: ”Min son.” Han svarade honom: ”Här är jag.”	I det här kapitlet ser vi hur Gud använder människornas synder så att de tjänar hans plan. Isak misstog sig angående sin förestående död. Han var nu minst 130 år (kanske 137 år), men han skulle ännu leva 40–50 år (han dog vid 180 års ålder, 35:28). Antagligen räknade han med att hans blindhet var ett tecken på en snart förestående död. Jakob och Esau var vid det här laget minst 70 år, och Jakob var ännu ogift.
2 Då sade han: ”Jag är gammal och vet inte när jag skall dö.	
3 Tag därför dina jaktredskap, ditt koger och din båge, och gå ut i markerna och skjut något vilt åt mig.	Isak var förtjust i vilt och favoriserade Esau, kanske just därför.
4 Laga sedan till en välsmakande rätt åt mig, en som jag tycker om, och bär in den till mig så att jag får äta och sedan välsigna dig innan jag dör.”	Det är ändå märkligt att han vill välsigna Esau, för han måste ha varit medveten om Guds plan, som han hade uppenbarat för Rebecka. Han går här emot Guds vilja, kanske inte med berått mod, utan för att han i mänsklig svaghet inte kan gå förbi sin älsklingsson.
5 Rebecka hörde vad Isak sade till sin son Esau. När Esau gick ut i markerna för att skjuta något vilt att ta hem,	Rebecka favoriserade Jakob, kanske för att hon visste att det var han som var utvald av Gud att föra frälsningslinjen vidare.
6 sade Rebecka till sin son Jakob: ”Lyssna! Jag hörde din far säga till din bror Esau:	Rebecka är den som sätter igång bedrägeriet, men också Jakob är skyldig. Om de tänkt att de måste hjälpa Gud att uppfylla sitt löfte handlar de i otro, för de skulle i stället ha lämnat saken åt Gud.
7 Skaffa något vilt och laga till åt mig en välsmakande rätt, som jag kan äta. Sedan skall jag välsigna dig inför HERREN innan jag dör.	
8 Hör nu på mig, min son, och gör som jag säger.	
9 Gå till hjorden och hämta två fina killingar, så skall jag laga till en välsmakande rätt av dem åt din far, en som han tycker om.	

10 Den skall du bära in till din far så att han får äta den och sedan välsigna dig innan han dör.”	
11 Men Jakob sade till sin mor Rebecka: ”Min bror Esau är ju hårig, och jag är slät.	
12 Tänk om far rör vid mig. Då blir jag en bedragare i hans ögon och drar förbannelse över mig i stället för välsignelse.”	Jakob är rädd att bedrägeriet ska avslöjas. Han fruktar är att han ska gå miste om välsignelsen och i stället bli förbannad. Han är inte rädd för att utföra själva bedrägeriet, utan är rädd att bli fast.
13 Men hans mor sade till honom: ”Den förbannelsen skall komma över mig, min son. Hör bara vad jag säger och gå och hämta killingarna åt mig.”	Rebecka fick sitt straff: Högst troligt fick hon inte återse Jakob.
14 Han gick då och hämtade dem och förde dem till sin mor, och hon lagade till en välsmakande rätt, en som hans far tyckte om.	
15 Sedan tog Rebecka fram sin äldste son Esaus högtidskläder, som hon hade inne hos sig, och satte dem på sin yngste son Jakob.	Avsikten kommer fram i v27, då Isak känner lukten av Esaus kläder.
16 Med skinnen från killingarna täckte hon över hans händer och den bara delen av hans hals.	
17 Sedan gav hon sin son Jakob den välsmakande rätten och brödet som hon hade gjort i ordning.	
18 Han gick in till sin far och sade: ”Far.” Han svarade: ”Vad vill du? Vem är du, min son?”	Isak är trots allt misstänksam. Han känner inte igen rösten som Esaus röst.
19 Jakob sade till sin far: ”Jag är Esau, din förstfödde. Jag har gjort som du sade till mig. Sätt dig upp och ät av mitt villebråd, så att du kan välsigna mig.”	

20 Men Isak sade till sin son: ”Hur har du kunnat finna det så snart, min son?” Han svarade: ”HERREN, din Gud, sände det i min väg.”	Jakob ljuger öppet. Och han inte bara ljuger en gång, utan tar också Herrens namn, med hänvisning till Isaks tro, i sin mun som ett bestyrkande. Det är först sedan han återvände från Haran som han tala om sin Gud.
21 Då sade Isak till Jakob: ”Kom hit, min son, och låt mig få röra vid dig och känna om du är min son Esau eller inte.”	
22 Jakob gick då fram till sin fader Isak, och han rörde vid honom och sade: ”Rösten är Jakobs, men händerna är Esaus.”	
23 Han kände inte igen honom, för händerna var håriga som hans bror Esaus händer. Han tänkte nu välsigna honom,	Isak är nästan övertygad, men ändå inte. Ännu en gång ljuger Jakob.
24 men så frågade han: ”Är du verkligen min son Esau?” Han svarade: ”Ja.”	
25 Då sade han: ”Bär hit maten, min son, så att jag kan äta av villebrådet och välsigna dig.” Jakob bar fram den till honom och han åt. Och han räckte honom vin och han drack.	
26 Sedan sade hans fader Isak till honom: ”Kom hit och kyss mig, min son.”	En tragisk parallell: Judas kysste Jesus när han förrådde honom.
27 När han då gick fram och kysste honom, kände han lukten av hans kläder och välsignade honom. Han sade: ”Doften av min son är lik doften från en mark som HERREN har välsignat.	Isak faller slutligen till föga när han känner lukten av Esaus kläder.
28 Gud skall ge dig av himlens dagg och av jordens fruktbarhet, säd och vin i riklig mängd.	Först förkunnar han en materiell välsignelse.

29 Folk skall tjäna dig och folkslag falla ner för dig. Var en herre över dina bröder. Din mors söner skall falla ner för dig. Förbannad vare den som förbannar dig och välsignad den som välsignar dig!”	Isak säger att Esaus efterkommande ska underkasta sig Jakob, men han utelämnar en central sak från välsignelsen: Han säger ingenting om att alla släkter ska välsignas genom hans son, även om han annars citerar de ord som Gud talade till Abraham. Den dyrbaraste välsignelsen saknades. Men den var inte beroende av bedrägeriet, för Gud hade redan bestämt så.
Esau ber om Isaks välsignelse	
30 När Isak hade givit Jakob sin välsignelse och Jakob just hade gått ut från honom, kom hans bror Esau hem från jakten.	
31 Också han lagade till en välsmakande rätt och bar in den till sin far och sade: ”Nu kan far sätta sig upp och äta av sin sons villebråd och sedan välsigna honom.”	
32 Hans fader Isak frågade honom: ”Vem är du?” Han svarade: ”Jag är Esau, din förstfödde.”	Esaus ordval visar hur noggrant Jakob hade tänkt igenom sitt bedrägeri, för han använde nästan exakt samma ord.
33 Då blev Isak mycket förskräckt och sade: ”Vem var då den jägare som bar in sitt villebråd till mig? Jag åt av allt innan du kom och jag välsignade honom. Välsignad skall han också vara.”	Den insikt som Isak får är omvälvande: han inser nu att den välsignelse han gav Jakob verkligen är Guds välsignelse, och att hans egna planer hade omkullkastats. Den välsignelse som Gud ger en människa kan ingen ta ifrån honom.
34 När Esau hörde vad hans far berättade, ropade han högt och bittert: ”Far, välsigna också mig!”	
35 Men han svarade: ”Din bror kom med svek och tog din välsignelse.”	
36 Då sade Esau: ”Heter han inte Jakob! Och nu har han bedragit mig två gånger! Min förstfödslorätt har han tagit och nu har han också tagit min välsignelse.” Och han frågade: ”Har du då ingen välsignelse kvar för mig?”	Esaus bitterhet beror egentligen inte på att han verkligen önskade välsignelsen. Han hade ju inte brytt sig om sin förstfödslorätt. Snarare är hans önskan om välsignelse av vidskeplig art, ett hyckleri av samma slag som när en son till en pastor på äldre dar står framför den kyrka där hans far har döpt och konfirmerat honom, även om han levt sitt liv som ogudaktig (Franzmann). Hebreiskan har en ordlek: förstfödslorätt är *bekorah* och välsignelse *berakah*.

37 Isak sade då till Esau: ”Se, jag har satt honom till herre över dig, och alla hans bröder har jag gett till tjänare åt honom, och med säd och vin har jag försett honom. Vad skall jag då göra för dig, min son?”	
38 Esau sade till sin far: ”Var det den enda välsignelse du hade, far? Välsigna också mig, far!” Och han började storgråta.	
39 Då svarade hans fader Isak honom: ”Se, fjärran från jordens fruktbarhet skall din boning vara och utan dagg från himlen där ovan.	Det som Isak ger Esau är ingen välsignelse, utan en profetia. Den är som en parodi över den välsignelse som Jakob fick.
40 Av ditt svärd skall du leva och din bror skall du tjäna. Men när du blir bångstyrig skall du slita hans ok från din nacke.”	Endast i den sista satsen finns en ljusglimt, ur Esaus perspektiv. Edomiterna kan tidvis bryta israeliternas dominans.
Jakob flyr till Haran	
41 Esau fylldes av hat mot Jakob på grund av den välsignelse som hans far hade givit Jakob. Han sade till sig själv: ”Snart kommer den tid då vi skall sörja vår far. Då skall jag döda min bror Jakob.”	Esau visste att han inte kunde räkna med någon framgångsrik framtid. Välsignelsen av hans far var borta, och därmed Guds välsignelse. Han fylldes av hat, men samtidigt var han pliktig att visa hänsyn mot sin far. Han kunde inte verkställa den hämnd han planerade så länge fadern levde. Men han hade redan begått mord i sitt hjärta genom sitt hat.
42 När man berättade för Rebecka vad hennes äldre son Esau hade sagt, sände hon bud efter sin yngre son Jakob och sade till honom: ”Din bror Esau tänker hämnas på dig och döda dig.	Esau uttalade tydligen sina tankar så att någon tjänare hörde det, och tjänaren berättade för Rebecka. Hon är handlingskraftig och kallar genast på sin älsklingsson för att inviga honom i sin plan.
43 Och nu, min son, lyssna på mig! Fly till min bror Laban i Haran	
44 och stanna hos honom en tid, till dess din brors förbittring har lagt sig.	Det blev en tid på 20 år (se 31:38, 41).

45 När din bror inte längre är förbittrad på dig och han har glömt vad du gjort mot honom, då skall jag sända bud och hämta dig därifrån. Varför skulle jag mista er båda på en och samma dag?”	Det finns inga belägg för att Rebecka levde när Jakob återvände från Haran. Rebecka vet att om Esau dödar Jakob kommer han också att bli dödad pga. blodshämnd.
46 Sedan sade Rebecka till Isak: ”Jag är trött på livet för de hetitiska kvinnornas skull. Om Jakob tar sig en hustru bland landets kvinnor, en hetitiska som dessa, varför skulle jag då leva?”	Rebecka vet att Isak inte gillade att Esau tog hedniska hustrur och utnyttjar nu det här för sin plan. Hon utnyttjar tillfället. Jakob var vid det här laget sannolikt 77 år gammal och är ännu ogift. Hon lägger sina ord så att Isak påminns om hur viktigt det är att Jakob får en hustru från sitt eget folk, så som han fick Rebecka, och inte gifter sig med en hednisk hustru.

1 Mos 28

1 Då kallade Isak till sig Jakob och välsignade honom och sade till honom: ”Du skall inte ta någon av Kanaans döttrar till hustru.	Isak gör så som Rebecka tänkt sig. Det är omöjligt för en hedersam son att överge sitt hem utan sin fars lov. Därför behövs faderns välsignelse för färden.
2 Stå upp och bege dig till Paddan-Aram, till din morfar Betuels hus, och tag dig en hustru därifrån, någon av döttrarna till din morbror Laban.	Paddan-Aram betyder Arams slätt. Det betecknar Eufrats övre lopp.
3 Gud den Allsmäktige skall välsigna dig och göra dig fruktsam och föröka dig, så att du blir många folk.	
4 Han skall ge Abrahams välsignelse åt dig och dina efterkommande, så att du får inta det land som Gud har gett åt Abraham, det land där du nu bor som främling.”	Isak påminner om Guds löfte till Abraham. Han handlar utifrån det högsta tänkbara motivet: Guds löfte om den kommande Messias skulle uppfyllas genom hans son Jakob. Så kan Gud verkställa sin plan trots att de mänskliga planerna har en annan motivering. Han leder Jakobs öden genom besvikelser och motgångar så att hans goda vilja sker.
5 Så sände Isak i väg Jakob och han begav sig till Paddan-Aram, till arameen Laban, Betuels son, som var bror till Rebecka, Jakobs och Esaus mor.	Nu kan Jakob i frid lämna sitt hem och bege sig iväg. Det framgår inte om han får med sig tjänstefolk. Nu vänds ett blad i berättelsen, med Jakob som huvudperson. Där ska Jakobs själviskhet och stolthet brytas ner så att han blir Israel, som ser endast till Guds nåd och som segrar genom tron.
Esau tar sig ännu en hustru	

6 Esau såg att Isak hade välsignat Jakob och sänt honom till Paddan-Aram för att hämta en hustru därifrån. Han hade ju välsignat honom och befallt honom att inte ta någon av Kanaans döttrar till hustru.	Innan vi helt kommer över till Jakobs färd till Haran får vi veta att Esau nu har förstått att det var fel att han tog sig hetitiska hustrur.
7 Och Jakob hade lytt sin far och mor och begett sig till Paddan-Aram.	
8 Då förstod Esau att hans fader Isak inte tyckte om kananeiskorna.	Det borde han ha insett långt tidigare.
9 Därför begav han sig till Ismael och tog Mahalat till hustru utöver de hustrur han redan hade. Hon var dotter till Ismael, Abrahams son, och syster till Nebajot.	Han försöker nu gottgöra felet genom att gå till Abrahams egen släkt och ta sin kusin till hustru.
Jakobs dröm i Betel	
10 Jakob lämnade Beer-Sheba och begav sig mot Haran.	
11 Han kom till en plats där han måste stanna över natten, ty solen hade gått ner. Och han tog en av stenarna på platsen för att ha under huvudet och lade sig att sova.	Vägen från Beer-Sheba till Betel är drygt 100 km, så Jakob måste troligen ha färdats i tre dagar innan det här händer. Ännu i dag brukar herdar använda stenar under huvudet som en ”kudde”. Man var vana med att sova på marken.
12 Då hade han en dröm. Han såg en stege vara rest på jorden. Den nådde ända upp till himlen och Guds änglar steg upp och ner på den.	Jakob måste ha känt det svårt att lämna sitt hem. Han hade bedragit sin far och förorsakat Esaus hat genom sitt bedrägeri. Han måste ha ångrat sin synd djupt, trots att det inte sägs klart ut. Nu ville Gud göra det klart för honom att hans nåd räckte till också för honom, som en ångrande syndare. Gezelius förklarar att stegen betecknar Kristi människoblivande. Han har sin begynnelse i himlen och har stigit ner till jorden. Änglarna kom till jorden för att förkunna hans födelse. Kristus är den enda vägen till himlen.
13 Och se, HERREN stod ovanför den och sade: ”Jag är HERREN, din fader Abrahams Gud och Isaks Gud. Det land där du ligger skall jag ge åt dig och dina efterkommande.	Gud kommer att uppenbara sig sju gånger för Jakob (28:13; 31:3; 32:1–2; 32:24–30; 35:1; 35:9–13; 46:1–4). HERREN uppenbarar sig som Abrahams och Isaks Gud, och han understryker att de löften han gett dem står fasta. Han upprepar löftena som han flera gånger redan har gett både åt Abraham och Isak: (1) löftet om landet. I den här situationen är Jakob närmast landsförvisad! En väldig nåd bevisas bedragaren.

14 Din avkomma skall bli som stoftet på jorden och du skall utbreda dig åt väster och öster, norr och söder, och genom dig och din avkomma skall alla folkslag på jorden bli välsignade.	(2) Löftet om en talrik avkomma upprepas. Jakob är ännu barnlös och ogift. Slutligen försäkrar Gud att (3) alla folkslag på jorden ska bli välsignade genom Jakob och hans avkomma, dvs genom Messias. Det är samma löften som Gud gav Abraham i 12:1–3 och senare.
15 Och se, jag är med dig och skall bevara dig vart du än går, och jag skall föra dig tillbaka till detta land. Jag skall inte överge dig intill dess att jag har gjort vad jag har lovat dig.”	HERREN lovar ytterligare att vara med bevara Jakob på hans väg. Tre gånger upprepar Mose ordet ”se” (i hebreiskan), vilket uttrycker en stor förvåning (v12, 13 och 15).
16 När Jakob vaknade upp ur sömnen, sade han: ”HERREN är verkligen på denna plats och jag visste det inte.”	Gud är överallt, men här kom han på ett särskilt sätt till Jakob, som han inte har gjort tidigare. Jakob är förundrad över att HERREN uppenbarade sina löften på det här sättet.
17 Han greps av fruktan och sade: ”Hur helig är inte denna plats! Det måste vara Guds boning, ja, här är himlens port.”	Jakob tänkte förstås inte på ett hus eller ett tempel, utan på att platsen var helig, då Gud uppenbarade sig där. Det här upplevde Jakob på natten, medan det var mörkt.
18 Tidigt på morgonen steg Jakob upp, och han tog stenen som han hade vilat sig mot och reste den till en stod och göt olja över den.	När gryningen kom tog Jakob stenen och reste upp den som ett minnesmärke. Oljan fungerar som ett drickoffer, jfr 35:14.
19 Och han kallade platsen Betel. Tidigare hette denna stad Lus.	Mose använder namnet Betel redan i 12:8, eftersom det var under det namnet hans läsare kände platsen.
20 Jakob gav ett löfte och sade: ”Om Gud är med mig och bevarar mig under den resa som jag nu gör och ger mig bröd att äta och kläder att ta på mig,	Man kan läsa det här på två sätt, antingen som en bytesaffär: ”om du gör så, gör jag så här”, eller som orsak–verkan: ”om Gud är så här nådig, då vill jag ...” I Jakobs läge hade han inget att sätta upp som motprestation mot Guds nåd.
21 och jag kommer tillbaka till min fars hus i frid, då skall HERREN vara min Gud.	
22 Och stenen som jag har rest till en stod skall bli ett Guds hus, och av allt som du ger mig skall jag ge dig tionde.”	”Guds hus” betyder här en helig plats. Platsen blev verkligen senare en gudstjänstplats, 35:1–7, där Jakob byggde ett altare och offrade till HERREN sedan hans söner hade hämnats på männen i Sikem.

1 Mos 29

Jakob kommer till Laban

1 Sedan fortsatte Jakob sin färd till Österlandet.	De följande kapitlen innehåller för Jakob både Guds aga och beskydd. Han reser en lång väg förbi ”folken i öster”.
2 Där fick han se en brunn på fältet och vid den låg tre fårhjordar, ty ur den brunnen brukade man ge hjordarna vatten. Stenen som låg över brunnens öppning var stor.	Det var en oskriven lag att man vältrade bort stenen först när alla fårhjordarna hade samlats. Stenen krävde normalt två eller mäns insatser.
3 Därför brukade man först samla alla hjordarna där och sedan vältra bort stenen från öppningen till brunnen och ge fåren vatten. Därefter lade man tillbaka stenen på sin plats över brunnens öppning.	
4 Jakob frågade männen: ”Mina bröder, varifrån är ni?” De svarade: ”Vi är från Haran.”	Jakob får uppleva Guds ledning, genom att männen som kommit med de tre fårhjordarna är från Haran, den stad dit han är på väg.
5 Då sade han till dem: ”Känner ni Laban, Nahors son?” ”Ja”, svarade de.	”Son” används ofta för flera generationer. Här avser det Nahors sonson.
6 Han frågade dem vidare: ”Står det väl till med honom?” De svarade: ”Ja. Se, där kommer hans dotter Rakel med fåren.”	Männen känner Laban och berättar hans dotter Rakel kommer med fåren. Här har vi en parallell till händelsen med Rebecka närmare 100 år tidigare.
7 Jakob sade: ”Det är ju ännu full dag och det är inte tid än att samla in boskapen. Ge fåren vatten och för dem ut på bete igen.”	Jakob känner inte till traktens sed.
8 Men de svarade: ”Vi kan inte göra det förrän alla hjordarna har samlats och man har vältrat bort stenen från brunnens öppning. Då ger vi fåren vatten.”	
9 Medan han talade med dem kom Rakel dit med sin fars får, ty hon brukade vakta dem.	Både män och kvinnor deltog i herdeuppgifterna.
10 När Jakob fick se sin morbror Labans dotter Rakel komma med Labans får, gick han fram och vältrade bort stenen från öppningen till brunnen och gav sin morbror Labans får vatten.	Jakob fylls av ovanliga krafter, tydligen för att han är så rörd av situationen, möjligen också för att imponera på dem, eller på Rakel, med sin kraft.

11 Jakob kysste Rakel och brast i gråt.	Jakob grät av glädje. Vi har ingen indikation att det var kärlek vid första ögonkastet.
12 Han berättade för Rakel att han var hennes fars släkting och att han var Rebeckas son. Då sprang hon i väg och berättade detta för sin far.	Jakobs känslor kan mycket väl förklaras med att han inser hur Gud i sin nåd har lett honom rätt, så som han ledde Abrahams tjänare. Rakel gör som Rebecka hade gjort en lång tid innan.
13 När Laban fick höra om sin systerson Jakob skyndade han sig emot honom, tog honom i famn och kysste honom och förde honom in i sitt hus. Jakob berättade för Laban allt som hade hänt honom.	Laban minns mycket väl hur Abrahams tjänare hade kommit när han var ung (kap. 24). Vi kan fråga oss om Jakob verkligen berättade allt – också bakgrunden med hans svek mot Esau och Isak. Men han hade ångrat och bekänt sina synder, och vi kan utgå från att han verkligen berättade allt.
14 Och Laban sade till honom: ”Du är verkligen av samma kött och blod som jag!” Så stannade han hos honom en månad.	Jfr 2:23. På hebreiska står det bokstavligt ”ben och kött”. Laban visar sig också vara en bedragare. Kanske det är därför som han inser att Jakob är av samma kött och blod?
Jakob tar tjänst hos Laban	
15 Laban sade till Jakob: ”Du är ju min släkting. Skall du arbeta åt mig för ingenting? Säg mig vad du vill ha i lön.”	Laban ser att Jakob är en god arbetare, för han hade sannolikt börjat hjälpa till med boskapsskötseln ganska snart efter sin ankomst. Men han ser också möjligheterna att utnyttja honom, eftersom han är självisk och svekfull.
16 Laban hade två döttrar. Den äldre hette Lea och den yngre Rakel.	
17 Leas ögon var matta, men Rakel var välväxt och vacker att se på.	Uttrycket säger att Lea saknade det behag med klara och lysande ögon som uppskattades av österlänningar. Rakel hade både en skön gestalt och ett vackert ansikte.
18 Och Jakob älskade Rakel. Därför sade han: ”Jag vill arbeta åt dig i sju år för Rakel, din yngre dotter.”	Laban kunde räkna ut att Jakob betalar ett högt pris för att få gifta sig med Rakel, som han var kär i upp över öronen.
19 Laban svarade: ”Det är bättre att jag ger henne till dig än till någon annan. Stanna kvar hos mig.”	Laban har sannolikt redan nu tänkt ut hur han kan lura Jakob på ytterligare några års tjänst. Hans bedrägeri motiveras senare med att man inte kan gifta bort en yngre dotter före en äldre. Det borde han ha sagt redan nu, om det verkligen var en sed.
20 Så arbetade Jakob i sju år för Rakel, men för honom var det bara som några dagar eftersom han älskade henne.	Jakobs stora kärlek ges ett vackert uttryck.
21 När tiden hade gått sade Jakob till Laban: ”Ge mig min hustru, för nu är tiden inne. Låt mig gå in till henne.”	Jakob påminner om att det är dags för bröllop.

22 Då samlade Laban allt folket på orten och ordnade en fest.	Laban ordnar en stor bröllopsfest för hela staden, vilket är en beräkning.
23 Men när kvällen kom tog han sin dotter Lea och förde henne till honom, och han gick in till henne.	Laban kunde lyckas för: 1) Jakob hade inte en misstanke, 2) bröllopet fullbordades i mörker, 3) Lea var beslöjad. Man kan undra vad Rakel tänkte under bröllopet, om hon alls var närvarande – också som beslöjad.
24 Och Laban gav sin slavinna Silpa till tjänsteflicka åt sin dotter Lea.	
25 På morgonen fick Jakob se att det var Lea. Då sade han till Laban: ”Vad har du gjort mot mig? Var det inte för Rakel jag arbetade hos dig? Varför har du bedragit mig?”	Jakob var naturligtvis uppbragt. Att han ändå inte uppträdde med större raseri kan ha berott på att han kom ihåg sin skuld för sina egna bedrägerier. Han insåg sannolikt att det handlade om Guds aga till hans bästa. Han lärde sig att underordna sig under Guds vilja.
26 Laban svarade: ”Här på orten brukar man inte ge bort den yngre före den äldre.	Det är tvivelaktigt om det fanns en sådan oeftergivlig lag, för Jakob borde i så fall ha fått veta den i förväg. Labans bedrägeri var höjden av oärlighet. Också Lea hade sin del av skulden.
27 Fullfölj nu Leas bröllopsvecka. Sedan skall vi ge dig den andra också mot att du arbetar åt mig i sju år till.”	
28 Jakob gick med på detta och fullföljde hennes bröllopsvecka. Sedan gav han honom sin dotter Rakel till hustru.	Att Jakob inte protesterar kan bero på att Laban hade kallat så många bröllopsgäster. Det var bevittnat offentligt att Jakob hade gift sig med Lea.
29 Och Laban gav sin slavinna Bilha till tjänsteflicka åt sin dotter Rakel.	
30 Så gick Jakob in till Rakel också, och han älskade Rakel mer än Lea. Sedan arbetade han hos honom i sju år till.	Jakob hade redan avslutat sin del av avtalet, och ändå måste han nu göra samma arbete en gång till. Laban visste att Jakob i sin stora kärlek till Rakel inte skulle tacka nej till erbjudandet.
Jakobs barn	
31 Men när HERREN såg att Lea var försmådd, gjorde han henne fruktsam medan Rakel var ofruktsam.	Ett av Moses viktigaste syften med berättelsen om Jakob är att ge en framställning av hans tolv söner. Här använder Gud olika mänskliga svagheter som avund och självhävdelse för att förverkliga sin plan. Elva av Jakobs söner föds i Haran och också dottern Dina.
32 Lea blev havande och födde en son som hon gav namnet Ruben, ty hon sade: ”HERREN har sett mitt lidande. Nu kommer min man att älska mig.”	Ruben betyder ”se, en son” men liknar ”han har sett mitt lidande”. Lea utgår från att en man värderar sin hustru efter hur hon kan föda söner åt honom. Lea blev mor till Jakobs fyra första söner, däribland Levi, stamfadern för prästerna, och Juda, som blev Jesu stamfar.

33 Och hon blev åter havande och födde en son. Då sade hon: ”HERREN har hört att jag är försmådd. Därför har han gett mig denne också.” Och hon gav honom namnet Simeon.	Lea har ändå inte fått Jakobs kärlek utan känner sig försmådd. Simeon anknyter till det hebreiska ordet för ”höra”, eller ”en som hör”.
34 Hon blev havande på nytt och födde en son. Då sade hon: ”Nu skall väl ändå min man hålla sig till mig. Jag har ju fött tre söner åt honom.” Därför fick han heta Levi.	Levi anknyter till det hebreiska ordet för ”hålla sig till”.
35 Ännu en gång blev hon havande och födde en son. Då sade hon: ”Nu vill jag tacka HERREN.” Därför gav hon honom namnet Juda. Sedan slutade hon upp att föda.	Den fjärde sonen blir den som för frälsningslinjen vidare. Juda anknyter till ordet för ”tacka”. Därför säger också Paulus att den är en rätt jude som har sitt beröm från Gud (Rom 2:29).

1 Mos 30

1 När Rakel såg att hon inte födde några barn åt Jakob, blev hon avundsjuk på sin syster och sade till Jakob: ”Skaffa mig barn, annars dör jag.”	Vi får en bild av hur viktigt det var för en kvinnans självkänsla på den här tiden att hon kunde få barn. Därför är det också anmärkningsvärt att Sara och Rebecka fick vänta länge på sina barn, och nu gäller det också Jakobs älsklingshustru. Rakel dog senare när hon födde Benjamin. – Jakob avundades också sin bror.
2 Då blev Jakob arg på Rakel och svarade: ”Kan jag ersätta Gud, som har hindrat dig att få barn?”	Jakob har alltid försökt skapa sig välsignelse genom sina egna gärningar. Här måste han nu erkänna att han möter en gräns: det är bara Gud som kan ge livsfrukt.
3 Hon sade: ”Se, där är min slavinna Bilha. Gå in till henne, så att hon får föda barn åt mig och jag får avkomma genom henne.”	Vi ska inte tänka att Gud godkänner de avundsamma kvinnornas sätt att skaffa sig barn via bihustrur, som hade en lägre ställning än de riktiga hustrurna, inte heller att det var Guds vilja att Jakob skulle ha flera hustrur. Ändå använder Gud de syndiga människorna som sina tjänare i sitt syfte att välsigna Jakob med en stor familj. ”Åt mig” betyder ordagrant ”på mina knän”, troligen ett uttryck som anger adoption.
4 Så gav hon honom sin slavinna Bilha till hustru, och Jakob gick in till henne.	
5 Bilha blev havande och födde en son åt Jakob.	Jakobs femte, sjätte, sjunde och åttonde söner föddes av hans bihustrur, hustrurnas tjänstekvinnor.
6 Då sade Rakel: ”Gud har skaffat mig rätt. Han har hört min röst och gett mig en son.” Därför gav hon honom namnet Dan.	Dan anknyter till det hebreiska ordet för ”skaffa rätt”.

7 Och Bilha, Rakels slavinna, blev åter havande och födde en andra son åt Jakob.	
8 Då sade Rakel: ”Guds strider har jag stridit med min syster och vunnit seger.” Och hon gav honom namnet Naftali.	Naftali betyder ”min strid”. Rakels ord visar att förhållandet mellan de båda systrarna var bittert.
9 När Lea såg att hon hade slutat föda barn, tog hon sin slavinna Silpa och gav henne till hustru åt Jakob.	
10 Och Silpa, Leas slavinna, födde en son åt Jakob.	
11 Då sade Lea: ”Till lycka.” Och hon gav honom namnet Gad.	Gad betyder ”lycka” eller ”en trupp”. Karl XII: ”Rustig” (Luther: ”Rüstig”.
12 Leas slavinna Silpa födde en andra son åt Jakob.	
13 Då sade Lea: ”Jag är lycklig. Ja, unga kvinnor skall prisa mig lycklig.” Och hon gav honom namnet Aser.	Aser betyder ”lycklig”.
14 Men en gång under veteskörden gick Ruben ut på marken och fann kärleksäpplen som han bar till sin mor Lea. Då sade Rakel till Lea: ”Ge mig av din sons kärleksäpplen.”	Kärleksäpplen eller alruna (dudaim, lat. Mandragora officinarum) är en potatisväxt med rötter som påminner om nedre delen av en människokropp. Frukterna är gula och körsbärsstora. Den ansågs ha magiska egenskaper och befrämja fruktsamhet. Ett belägg på att man hellre ägnade sig åt vidskepelse än åt gudsfruktan, något som också kännetecknar Jakobs handlande med boskapen.
15 Men hon svarade henne: ”Är det inte nog att du har tagit min man? Vill du ta min sons kärleksäpplen också?” Rakel sade: ”Han får ligga med dig i natt om jag får din sons kärleksäpplen.”	
16 När Jakob kom hem från marken på kvällen, gick Lea och mötte honom och sade: ”Du skall gå in till mig, för jag har gett min sons kärleksäpplen som lön för dig.” Så låg han med henne den natten.	Jfr v18: ”lön” anspelar på namnet Isaskar. Lea måste ”betala hyra” för att få ligga med Jakob.
17 Gud hörde Lea, och hon blev havande och födde en femte son åt Jakob.	

18 Då sade Lea: ”Gud har gett mig lön för att jag gav min slavinna åt min man.” Och hon gav honom namnet Isaskar.	Isaskar anknyter till det hebreiska ordet för ”lön”.
19 Lea blev åter havande och födde en sjätte son åt Jakob.	Lea blir den hustru som föder flest barn (sex söner och en dotter), även om hon är försmådd av Jakob.
20 Då sade hon: ”Gud har gett mig en god gåva. Nu skall min man bo hos mig, eftersom jag har fött sex söner åt honom.” Och hon gav honom namnet Sebulon.	Sebulon anknyter till de hebreiska orden för ”gåva” och ”bo hos”.
21 Därefter födde hon en dotter och gav henne namnet Dina.	Ofta utelämnas döttrarna från släktregistren, men Dina kommer att spela en viktig roll i den senare historien (kap 34).
22 Men Gud tänkte på Rakel. Gud hörde henne och gjorde henne fruktsam.	Åter upprepas historien: Rakel, som varit länge barnlös, får nu också en egen son. Han blir Jakobs älsklingsson. Uttrycket ”Gud tänkte på Rakel” innebär en särskild omtanke, jfr 8:1.
23 Och hon blev havande och födde en son. Då sade hon: ”Gud har tagit bort min skam.”	Att ha fått adoptera tjänstkvinnans söner är inte samma sak som att få ett eget barn.
24 Och hon gav honom namnet Josef och sade: ”HERREN skall ge mig ännu en son.”	Josef anknyter till de hebreiska orden för ”ta bort” och ”ge ytterligare”.
Jakobs avtal med Laban	
25 När Rakel hade fött Josef, sade Jakob till Laban: ”Låt mig fara. Jag vill bege mig hem till min bygd och till mitt land.	Jakob har nu fullgjort sina fjorton tjänsteår och vill återvända till sitt land.
26 Ge mig mina hustrur och mina barn som jag har arbetat hos dig för och låt mig fara hem. Du vet ju själv hur jag har arbetat åt dig.”	
27 Laban svarade honom: ”Låt mig finna nåd för dina ögon. Genom spåtecken förstår jag att HERREN har välsignat mig för din skull.”	Labans ord uttrycker att han blandar gudsfruktan med vidskepelse, något som också visas av 31:19.
28 Han tillade: ”Bestäm vad du vill ha i lön av mig, så skall jag ge dig det.”	Han är angelägen om att fortsättningsvis dra nytta av Jakobs arbetsinsatser och ber honom stanna. Och Jakob kommer att stanna ännu i sex år (31:41).

29 Jakob sade till honom: ”Du vet själv hur jag har arbetat åt dig och vad det har blivit av din boskap hos mig.	
30 Det lilla du hade innan jag kom har förökat sig och blivit mycket, eftersom HERREN har välsignat dig var jag än gått fram. Men när skall jag få göra något för mitt eget hus?”	
31 Han svarade: ”Vad skall jag ge dig?” Jakob sade: ”Du skall inte ge mig något alls. Om du gör mig till viljes i det jag nu säger skall jag fortsätta att vara herde för din hjord och vakta den.	Jakob ger uttryck för förtröstan på Gud, trots att Laban går emot hans önskan. Men han genomför sin plan på ett sätt som inte överlämnas åt Gud, utan åt vidskepliga metoder. Ändå välsignar Gud honom, som han hade lovat.
32 Jag vill gå igenom hela din hjord i dag och ur den skilja ut alla spräckliga och brokiga djur, alla mörka djur bland lammen och dem som är brokiga och spräckliga bland getterna. Det skall vara min lön.	Jakob ger ett förslag som tilltalade Laban. Spräckliga och brokiga djur, liksom mörka lamm, var fåtaliga. Jakobs begäran verkade alltså vara högst anspråkslös.
33 När du senare kommer för att med egna ögon se vad som har blivit min lön, då skall min rättfärdighet vara mitt vittne. Alla getter hos mig som inte är spräckliga eller brokiga och alla lamm som inte är mörka skall räknas som stulna.”	
34 ”Det är bra”, sade Laban. ”Det får bli som du har sagt.”	
35 Samma dag skilde Laban ut de strimmiga och brokiga bockarna och alla spräckliga och brokiga hongetter, alla som det fanns något vitt på, och alla lamm som var mörka. Dessa lämnade han i sina söners vård.	Det här kan tolkas så att Laban gör det ännu svårare för Jakob. I stället för att låta Jakob få alla de spräckliga djuren i sin vård skiljer han ut dem och överlämnar dem åt sina söner. Det var en nedlåtande gest mot Jakob, för om han skulle få dem måste han stjäla dem från Labans söner.
36 Han lät ett avstånd av tre dagsresor vara mellan sig och Jakob. Och Jakob fick sedan vakta Labans övriga hjord.	Dessutom ser han till att dessa hjordar förs långt bort, så att de inte kan para sig med de djur som står under Jakobs uppsikt.

37 Men Jakob tog färska käppar av poppel, mandelträd och lönn och gjorde vita ränder på dem genom att skala av barken så att det vita på käpparna syntes.	Jakob hemfaller nu åt något som i första hand kan uppfattas som vidskepelse. Trots att han gör sitt avtal i tro tycker han nu att han måste hjälpa Gud att uppfylla sitt löfte om välsignelse. Metoden är omdebatterad. Finns det en påverkan genom synintryck före födelsen? De flesta förnekar det. Naturligtvis kan Gud göra vad han vill på vilket sätt han vill.
38 Sedan lade han käpparna som han skalat i rännorna eller vattenhoarna, så att djuren hade dem framför sig när hjordarna kom för att dricka. De brukade para sig när de kom för att dricka.	
39 När djuren parade sig vid käpparna blev djurens avkomma strimmig, spräcklig och brokig.	Gud välsignar Jakob och ger sådan färg åt avkomman att de enligt avtalet tillhörde Jakob. Jfr 31:12. Jakob erkänner att allt är Guds omsorg: 31:9, 42.
40 Sedan förde Jakob lammen åt sidan och ordnade de övriga djuren så att de vände huvudena mot det strimmiga och mot allt det mörka i Labans hjord. Så skaffade han sig egna hjordar som han inte blandade med Labans hjord.	Laban har bedrägligt ändrat Jakobs lön tio gånger, 31:41. Det kan betyda att Laban ändrade färgdefinitionerna upprepade gånger till sin fördel. Det här är det andra sättet som Jakob tillgriper.
41 Så ofta de kraftiga djuren skulle para sig, lade Jakob käpparna framför djurens ögon i rännorna, så att de parade sig vid käpparna.	Hebr: ”all den tidigt födande hjorden” utsäger att de som födde den tidigaste kullen fick de starkaste lammen.
42 Men när det var svaga djur, lade han inte dit dem. På det sättet fick Laban de svaga djuren och Jakob de kraftiga.	”De sentfödande” fick ingen åtgärd. Jakob fick de kraftigare djuren och Laban blev med de svagare.
43 Och Jakob blev mycket rik. Han fick mycket småboskap och dessutom slavinnor och slavar, kameler och åsnor.	Vi ser åter hur Gud välsignar Jakob som han har utvalt och lovat välsigna, på samma sätt som Abraham och Isak blev välsignade.

1 Mos 31

Jakob flyr från Laban	
1 Jakob fick höra hur Labans söner sade: ”Jakob har tagit allt vad vår far ägde. Av det som tillhörde vår far har han skaffat sig hela denna rikedom.”	Labans söner grips av avund för allt vad Jakob har förvärvat genom Guds välsignelse. Det var en överdrift att säga att Jakob hade tagit Labans egendom, för den hade inte minskat.

2 Jakob märkte också att Laban inte såg på honom med samma ögon som förut.	Det var inte ofarligt för Jakob att fortsätta sin tjänst hos Laban. Han märkte att Laban såg på honom med mörka, arga ögon.
3 Då sade HERREN till Jakob: ”Vänd tillbaka till dina fäders land och till din släkt. Jag är med dig.”	Gud upprepar sitt löfte från Betel (28:15) att vara med Jakob. Det hade han också visat i handling. Nu var det dags för Jakob att återvända.
4 Och Jakob sände bud efter Rakel och Lea och bad dem komma ut på marken till hans hjord,	Nu måste Jakob vinna sina hustrurs godkännande för sin plan att återvända. Han väntade sig att de skulle lämna sitt hem och följa honom. Rakel nämns nu före Lea.
5 och han sade till dem: ”Jag märker att er far inte ser på mig med samma ögon som förut, men min fars Gud har varit med mig.	Jakob börjar med att öppet berätta om Labans fientliga attityd, som gör att det inte längre är riskfritt att vara kvar. Han hänvisar till det övernaturliga sätt som han har fått sin rikedom på.
6 Ni vet själva att jag har tjänat er far med all min kraft.	
7 Ändå har er far lurat mig och ändrat min lön tio gånger, men Gud har inte tillåtit honom att göra mig något ont.	Laban har upprepade gånger ändrat randvillkoren för vilken avkomma av boskapen som skulle tillfalla honom. Talet tio verkar användas för att beskriva en fullständighet, jfr Job 19:3.
8 När han sade: De spräckliga skall vara din lön, då fick hela hjorden spräcklig avkomma. Och när han sade: De strimmiga skall vara din lön, då fick hela hjorden strimmig avkomma.	Trots att Laban försökte ändra på reglerna var välsignelsen hos Jakob. Det här måste också hustrurna ha sett.
9 Så har Gud tagit er fars boskap och gett den åt mig.	Gud hade inte bara gynnat Jakob, utan han hade på ett tydligt sätt gett Jakob hans rikedomar på Labans bekostnad.
10 När parningstiden för småboskapen kom hade jag en dröm. Jag lyfte min blick och fick se att hannarna, som betäckte småboskapen, var strimmiga, spräckliga och fläckiga.	Jakob tecknar en kort översikt över hur hans boskap förökats innan han berättar om hur Gud konkret har uppenbarat sig för honom.
11 Och Guds ängel sade till mig i drömmen: Jakob! Jag svarade: Här är jag.	Guds ängel är ofta beteckningen på den andra personen i gudomen, Kristus före hans inkarnation.
12 Då sade han: Lyft blicken och se hur alla hannar som betäcker småboskapen är strimmiga, spräckliga och fläckiga. Jag har sett allt som Laban gör mot dig.	Jakob trodde först att det var hans skickliga plan med arrangemangen kring parningen som hade orsakat att så många av småboskapen blev ovanligt färgade. Men här säger Gud att det var hans direkta ingripande som gjorde det här.

13 Jag är Betels Gud. Det var där du smorde en minnessten och gav mig ett löfte. Bryt nu upp och drag ut ur detta land och vänd tillbaka till ditt fosterland.”	Gud kallar sig ”Betels Gud”, för att påminna Jakob om uppenbarelsen vid Betel när han hade lämnat sitt hem. Där hade Jakob lovat återvända. Nu har tiden kommit. Han är beredd att i tro göra det som Gud befaller honom.
14 Då sade Rakel och Lea: ”Har vi kvar någon lott eller arvedel i vår fars egendom?	Rakel och Lea svarar med hänvisning till det materiella arvet som de har del i.
15 Var vi inte som främlingar för honom när han sålde oss? Sedan har han också gjort slut på det han fick i betalning för oss.	Den betalning som Jakob erlade för sina hustrur har inte kommit dem själva till nytta, utan Laban har behållit den för sig själv.
16 Ja, hela den rikedom som Gud har tagit från vår far tillhör oss och våra barn. Gör därför allt vad Gud har sagt till dig.”	Hustrurna erkänner det riktiga i att rikedomen har övergått till Jakob och hans familj. Ändå saknas inte en andlig motivering, eftersom de underkastar sig Guds ord.
17 Jakob bröt så upp och satte sina barn och hustrur på kamelerna	Uttryckssättet (v20) anger ett brådstörtat uppbrott.
18 och tog med sig all boskap och all egendom som han hade samlat, den boskap han ägde och hade skaffat sig i Paddan-Aram, och begav sig till sin fader Isak i Kanaans land.	Det kunde ändå inte ha varit någon snabb handling att samla all boskap och andra ägodelar, men avfärden underlättades av att Laban var bortrest.
19 Men Laban hade gått för att klippa sina får. Då stal Rakel sin fars husgudar.	Rakel har ännu kvar något av polyteismen: hon vill för säkerhets skull känna tryggheten av att ha med sig avgudabilderna som fanns i hennes fars hem.
20 Och Jakob smög sig i väg från arameen Laban utan att låta honom märka att han tänkte fly.	Uttrycket är ordagrant ”Jakob stal Labans hjärta”, och betyder att Jakob inte ville låta Laban veta att han flyr bort från honom. Fortsättningen visar också att det var motiverat att inte vänta på klartecken från Laban.
21 Han bröt upp och flydde med allt han hade och gick över floden och ställde sin färd mot Gileads berg.	Haran låg vid en biflod till floden Eufrat och att gå över floden (Eufrat) var ett märke på att de skulle resa långt bort. De reste troligen via Aleppo och Damaskus.
Laban förföljer Jakob	
22 På tredje dagen fick Laban veta att Jakob hade flytt.	
23 Då tog han med sig sina bröder och satte efter honom, och efter sju dagar hann han upp honom i Gileads bergsbygd.	Eftersom Jakob hade ansvar för boskap och små barn kunde de inte färdas lika fort som Laban med sina män (troligen också släktingar och tjänare). Deras försprång smalt bort inom en vecka. Gileads bergsbygd ligger österom Jordan och låg längre söderut än när Jakob hade flytt till Haran.

24 Men Gud kom till arameen Laban i en dröm om natten och sade till honom: ”Akta dig för att säga något mot Jakob, gott eller ont.”	Uttrycket innebär att Laban inte skulle ingripa på något sätt, varken genom att tvinga honom att återvända eller övertala honom.
25 När Laban hann upp Jakob, hade denne slagit läger på berget. Också Laban och hans män slog läger på Gileads berg.	Laban kom så nära inpå Jakob, och sannolikt omringade honom och hans folk, att det inte fanns någon chans att fly undan.
26 Då sade Laban till Jakob: ”Vad har du gjort? Du smög dig i väg från mig och förde bort mina döttrar liksom fångar tagna med svärd.	Laban uppträder igen bedrägligt. Han anklagar Jakob för att ha tvingat med sig hans döttrar. Jakobs namn – bedragaren – följer honom hela tiden.
27 Varför flydde du i hemlighet och rymde från mig? Eftersom du inte lät mig veta något, kunde jag inte sända i väg dig med jubel och sång, med pukor och harpor.	Laban antyder också att han skulle ha ordnat en fest inför uppbrottet, något som säkert inte var hans avsikt. Både han och Jakob vet att det här var rent hyckleri.
28 Du unnade mig inte ens att kyssa mina barnbarn och mina döttrar. Du har handlat som en dåre.	
29 Det står i min makt att göra er illa, men er fars Gud sade till mig i natt: Akta dig för att säga något mot Jakob, gott eller ont.	Laban berättar likväl om hur Gud hade uppenbarat sig för honom, och att han därför inte kan göra något med våld, vilket han säkerligen annars hade tänkt.
30 Nu gav du dig i väg därför att du längtade hem så mycket, men varför stal du mina gudar?”	Han tror sig hitta en förmildrande omständighet i Jakobs hemlängtan, men varför han skulle ha stulit husgudarna begriper han inte.
31 Jakob svarade Laban: ”Jag var rädd för dig, för jag tänkte att du skulle ta dina döttrar från mig med våld.	Först svarar Jakob milt, men senare blir han arg.
32 Men den som du hittar dina gudar hos skall inte få behålla livet. I våra släktingars närvaro får du se efter om jag har något hos mig som är ditt. Tag det i så fall!” Jakob visste inte att Rakel hade stulit dem.	Jakob uttalar en dödsdom över den som har tagit Labans husgudar, för han vet inte att Rakel har dem. Nu är det nära att han ska mista sin älsklingshustru. Han blir ännu en gång bedragen, denna gång av Rakel.
33 Laban gick då in i Jakobs tält och sedan in i Leas tält och in i de båda slavinnornas tält, men han fann inget. När han hade kommit ut ur Leas tält gick han in i Rakels tält.	

34 Men Rakel hade tagit husgudarna och lagt dem i kamelsadeln och satt sig på dem. Laban sökte igenom hela tältet utan att finna dem.	Husgudarna var följaktligen små.
35 Hon sade till sin far: ”Bli inte arg på mig, herre, för att jag inte kan stiga upp för dig. Jag har det på kvinnors vis.” Så sökte han efter husgudarna men kunde inte finna dem.	Rakel borde enligt normal etikett har stigit upp för sin far. Under forntid ansågs allt som en menstruerande kvinna satt på vara orent. Det visar att Rakel inte satte värde på avgudabilderna.
36 Jakob blev arg och kom i gräl med Laban och sade till honom: ”Vad har jag gjort för illa eller syndat, eftersom du förföljer mig så våldsamt?	Nu tänds Jakobs vrede och han anklagar Laban.
37 Nu har du letat igenom allt jag äger. Vad har du då funnit som tillhör dig? Lägg fram det inför både mina och dina släktingar här så att de får döma mellan oss båda.	
38 I tjugo år har jag varit hos dig. Dina tackor och getter har inte fått missfall och av baggarna i din hjord har jag inte ätit.	Jakob framställer kontrasten mellan sin trogna tjänst och Labans girighet.
39 Inget ihjälrivet djur förde jag till dig. Jag var tvungen att själv ersätta det. Du krävde ersättning av mig för det stulna, antingen det stulits på dagen eller på natten.	I 2 Mos 22:10, 13 anges som lag att man inte behövde ersätta ett rivet djur. Ordet ”ersätta” används för att sona en skuld, som om man har begått ett brott.
40 Så hade jag det. Om dagen plågades jag av hetta och om natten av köld, och sömnen vek ifrån mig.	Labans hårdhet var orimlig.
41 I tjugo år har jag varit hos dig. Jag har tjänat dig i fjorton år för dina båda döttrar och i sex år för din boskap, men du har ändrat min lön tio gånger.	

42 Om inte min fars Gud hade varit med mig – Abrahams Gud som också Isak fruktar – så hade du säkert låtit mig fara med tomma händer. Men Gud såg mitt lidande och min möda, och han fällde domen i natt.”	Slutligen ger Jakob Gud äran för allt han har fått. ”Isak fruktar” kan också betyda ”Isaks fruktan”, en beskrivning av Gud.
Jakob och Laban försonas	
43 Laban svarade Jakob: ”Döttrarna är mina döttrar, barnen är mina barn och hjordarna är mina hjordar. Allt som du ser är mitt. Vad skulle jag väl kunna göra mot mina döttrar eller mot barnen som de har fött?	Laban är långt ifrån ångerköpt för allt han har gjort. Han hänvisar i stället till att allt är hans: döttrarna, barnen och hjordarna. Därför kan han inte göra dem något illa. Det som nu kan bli en risk är att Jakob efter en tid kunde mobilisera en här som kan återvända till Haran och hämnas. Det skulle Laban sannolikt ha gjort själv. Därför skyndar han sig nu att förebygga det här genom att föreslå ett förbund.
44 Kom nu och låt oss sluta förbund med varandra. Det skall vara vittne mellan mig och dig.”	
45 Då tog Jakob en sten och reste den till en stod.	Jakob är inte stridslysten. Han har vuxit i sin tro, som inte söker strid. Därför accepterar han förslaget.
46 Sedan sade han till sitt folk: ”Samla ihop sten.” Då tog de stenar och gjorde ett röse och höll en måltid där på röset.	Man ingick ett sedvanligt förbund med en måltid.
47 Laban kallade det Jegar-Sahaduta, men Jakob kallade det Galed.	Jegar-Sahaduta betyder ”vittnesbördets hop” på arameiska, på hebreiska blir det Galed eller Gilead. Luther säger att det också betyder en hop vittnen och kan förliknas vid den Heliga Skrift.
48 Och Laban sade: ”Detta röse skall i dag vara vittne mellan mig och dig.” Det var så det fick namnet Galed.	
49 Men det kallades också Mispa, ty han sade: ”HERREN skall vara en väktare mellan mig och dig, när vi inte längre ser varandra.	”Mispa” betyder ”vaktställe”, ett ställe där man har vid utsikt.
50 Om du behandlar mina döttrar illa eller tar andra hustrur vid sidan av mina döttrar, skall du komma ihåg att Gud är vittne mellan mig och dig, även om ingen människa är närvarande.”	

51 Laban sade vidare till Jakob: ”Se detta röse och se denna stod som jag rest mellan mig och dig.	
52 Detta röse skall vara ett vittne, och stoden skall vara ett vittne, att jag inte skall fara till dig förbi detta röse och att inte heller du skall fara till mig förbi detta röse och förbi denna stod med onda avsikter.	Röset blev en gränsmarkering, som parterna inte skulle överskrida i onda avsikter.
53 Abrahams och Nahors Gud, han som var deras faders Gud, skall vara domare mellan oss.” Och Jakob svor eden vid honom som hans fader Isak fruktade.	Enligt Jos 24:2 dyrkade Abrahams och Nahors far Tera andra gudar. Jakob svär vid ”Isaks fruktan”, dvs. vid den sanne Guden som Abraham senare dyrkar och som Isak alltid dyrkade.
54 Sedan offrade Jakob slaktoffer på berget och bjöd in sina släktingar till en måltid. De åt och stannade på berget över natten.	
55 På morgonen steg Laban upp tidigt, och när han hade kysst sina barnbarn och sina döttrar och välsignat dem, gav han sig i väg och återvände hem.	Laban återvänder till Haran. Herrens löfte till Jakob om beskydd har hållit.

1 Mos 32

Jakob förbereder mötet med Esau	
1 Och Jakob fortsatte sin färd. Då mötte Guds änglar honom.	Knappt har Jakob klarat av en fara innan nästa hot väntar. Han skulle nu möta Esau, som ännu drevs av hat till Jakob.
2 När han såg dem sade han: ”Detta är Guds skara.” Och han kallade platsen Mahanajim.	Guds änglar uppenbarade sig, troligen med samma budskap om beskydd och ledning som Gud förut hade gett honom. Mahanajim ligger troligen strax norr om Jabbok, idag Wadi Zerqa, som rinner västerut i Jordan ca 30 km norrom Döda havet. Namnet betyder ”två skaror” eller ”två läger”. Här möttes Guds änglaskara och Jakobs skara.
3 Jakob skickade budbärare framför sig till sin bror Esau i Seirs land på Edoms mark,	Rebecka hade lovat sända bud till Jakob när faran från Esaus håll var över. Något sådant bud hade inte kommit. Jakob hade orsak att vara rädd för Esau. Seirs land ligger söderom Döda havet.
4 och han befallde dem: ”Så här skall ni säga till min herre Esau: Din tjänare Jakob hälsar: Jag har bott hos Laban och dröjt kvar där ända tills nu.	Jakob instruerar sina budbärare att berätta om hur han har fått framgång hos Laban.

5 Jag har oxar, åsnor, får, tjänare och tjänarinnor, och nu sänder jag bud för att låta min herre veta det, så att jag kan finna nåd för dina ögon.”	Han kommer inte tomhänt, som för att söka Esaus hjälp. Även om han inte har för avsikt att inkräkta på Esaus område vill han försäkra sig om att denne inte ska komma med hämndaktioner.
6 När budbärarna kom tillbaka till Jakob sade de: ”Vi träffade din bror Esau och han kommer emot dig med fyrahundra man.”	Beskedet från Esau är illavarslande. Att han kommer emot med 400 man kan inte betyda annat än att han kommer med hämnd.
7 Jakob blev mycket förskräckt och greps av ångest. Han delade upp sitt folk och fåren, nötboskapen och kamelerna i två skaror	Jakob grips av stor ångest och gör två saker. Dels förbereder han sig så gott han kan med all omsorg för att försöka blidka Esau, och dels vänder han sig i bön till Gud.
8 och sade: ”Om Esau överfaller den ena skaran och slår den, så kan den andra komma undan.”	Genom att dela upp folk och boskap i två skaror hoppas han att åtminstone den ena skaran ska komma undan så att inte alla går under.
9 Och Jakob bad: ”HERRE, min fader Abrahams Gud och min fader Isaks Gud, HERRE, du som sade till mig: Vänd tillbaka till ditt land och till din släkt så skall jag göra dig gott.	Jakobs bön innehåller tre delar. 1) En hänvisning till Guds löften till Abraham och Isak och också till honom själv vid Betel. Han erkänner att den framgång han har haft beror på Guds nåd.
10 Jag är inte värdig all den nåd och trofasthet som du har visat din tjänare. När jag gick över denna Jordan hade jag inte mer än min stav, och nu har jag blivit två skaror.	2) Jakob bekänner sin ovärdighet, vilket blir klart belyst av hans exempel. Det hebreiska ordet kan inte översättas bara med ett ord. Guds nåd är något mera än barmhärtighet, som han kan visa hedningar. Det är Guds förhållningssätt gentemot hans älskade barn.
11 Rädda mig undan min bror Esaus hand, för jag är rädd att han kommer och dödar mig, ja, också mödrar och barn.	3) En bön om beskydd vid mötet med Esau.
12 Du har själv sagt: Jag skall göra dig mycket gott och låta dina efterkommande bli som havets sand, omöjliga att räkna.”	Jakob motiverar sin bön med Guds löften. Han slutar sin bön på samma sätt som han började. Jakob har mist sin egen styrka och nu förlitar han sig på Guds nåd.
13 Jakob stannade där den natten. Av sina hjordar tog han ut gåvor till sin bror Esau:	Trots att han har anbefallt sitt och sin familjs liv i Guds han vidtar Jakob ändå mått och steg enligt sunt förnuft. Det är ingen motsättning mellan en sund planering och förlitan på Gud.
14 tvåhundra getter och tjugo bockar, tvåhundra tackor och tjugo baggar,	Det som räknas upp är en stor förmögenhet: totalt 580 djur.

15 trettio kamelston som gav di, tillsammans med deras föl, fyrtio kor och tio tjurar samt tjugo åsninnor med tio föl.	
16 Han lämnade dem i sina tjänares hand, var hjord för sig, och sade: ”Gå framför mig och håll ett avstånd mellan hjordarna.”	
17 Sedan befallde han den som gick först: ”När min bror Esau möter dig och frågar: Vem tillhör du och vart går du, och vem tillhör djuren som du driver framför dig?	
18 då skall du svara: De tillhör din tjänare Jakob. Det är en gåva som han skickar till sin herre Esau, och själv kommer han efter oss.”	
19 Han befallde också den andre och den tredje och alla de andra som drev hjordarna: ”Som jag har sagt er skall ni säga till Esau, när ni kommer fram till honom.	
20 Ni skall också säga: Se, din tjänare Jakob kommer efter oss.” Ty han tänkte: ”Jag vill beveka honom med de gåvor som kommer före mig. Sedan kommer jag själv inför hans ansikte. Kanske tar han då emot mig väl.”	Jakob gör en klok beräkning, att dessa väldiga gåvor måste göra intryck på Esau. När han först möts av en stor gåva och går vidare möts han av ytterligare en väldig gåva.
21 Så kom gåvorna före honom, medan han själv stannade i lägret den natten.	
Jakob kämpar vid Jabbok	
22 Men Jakob steg upp samma natt och tog sina båda hustrur och sina båda slavinnor och sina elva söner och gick över Jabboks vadställe.	Ännu en förberedelse gör Jakob. Han för sin familj över Jabbok i skydd av mörkret, för det kunde vara ödesdigert om Esau skulle anfalla dem när de var i färd med att gå över vadstället.
23 Han tog dem och förde dem över bäcken tillsammans med allt annat han ägde.	

24 Och Jakob blev ensam kvar. Då brottades en man med honom ända till dess morgonrodnaden kom.	Jakob blev kvar på norra stranden och möter en man, som vi identifierar som den andra personen i gudomen (Hos 12:4–5: ängeln). Gud utsätter sina barn för svårigheter för att driva dem till ivrig bön. Hosea säger att Jakob grät och bad om nåd. Jakob måste från början ha insett att motståndaren var mer än en människa. Ordlek: brottas: *ye'abeq*, *ya'aqob*, *yabboq*.
25 När han såg att han inte kunde övervinna Jakob, slog han honom på höftleden, så att höften gick ur led medan han brottades med honom.	Jakob kämpar så hårt att Gud inte kunde övervinna honom. Den allsmäktige Guden kan givetvis besegra en människa, men han visar sig svag inför människors bön, när de stämmer med Guds vilja. Jakob hade en benägenhet att följa sin egen onda vilja, och efter att ha underkastat sig Guds vilja måste Gud nu ge honom en varning för återfall. Han blev halt – för hur lång tid vet vi inte.
26 Och han sade: ”Släpp mig, ty morgonrodnaden har gått upp.” Men Jakob svarade: ”Jag släpper dig inte förrän du välsignar mig.”	Vi vet varför: Gud kan inte visa sig i dagsljus för en människa, en syndare kan inte se Gud och leva (2 Mos 33:20). Jakob anar att hans kombattant är gudomlig och ger inte upp utan att ha fått hans välsignelse. Det behagar Gud att välsigna den som vädjar till hans löften (jfr Luk 11:5–13 och Abrahams bön, 1 Mos 18).
27 Då sade han till honom: ”Vad är ditt namn?” Han svarade: ”Jakob”.	Guds avsikt är att få Jakob att tänka på betydelsen av hans namn: bedragaren.
28 Han sade: ”Du skall inte längre heta Jakob utan Israel, ty du har kämpat med Gud och med människor och segrat.”	Gud talar nu med himmelsk auktoritet. Nu får Jakob sitt nya namn: ”han kämpar med Gud”.
29 Och Jakob frågade: ”Låt mig få veta ditt namn.” Han svarade: ”Varför frågar du efter mitt namn?” Och han välsignade honom där.	På motsvarande sätt ber Jakob att få veta namnet på den han kämpat med, även om han inser vem han är. Men namnet inrymmer mera än yttre kunskap, det talar om vem personen är i sitt väsen. Vad välsignelsen innebar får vi inte veta i detalj, men vi kan anta att det är en upprepning av samma löften som tidigare.
30 Jakob kallade platsen Peniel, ty han tänkte: ”Jag har sett Gud ansikte mot ansikte, och ändå har mitt liv skonats.”	Peniel betyder ”Guds ansikte”. Gud hade nu återupprättat Jakob, gett honom ett nytt namn och en ny tillförsikt. Han var nära förtvivlan, men genom att hans jag hade brutits ner hade han nu gjorts helt beroende av Guds nåd. Nu hade han åter hopp.
31 När han hade kommit förbi Penuel såg han solen gå upp. Och han haltade på höften.	Solen var ett vittnesbörd om att ett nytt andligt liv hade gått upp för Jakob.
32 Därför äter Israels barn än i dag inte höftsenan som ligger på höftleden, eftersom han slog Jakob på höftleden, på höftsenan.	

1 Mos 33

Jakob möter Esau

1 Jakob lyfte blicken och fick se Esau komma med fyrahundra man. Då fördelade han sina barn på Lea och Rakel och de båda slavinnorna.	Nu har sanningens ögonblick kommit. Med fyrahundra man utrustade för strid kan Esau krossa Jakobs skara. Jakob vidtar åtgärder för att spara de mest älskade till sist.
2 Han lät slavinnorna med deras barn gå främst, Lea med hennes barn efter dem och Rakel med Josef sist.	Först bland hustrurna och barnen låter han sina bihustrur och deras barn gå, och älsklingshustrun Rakel med Josef sist.
3 Själv gick han framför dem och bugade sig sju gånger ner till jorden, innan han kom fram till sin bror.	Han går ändå först, och därmed tar han på sig den största risken. Han visar en stor ödmjukhet, trots att han av Gud getts överhöghet över Esau.
4 Men Esau sprang emot honom och tog honom i famn, föll honom om halsen och kysste honom. Och de grät.	Esau kommer inte med strid, utan med fred. Om han har låtit sig försonas av de rika gåvorna vet vi inte, men det som vi vet är att Gud hade förändrat hans hjärta, från hat till kärlek.
5 När Esau fick se kvinnorna och barnen sade han: ”Vilka är de här som du har med dig?” Han svarade: ”Det är barnen som Gud har gett din tjänare.”	Jakob talar på ett ödmjukt sätt, inte bara så att han tillerkänner Gud välsignelsen att ha fått en sådan familj, utan också så att han ställer sig en tjänare inför Esau. Han är fortfarande den yngre. Men uttryckssättet var det vanliga artigheten på den tiden.
6 Sedan gick slavinnorna fram med sina barn och bugade sig.	Den tidens artighet visar också familjen.
7 Efter dem gick Lea fram med sina barn och bugade sig. Till sist gick Josef och Rakel fram och bugade sig.	Ordningsföljden är den omvända prioriteringen: den hustru och det barn som Jakob mest älskar kommer sist.
8 Esau frågade: ”Vad menade du med hela den skara som jag mötte?” Han svarade: ”Jag ville finna nåd för min herres ögon.”	Esau har sannolikt hört orsaken till att Jakob hade sänt förtrupper indelade i två skaror med boskap och tjänare i förväg, eftersom Jakob hade instruerat dem hur de skulle säga.
9 Men Esau sade: ”Jag har nog. Behåll det du har, min bror.”	Bröderna utväxlar sedvanliga artigheter.
10 ”Nej, jag ber dig”, svarade Jakob, ”om jag har funnit nåd för dina ögon så tag emot gåvan av mig, eftersom jag har fått se ditt ansikte. Det är som om jag såg Guds eget ansikte, när du tar emot mig så vänligt.	
11 Tag emot gåvan som jag har sänt dig, för Gud har varit nådig mot mig, och jag har allt.” Och han bad honom så enträget att Esau tog emot den.	

12 Och Esau sade: ”Nu bryter vi upp och drar vidare. Jag går framför dig.”	
13 Men Jakob svarade honom: ”Min herre ser själv att barnen är små och att jag har får och kor med mig som ger di. Om man driver dem för hårt en enda dag så dör hela hjorden.	Barnen är mellan 12–13 år (Ruben) och några få år (Josef, sex år, se 30:24, möjligen föddes Dina något år efter Josef). Esau hade bara soldater med sig och kunde lätt ha drivit upp farten för mycket.
14 Därför ber jag min herre att gå före sin tjänare, så kommer jag efter i den takt som boskapen framför mig klarar av och som barnen orkar med, tills jag kommer till min herre i Seir.”	Reste Jakob till Seir? Åtminstone inte direkt, men sannolikt under de år han vistades i Suckot och Sikem. Vi vet att han hade kontakt med Esau eftersom de begravde Isak tillsammans (35:29).
15 Då sade Esau: ”Låt mig lämna kvar en del av mitt folk hos dig.” Men Jakob svarade: ”Varför det? Låt mig bara finna nåd för min herres ögon.”	Också erbjudandet att lämna en del av sitt krigsfolk som beskydd avvisas av Jakob. Han är övertygad om Guds beskydd.
16 Samma dag vände Esau tillbaka och tog vägen till Seir.	
17 Men Jakob begav sig till Suckot och byggde sig där ett hus. Åt sin boskap gjorde han hyddor, och därför fick platsen namnet Suckot.	Suckot ligger strax öster om Jordan och hör inte till Kanaans område. Han siktar på att dröja kvar där en tid, kanske för att den stora skaran nu behöver ordentlig vila. Möjligen besöker han sin far under tiden. Tiden i Suckot framgår inte, men det kan ha rört sig om något år.
18 Och Jakob kom på sin färd från Paddan-Aram välbehållen till staden Sikem i Kanaans land och slog läger utanför staden.	Ordet ”välbehållen” eller ”i trygghet” tolkas av Luther som en ort, Salem. Snarare vill Mose här anknyta till Guds löfte att vara med Jakob (Betel, 28:15, 21). I Suckot och Sikem stannar Jakob uppskattningsvis sammanlagt 8–11 år. Bortre gräns är året när Josef såldes till Egypten. Då var han 17 år (37:2) och Jakob bodde då i Hebron (37:14). Om Josef var 6 år när de lämnade Haran skulle den totala tiden ha varit 11 år. Det som skedde i kap. 35 kan ha hänt under samma år, utom Isaks död som skedde först 12 år senare.
19 Det jordstycke där han slog upp sitt tält köpte han för hundra kesitor av sönerna till Hamor, Sikems far.	Man vet inte hur mycket *kesita* motsvarar i kända mynt. Jakob vet att hans efterkommande kommer att bo i landet. Det har gått en lång tid sedan Abraham köpte sig en gravplats i Hebron (kap 23) och Jakob måste skaffa sitt eget område.
20 Och han byggde där ett altare och kallade det El-Elohe-Israel.	Jakob inrättade ordnad gudstjänstverksamhet. Namnet anknyter till hans nya namn, vilket påminner om Guds trofasthet: Gud (den mäktige) är Israels Gud.

1 Mos 34

Våldtäkten mot Dina

1 Men Dina, den dotter som Lea hade fött åt Jakob, gick ut för att träffa flickorna i landet.	Dina var enligt Luther bara ett barn och inte ännu giftasvuxen. Hon kan dock ha varit 13–15 år, vilket på den tiden var en möjlig ålder för äktenskap. Dina kan ha gått till någon fest, möjligen utan sina föräldrars vetskap, omedveten om riskerna.
2 Sikem som var son till hiveen Hamor, fursten i landet, fick se henne och tog henne till sig. Han låg med henne och förnedrade henne.	Dina var inte mogen för att vara ”ute i världen” och saknade skydd av bröder eller föräldrar. Hon blev våldtagen av kungasonen Sikem, som kanske var bortskämd med att få allt han önskade. Uttrycket ”galenskap i Israel” i v7 antyder att det inte bara var en våldtäkt, utan att det var särskilt skamligt att en oomskuren låg med Israels dotter.
3 Men hans hjärta fäste sig vid Jakobs dotter Dina. Han älskade flickan och talade vänligt med henne.	Sikem blev fäst vid Dina, så att han hett traktade efter att få gifta sig med henne.
4 Och Sikem sade till sin fader Hamor: ”Skaffa mig den flickan till hustru.”	Det verkar som om Hamor inte tar sin son i upptuktelse, utan kort och gott ställer sig bakom hans önskan som något naturligt.
5 Jakob fick höra att hans dotter Dina hade blivit orenad, men eftersom hans söner var ute på marken med boskapen teg Jakob till dess de kom hem.	Jakob är chockerad. Det är möjligt att han nu har avtrubbats i sin tillit till Gud och blivit förvärldsligad och så misskött sin familjefostran. Hans enda dotter, ännu bara ett barn, har blivit skändad. Nu möter han en ny prövning, helt annorlunda än det han tidigare varit med om. Han kan inte förmå sig till något innan han fått tala med sina söner.
6 Men Sikems fader Hamor gick ut till Jakob för att tala med honom.	Hamor går till Jakob, som bor utanför staden, och ungefär samtidigt anländer sönerna.
7 När Jakobs söner kom hem från marken och fick höra vad som hänt, kände de sorg och vrede över vad Sikem gjort. Att han hade legat med Jakobs dotter var en galenskap i Israel, något som inte fick ske.	Det var naturligt att bröderna reagerade hårt. Det skedda står i strid med den särställning som Israels folk hade utsetts till genom löftena från Abraham, Isak och Jakob. Det är klart att man kan vänta mot-reaktioner, men det sätt som bröderna genomför sin hämnd på är omoraliskt.
8 Men Hamor talade med dem och sade: ”Min son Sikem har fäst sig vid er syster. Ge henne åt honom till hustru.	Hamor talar inte bara till Jakob, utan också till bröderna, som är det största hotet.
9 Gift in er hos oss. Ge oss era döttrar så kan ni ta våra döttrar till hustrur.	Nu kommer Hamor med ett erbjudande som går stick i stäv mot den föreskrift Gud har gett, nämligen att Guds utvalda inte skulle ta sig hustrur från något hednafolk.
10 Slå er ner hos oss och landet skall ligga öppet för er. Bo här och flytta omkring och skaffa er ägodelar.”	Jakobs stora familj och boskap har hittills betraktats som främlingar i landet. Nu inbjuder man till ett avtal, att de ska bli räknade som landets egna invånare.
11 Och Sikem sade till hennes far och hennes bröder: ”Låt mig finna nåd för era ögon. Det ni begär vill jag ge er.	Sikem deltar i övertalningen och erbjuder vad som helst för att få Dina till hustru.

12 Begär av mig hur stor brudgåva och annan gåva som helst. Jag vill ge vad ni fordrar av mig. Ge mig bara flickan till hustru.”	
13 Jakobs söner svarade Sikem och hans fader Hamor med list, eftersom han hade orenat deras syster Dina.	Det listiga svar som sönerna ger är lika svekfullt som Jakobs tidigare bedrägerier.
14 De sade till dem: ”Vi kan inte gå med på att ge vår syster åt en man som har förhud. Sådant håller vi för skamligt.	I sig har de helt rätt i att en oomskuren inte kan gifta sig med Israels dotter. Redan att han våldförde sig på henne var en stor kränkning.
15 Vi kan göra er till viljes bara på det villkoret att ni blir som vi och att alla män bland er låter omskära sig.	
16 Då skall vi ge våra döttrar åt er och själva ta era döttrar till hustrur. Vi skall då bo bland er och bli ett enda folk med er.	De lovar nu något som från början är en lögn. De har inte för avsikt att börja blanda sig med hedningarna och de ska inte bli ett folk med dem.
17 Men om ni inte lyssnar till oss och inte låter er omskäras, kommer vi att ta vår syster och dra bort.”	Deras hot är heller inget annat än att de hotar att Dina inte får bli Sikems hustru.
18 Hamor och hans son Sikem tyckte att deras förslag lät bra.	
19 Och den unge mannen dröjde inte med att göra som de sade, ty han var kär i Jakobs dotter. Och han var mer ansedd i sin fars hus än någon annan.	Man går med på arrangemanget, eftersom det är Sikem som önskar det, och han är ansedd och brukar få som han önskar.
20 Hamor och hans son Sikem gick till stadsporten och talade till männen i staden. De sade:	Att man också får stadens män med måste bero på att omskärelsen inte var helt okänd bland folket där, utan praktiserades också på andra håll.
21 ”Dessa män är fredligt sinnade mot oss. Vi bör därför låta dem bo i landet och flytta omkring här. Landet har ju gott om utrymme för dem. Vi tar deras döttrar till hustrur åt oss och ger dem våra döttrar.	

22 Men endast på ett villkor kommer männen att göra oss till viljes och bo bland oss och bli ett enda folk med oss: att alla män hos oss låter omskära sig liksom de själva är omskurna.	
23 Då kommer deras boskap och egendom och alla deras dragdjur att tillhöra oss. Låt oss därför göra dem till viljes så att de bor kvar bland oss.”	Folket har noterat Jakobs stora egendom och nu lovar Hamor och Sikem att den ska bli stadens – något som uppenbart går längre än vad avtalet innehöll.
24 Och folket lydde Hamor och hans son Sikem. Alla män, så många som bodde innanför stadsporten, lät omskära sig.	
25 Men på tredje dagen, när männen var sjuka av såren, tog Jakobs två söner Simeon och Levi, Dinas bröder, var sitt svärd och överföll oväntat staden och dödade alla som var av manligt kön.	Simeon och Levi utför nu ett veritabelt folkmord utan att ha fått något bemyndigande. Det är alltså fråga om ett grovt brott. Jakob har inte sanktionerat det.
26 Också Hamor och hans son Sikem dödade de med svärd och tog med sig Dina ut ur Sikems hus och gav sig i väg.	
27 Och Jakobs söner gick fram över de slagna och plundrade staden, därför att deras syster hade blivit orenad.	Det verkar som om också de övriga bröderna skulle ha varit med om plundringen. Enligt deras uppfattning krävdes ett hedersmord, eftersom Sikems illgärning var så stor att den måste hämnas med blodsutgjutelse.
28 De tog deras får, nötboskap och åsnor, både det som fanns i staden och det som fanns ute på fälten.	
29 Alla deras ägodelar och alla deras barn och kvinnor förde de bort som byte tillsammans med allt annat som fanns i husen.	

30 Men Jakob sade till Simeon och Levi: ”Ni har dragit olycka över mig och gjort mig förhatlig för dem som bor i landet, kananeerna och perisseerna. Mitt folk är bara en liten skara. De kommer nu att gå samman mot mig och slå ihjäl mig. Både jag och mitt hus kommer att förgöras.”	Jakob inser att det skedda kan leda till verkligt stora problem för hela hans familj. När han välsignar sönerna får dessa båda en påminnelse om detta, 49:5–7. Jakob nämner inte här den andliga aspekten av missgärningen, utan den risk som blodshämnden utgjorde. Det är tydligt att Jakob misströstar och har glömt det löfte om beskydd som Gud har gett.
31 Men de svarade: ”Skulle man då få behandla vår syster som en hora?”	Sönernas försvar täcker inte deras gruvliga gärning. De överdriver dessutom, för Sikem hade ju önskat gifta sig med Dina.

1 Mos 35

Gud välsignar Jakob i Betel	
1 Gud sade till Jakob: ”Gå upp till Betel och stanna där och res ett altare åt den Gud som uppenbarade sig för dig, när du flydde för din bror Esau.”	Jakob hade lovat att den sten som han reste i Betel skulle bli ett Guds hus (28:22). Han har dröjt med att uppfylla sitt löfte, men nu kommer Gud själv och påminner honom, vilket kan ge en antydan om att han förvärldsligades under åren i Suckot och Sikem.
2 Då sade Jakob till sitt husfolk och till alla som var med honom: ”Gör er av med de främmande gudar som ni har hos er, rena er och byt kläder,	Nu inleder Jakob en reformation och gör sig av med avgudarna som ännu fanns bland dem. Det fanns sannolikt en grupp människor som hade slutit sig till familjen, dels anställda för boskapsskötseln och dels sådana som hade lyssnat till Jakobs undervisning om Herren.
3 och låt oss dra upp till Betel. Där skall jag resa ett altare åt den Gud som svarade mig när jag var i nöd och som var med mig på den väg jag gick.”	Jakobs nöd var hela den tid han var i Haran och fram till nu.
4 Och de gav Jakob alla de främmande gudar som de hade hos sig och alla sina örringar, och Jakob grävde ner allt detta under terebinten vid Sikem.	Jakob blir åtlydd och reformationen verkställs. Det måste ha kostat på att lämna ifrån sig alla smycken, inte minst det rov de hade tagit från folket i Sikem. Jakob gräver ner dem, i stället för att bränna avgudarna och smälta smyckena.
5 Sedan bröt de upp, och en förskräckelse från Gud kom över städerna runt omkring, så att man inte förföljde Jakobs söner.	Det blev ingen vendetta från de omgivande folkens sida, och här får vi förklaringen: Gud ingrep själv och förhindrade det.
6 Och Jakob kom till Lus, det vill säga Betel, i Kanaans land, med allt det folk som var med honom.	

7 Där byggde han ett altare och kallade platsen El-Betel, därför att Gud hade uppenbarat sig för honom där, när han flydde för sin bror.	
8 Debora, Rebeckas amma, dog och blev begravd under en ek nedanför Betel. Den fick namnet Gråteken.	Rebecka var troligen död, även om vi inte har någon notering om när hon dog. Debora kan ha sänts av Rebecka eller självmant sökt upp Jakobs familj. Hon var tydligen en mycket uppskattad familjemedlem och mycket gammal. Hon nämns redan i 24:59, när Rebecka kom från Haran till Isak. Luther antar att hon hade en särskild profetisk kallelse.
9 Gud visade sig på nytt för Jakob när han hade kommit tillbaka från Paddan-Aram, och han välsignade honom.	Gud uppenbarar sig på ett särskilt sätt. I Betel påminner han Jakob om det som hade hänt ca 30 år tidigare. Han genomgår nu en andlig förnyelse. Åter en gång är det en svår synd som ligger bakom, denna gång skändningen av dottern och sönernas blodsdåd.
10 Gud sade till honom: ”Ditt namn är Jakob, men du skall inte längre heta Jakob utan Israel skall vara ditt namn.” Och han gav honom namnet Israel.	Gud bekräftar Jakobs nya namn. Han ger honom ånyo visshet om hans särskilda utkorelse, vilket behövs för att uthärda de nya plågor som kommer över honom. Israel är namnet som hör samman med den välsignelse som ska komma genom hans släkt över hela världen.
11 Gud sade till honom: ”Jag är Gud den Allsmäktige. Var fruktsam och föröka dig. Ett folk, ja, skaror av folk skall komma från dig, och kungar skall utgå från dig.	Under samma namn hade Gud uppenbarat sig för Abraham när han ingick omskärelsens förbund med honom (kap.17). I kraft av sitt namn Gud den Allsmäktige upprepar han löftet att göra honom till far till många folk, också till kungar.
12 Det land som jag har givit åt Abraham och Isak ger jag till dig. Och åt dina efterkommande skall jag ge detta land.”	
13 Sedan for Gud upp från honom på den plats där han hade talat med honom.	Uttryckssättet visar att uppenbarelsen var verklig, kanske det var den oskapade ängeln som talade med honom.
14 Men Jakob reste en stod på den plats där Gud hade talat med honom, en stod av sten, och han offrade drickoffer på den och göt olja över den.	Nu gjuter Jakob inte bara olja på stoden, utan har offrar också drickoffer, dvs. vin.
15 Jakob gav platsen där Gud hade talat med honom namnet Betel.	Att platsen kallas Betel för tredje gången visar på platsens stora betydelse för löftet. Desto mer tragiskt är det att Jerobeam ställde upp en avgud just här (1 Kung 12:29).
Rakel dör	

16 Sedan bröt de upp från Betel. När det var ett stycke kvar till Efrata födde Rakel, och förlossningen var svår.	Efrata är det samma som Betlehem (v19, Mika 5:2). Det här inträffar kanske 16 år efter Josefs födelse i Haran.
17 Då det var som svårast sade barnmorskan till henne: ”Var inte rädd, också den här gången får du en son.”	Rakel uttryckte vid Josefs födelse en önskan att få ännu en son (30:24), vilket föranleder barnmorskans uttalande.
18 Men när hennes själ skulle lämna henne – ty hon var döende – gav hon honom namnet Ben-Oni. Men hans far kallade honom Benjamin.	Ben-Oni betyder ”min smärtas son” och Benjamin betyder ”min högra hands son”, dvs. lyckoson. Jfr 30:1.
19 Rakel dog och begravdes vid vägen till Efrat, det vill säga Betlehem.	Det här var åter en stor prövning för Jakob, för Rakel var hans älsklingshustru. Hon dör när de nästan står på tröskeln till Isaks hem. Efrat eller Efrata betyder ”fruktsam, bördig”. Betlehem betyder ”brödhus”.
20 Jakob reste en stod på hennes grav. Det är den som än i dag kallas Rakels gravsten.	
21 Och Israel bröt upp därifrån och reste sitt tält på andra sidan Herdetornet.	Hebr. *Migdal Eder*. Samma uttryck finns i Mika 4:8.
22 Medan Israel bodde där i landet hände sig att Ruben gick in till sin fars bihustru Bilha och låg med henne. Och Israel fick höra det.	Snart efter sin förra sorg drabbas Jakob av en ny smärtsam prövning. Anmärkningen att Israel fick höra om Rubens incest noteras i välsignelsen, 49:4. På grund av detta avskyvärda brott fråntogs Ruben hans lagliga rätt som förstfödd bland sönerna, vilket även avspeglas i att välsignelsekedjan inte gick vidare genom honom. Notera att Jakob i det här sammanhanget kallas Israel.
Jakobs söner	
Jakob hade tolv söner. 23 Leas söner var Ruben, Jakobs förstfödde, samt Simeon, Levi, Juda, Isaskar och Sebulon.	Sönerna räknas upp som de blivande stamfäderna, vilka har en ytterst viktig funktion i Israels historia.
24 Rakels söner var Josef och Benjamin.	Benjamin föddes inte i Haran, utan i Kanaan (uttrycket i v26 är summariskt).
25 Rakels slavinna Bilhas söner var Dan och Naftali.	
26 Leas slavinna Silpas söner var Gad och Aser. Detta var Jakobs söner, och de föddes åt honom i Paddan-Aram.	
Isak dör	

27 Jakob kom hem till sin fader Isak i Mamre vid Kirjat-Arba, det vill säga Hebron, där Abraham och Isak hade bott som främlingar.	Genom detta återkom Jakob officiellt som arvinge till sin fars hus, även om han möjligen hade besökt fadern också tidigare under decenniet i Suckot och Sikem.
28 Och Isak levde etthundraåttio år.	Här kan nu också Isaks liv avslutas, även om det dröjer 12 år tills han dör.
29 Sedan gav han upp andan och dog och samlades till sitt folk, gammal och mätt på att leva. Hans söner Esau och Jakob begravde honom.	Isak begravdes i grottan i Makpela, 49:31. Berättelsen om Isaks död hör samman med Jakobs hemkomst. Kronologin är följande: Josef var 17 år när han såldes (37:2) och föddes efter 14 år i Haran (30:25). Jakob var alltså 31 år borta. Jakob var 77 år vid sin flykt (27:1) och 108 år när han återkom. Isak var 60 år när Jakob föddes (25:26) och 168 när han återkom.

1 Mos 36

IX. ESAUS FORTSATTA HISTORIA, 36:1–37:1	
1 Detta är Esaus fortsatta historia. Esau är densamme som Edom.	Efter den långa fortsättningshistorien som bär Isaks namn kommer nu en kort översikt över Esaus släkt. Tre gånger nämns i detta kapitel att Esau är den samme som Edom. Edom betyder ”röd” (jfr 25:30). Edoms land kännetecknades av en rödaktig bergart, främst sandsten.
2 Esau hade tagit sig hustrur bland Kanaans döttrar: Ada, hetiten Elons dotter, och Oholibama, dotter till Ana och sondotter till hiveen Sibon,	Jfr 26:34, där hustrurna sägs vara Judit, dotter till hetiten Beeri och Basemat, dotter till hetiten Elon. Vi har här att räkna med två faktorer som ger svårigheter vid läsningen: 1) man hade ofta flera namn, jfr Esau-Edom, 2) det hände att en person bytte namn, jfr Jakob-Israel, och 3) många av namnen var vanliga och användes av flera personer. Jfr också 1 Krön 1. Man kan inte heller utesluta att Esau hade ännu flera hustrur. Beträffande Ana och Sibon, se även v14, 25.
3 samt Basemat, dotter till Ismael och syster till Nebajot.	28.9 berättar att Isak ännu gifte sig med Mahalat, dotter till Ismael och syster till Nebajot. Även här är det sannolikt fråga om skifte i användning av namnet.
4 Och Ada födde Elifas åt Esau och Basemat födde Reguel.	Gez. menar att Elifas från Teman (Job 2:11) är denne Elifas efterkommande. Han kan ha varit sonson, dvs. Temans son.
5 Oholibama födde Jeus, Jalam och Kora. Detta var Esaus söner och de föddes åt honom i Kanaans land.	De här sönerna föddes innan Esau flyttade till Seir.
6 Esau tog med sig sina hustrur, sina söner och döttrar och allt sitt husfolk, sin boskap, alla sina dragdjur och all annan egendom som han hade skaffat sig i Kanaans land och flyttade till ett annat land, bort från sin bror Jakob.	Tydligen skedde Esaus uppbrott i vredesmod, eftersom det nämns att orsaken var att han ville bort från sin bror Jakob.

7 Deras ägodelar var nämligen så stora att de inte kunde bo tillsammans. Landet där de uppehöll sig räckte inte till åt dem för deras boskapshjordars skull.	Den yttre orsaken uppges vara brist på betesmarker.
8 Esau bosatte sig i Seirs bergsbygd. Esau är densamme som Edom.	Seir är ett annat namn på Edom, och har likhet med det hebreiska ordet för hår. Tidigare bodde horiterna där (v20, se även 14:6), och de blev sannolikt bortdrivna.
Esaus släkt	
9 Detta är Esaus fortsatta historia. Han blev stamfader till edomiterna i Seirs bergsbygd.	Här sker en upprepning av det som har sagts tidigare.
10 Och detta är namnen på Esaus söner: Elifas, son till Esaus hustru Ada, och Reguel, son till Esaus hustru Basemat.	Elifas bör ha varit 56 år när Jakob återvände. Esaus söner var sannolikt som starka krigare med när han mötte Jakob. Se även 1 Krön 1:35–37. Listan upprepas i 15ff som stamfurstar.
11 Elifas söner var Teman, Omar, Sefo, Gatam och Kenas.	Teman återkommer ofta senare i GT, särskilt som namnet på en stad i Edom. Elifas är möjligen förfader till den Elifas som nämns som en av Jobs vänner. v28 nämner Us, och Job bodde i Us' land, som alltså kan ha varit nära eller i Edom.
12 Timna, som var Elifas, Esaus sons, bihustru, födde Amalek åt Elifas. Dessa var söner till Esaus hustru Ada. 13 Reguels söner var Nahat och Sera, Samma och Missa. Dessa var söner till Esaus hustru Basemat. 14 Esaus hustru Oholibama, dotter till Ana och sondotter till Sibon, födde åt Esau sönerna Jeus, Jalam och Kora. 15 Detta var stamfurstarna bland Esaus söner: Elifas, Esaus förstföddes, söner var furstarna Teman, Omar, Sefo, Kenas, 16 Kora, Gatam och Amalek. Dessa furstar härstammade från Elifas i Edoms land. De var söner till Ada. 17 Detta var Reguels, Esaus sons, söner: furstarna Nahat, Sera, Samma och Missa. Dessa furstar härstammade från Reguel i Edom och var söner till Esaus hustru Basemat. 18 Detta var Esaus hustru Oholibamas söner: furstarna Jeus, Jalam och Kora. Dessa furstar härstammade från Oholibama, Anas dotter och Esaus hustru. 19 Dessa var Esaus söner och deras stamfurstar. Esau är densamme som Edom.	
Seirs släkt	
20 Detta var horeen Seirs söner, landets tidigare inbyggare: Lotan, Sobal, Sibon, Ana,	Jfr 1 Krön 1:35ff.
21 Dison, Eser och Disan. Dessa var horeernas, Seirs söners, stamfurstar i Edoms land.	
22 Lotans söner var Hori och Hemam, och Lotans syster var Timna.	
23 Sobals söner var Alvan, Manahat och Ebal, Sefo och Onam.	

24 Sibons söner var Aja och Ana. Det var denne Ana som fann de varma källorna i öknen, när han vaktade sin fader Sibons åsnor.	Det fanns tydligen två olika Ana, som särskiljs genom detta tillägg. Se v25. Det finns en annan tolkning att ”varma källor” betyder mulor, och en del menar att Ana skulle ha parat hästar och åsnor. (Mula = korsning mellan häststo och åsnehingst, mulåsna = korsning mellan åsnesto och hästhingst.)
25 Anas barn var Dison och Oholibama, Anas dotter.	Det är inte lätt att veta orsaken till denna skrivning, men det kan förstås om Ana avser två olika män.
26 Disons söner var Hemdan, Esban, Jitran och Keran. 27 Esers söner var Bilhan, Saavan och Akan. 28 Disans söner var Us och Aran. 29 Horeernas stamfurstar var Lotan, Sobal, Sibon, Ana, 30 Dison, Eser och Disan. Dessa var horeernas stamfurstar i Seirs land, varje furste för sig.	
Edoms kungar	
31 Detta var de kungar som regerade i Edoms land, innan någon kung regerade över israeliterna.	Man brukar räkna att den här kommentaren utgör ett redaktionellt inslag i Moses text (likt de sista kapitlen i 5 Mos). Jfr 1 Krön 1:43–54, där den naturliga läsningen är att dessa kungar omspänner tiden fram till Saul. Om Mose har skrivit detta kan de sista av de uppräknade kungarna ha varit samtida med Mose. Förteckningen har ett historiskt intresse, eftersom Edom är en betydande fiende till Israel vid invandringen och också senare.
32 Beors son Bela var kung i Edom, och hans stad hette Dinhaba.	
33 När Bela dog blev Jobab, Seras son, från Bosra, kung efter honom.	Några tror att Jobab kan ha varit samma som Job. Orden är dock bildade från olika stammar i hebreiskan.
34 När Jobab dog blev Husam från temaneernas land kung efter honom. 35 När Husam dog blev Hadad, Bedads son, kung efter honom. Det var han som slog midjaniterna på Moabs mark, och hans stad hette Avit. 36 När Hadad dog blev Samla från Masreka kung efter honom. 37 När Samla dog blev Saul från Rehobot vid floden kung efter honom. 38 När Saul dog blev Baal-Hanan, Akbors son, kung efter honom. 39 När Akbors son Baal-Hanan dog blev Hadar kung efter honom. Hans stad hette Pagu och hans hustru hette Mehetabel, dotter till Matred som var dotter till Me-Sahab. 40 Detta är namnen på Esaus stamfurstar efter deras släkter och orter: furstarna Timna, Alva, Jetet, 41 Oholibama, Ela, Pinon, 42 Kenas, Teman, Mibsar,	
43 Magdiel och Iram. Dessa var alltså edomiternas stamfader Esaus furstar efter deras boplatser i det land som de hade tagit i besittning.	Avslutningen summerar hela avsnittet.

1 Mos 37

1 Men Jakob bosatte sig i Kanaans land, där hans far hade bott som främling.	Det är en litterär egenhet att avsnitt inramas av liknande uttryck. Det här avsnittet avslutas också med hänvisning till Kanaan, då Josef ombesörjer att hans kvarlevor ska begravas där (50:24–25).
X. JAKOBS FORTSATTA HISTORIA, 37:2–50:26 **Josef och hans bröder**	
2 Detta är Jakobs fortsatta historia. När Josef var sjutton år vallade han fåren tillsammans med sina bröder. Som ung hjälpte han sönerna till Bilha och Silpa, sin fars hustrur. Och Josef berättade för deras far allt ont som sades om dem.	Här inleds den sista av de tio fortsättningshistorierna. Nu är det fortsättningen efter utsagan om Jakob i v 1, vilken främst innehåller berättelsen om Josef, men även andra inslag. Josef höll sig främst till de bröder som var födda av Jakobs bihustrur. Det var på den tiden stor skillnad mellan de söner som var födda av de egentliga hustrurna och på slavinnornas barn. Dan och Naftali var söner till Bilha samt Gad och Aser söner till Silpa. Josef var ovanligt rättrådig och ärlig och tänkte på sin fars heder.
3 Israel älskade Josef mer än alla sina andra söner eftersom han hade fött honom på sin ålderdom, och han lät göra en hellång livklädnad åt honom.	Uttrycket ”på sin ålderdom” verkar märkligt, eftersom det är sannolikt att flera av de andra sönerna var jämngamla med Josef. En tolkning som Luther föredrar är att Josef hade en ”ålders visdom”. Livklädnadens utseende omtalas inte. En del tror att den var färggrann, medan andra menar att den var av vitt linne. Dräkten var en konungslig dräkt. Jfr den livklädnad som Jesus hade.
4 När hans bröder såg att deras far älskade honom mer än alla hans bröder, hatade de honom och kunde inte tala vänligt med honom.	Det var en hatisk stämning i familjen. Bröderna omtalas som en enhetlig grupp, men fortsättningen visar att det inte var så, utan Josef beskyddades åtminstone av Ruben.
Josefs drömmar	
5 Josef hade en dröm som han talade om för sina bröder. Efter det hatade de honom ännu mer.	Berättelsen som följer hör till de mest kända i GT. Josef hade en profetisk förmåga, och till den hörde också att drömma sanndrömmar.
6 Han sade till dem: ”Hör vilken dröm jag har haft.	Drömmar spelar en stor roll i Guds uppenbarelse i GT. Gud använde sig av både profeter och hedningar som redskap.
7 Vi band kärvar på åkern. Då reste sig min kärve upp och blev stående, och era kärvar ställde sig runt omkring och bugade sig för min kärve.”	Josef tycks inte ha förstått hur hans dröm kunde förbittra brödernas avund ytterligare. Han representerar en oskuld som står i skarp kontrast mot brödernas hårdhet och våldsbenägenhet.
8 Men hans bröder sade till honom: ”Skulle du bli vår kung och härska över oss?” Och de hatade honom ännu mer för hans drömmars skull och för det han hade sagt.	Bröderna förstår meningen och det leder till ännu större hat. Gud har uppenbarat för Josef hur han ska bli satt över dem med oinskränkt makt. Dessutom får han förstfödslorätt (1 Krön 5:1–2) och minst en dubbel arvslott, eftersom Jakob adopterade hans två söner (48:5). Den förstfödde hade redan enligt lag en dubbel arvslott.

9 Sedan fick han ännu en dröm som han berättade för sina bröder. ”Lyssna”, sade han, ”jag har haft en dröm till. Jag drömde att solen och månen och elva stjärnor bugade sig för mig.”	Trots att hatet växer fortsätter Josef att berätta sina drömmar. Allt detta för att Guds plan ska förverkligas. Och denna plan ska tjäna ett syfte: att vara en förebild för Jesus, hur han skulle utlämnas för våra synders skull, bli upphöjd på korset och en Frälsare för hela världen, och sedan framträda med all makt så att alla knän ska böja sig. Gud använder tiden i Egypten och exodus som en särskild undervisning för sitt folk.
10 När han berättade detta för sin far och sina bröder, tillrättavisade hans far honom och sade: ”Vad är det för en dröm du har haft? Skulle jag och din mor och dina bröder komma och buga oss ner till jorden för dig?”	Fadern kan inte heller förstå, men tillrättavisar sonen kärleksfullt, i kontrast till bröderna. Möjligen avses med hans mor Lea, eftersom Rakel är död. Men det är också tänkbart att drömmarna har inträffat tidigare men berättas i det här sammanhanget (*hysteron proteron*). Det är möjligt att händelserna i kap. 35 och 37 inträffade samma år.
11 Bröderna blev avundsjuka på honom, men hans far lade det på minnet.	En antydan om att Jakob kom ihåg drömmarna senare när de hade gått i uppfyllelse. Jfr 27:29 där Isak uttrycker en motsvarande önskan för Jakobs del.
Josef blir såld till Egypten	
12 Och hans bröder gick för att vakta sin fars får i Sikem.	Sikem ligger 70–80 km från Hebron. Det kan ha varit farligt för bröderna att vistas i den trakten.
13 Då sade Israel till Josef: ”Se, dina bröder vaktar fåren i Sikem. Jag vill skicka dig till dem.” Han svarade: ”Jag är beredd.”	Josef ställer upp trots att det är farligt. Troligtvis har varken han eller hans far insett hur hans bröder hatar honom. Nu omtalas hans far med namnet Israel.
14 Israel sade till honom: ”Gå och se efter om allt är väl med dina bröder och med fåren. Kom sedan tillbaka till mig med besked.” Så sände han i väg honom från Hebrons dal, och han kom till Sikem.	Det ohyggliga som sker nu är svårt att fatta. Inte heller Jakob kunde fatta hur hans söner, löftets folk, skulle kunna hantera sin bror så som de gör. Det understryks att han väntar på besked via Josef, som också tidigare brukade berätta för sin far vad bröderna företog sig.
15 Där mötte han en man medan han gick omkring villrådig på fältet. Mannen frågade honom vad han sökte.	Bröderna är inte där de brukar vara. Josef måste ha väckt uppseende där han gick i sin furstliga dräkt.
16 Han svarade: ”Jag söker efter mina bröder. Säg mig var de vaktar sin hjord.”	Att mannen kan ge Josef råd är en Guds skickelse.
17 Mannen svarade: ”De har gått härifrån. Jag hörde dem säga att de skulle gå till Dotan.” Då gick Josef vidare efter sina bröder och fann dem i Dotan.	Mannen känner bröderna och har varit i närheten av dem, så han kan ge besked vart de har flyttat. Dotan låg drygt 20 km norrom Sikem.

18 Men när de såg honom på avstånd, innan han kommit fram till dem, överlade de om att döda honom.	Här handlar det tydligen inte om alla bröder, men de namnges inte och de nämns som ett kollektiv. Josef kunde kännas igen på långt håll tack vare hans furstedräkt.
19 De sade till varandra. ”Där kommer drömmaren.	Ordet betyder ”drömexpert” eller ”drömmens mästare” och är en sarkasm.
20 Kom nu, så dödar vi honom och kastar honom i en brunn! Sedan kan vi säga att ett vilddjur har ätit upp honom. Så får vi se hur det går med hans drömmar.”	Det kan ha varit den mordiske Simeon som låg bakom planen, eftersom han också togs som gisslan i Egypten (42:24). Luther menar att fariseerna är av Simeons stam. Bröderna är fyllda av hat och vill röja Josef ur vägen. De tänker knappt på att de samtidigt skapar en väldig sorg för sin far. Men här sker upptakten till det drama som i sin brutalitet är en förebild för hur Jesus av sitt eget folk utlämnades att dödas. Inte heller då har folket någon hänsyn till Guds lidande.
21 Men när Ruben hörde detta, ville han rädda honom undan dem och sade: ”Vi kan inte slå ihjäl honom.”	
22 Och han fortsatte: ”Spill inte blod! Kasta honom i brunnen här i öknen, men bär inte hand på honom!” Han ville nämligen rädda honom undan dem och föra honom tillbaka till hans far.	Ruben tar som den förstfödde ett särskilt ansvar för Josef. Han har redan en gång tidigare nämnts särskilt, 30:14–17. Ruben hänvisar till sitt ingripande i 42:22. Men hans makt i egenskap av förstfödd hade gått förlorad: inte ens Jakob litar på honom: 42:37–38. Han förmådde inte avstyra tanken på att döda Josef. Ruben är delvis ursäktad, men han är sedan lojal och får bära sin del av ansvaret. I Egypten påminner han om hur han talade till förmån för Josef, 42:22.
23 När Josef kom fram till sina bröder, slet de av honom den hellånga livklädnaden som han hade på sig.	På liknande sätt skulle hans mantel slitas av honom av Potifars hustru, och han blev oskyldig kastad i fängelse. Jfr hur man klädde av Jesus hans livklädnad inför korsfästelsen.
24 Och de tog honom och kastade honom i brunnen. Den var tom, det fanns inget vatten i den.	Också i brunnen skulle Josef ha mött döden, och det på ett ännu plågsammare sätt än om de hade dödat honom: genom törst och hunger. Om det hade varit vatten i brunnen hade han sannolikt drunknat snabbt. Av 42:21 ser vi att Josef hade bett för sitt liv i djup ångest.
25 Sedan satte de sig ner för att äta och fick då se en karavan med ismaeliter som kom från Gilead, och deras kameler var lastade med dragantgummi, balsam och ladanum. De var på väg ner till Egypten.	Det var ett kallsinnigt sällskap, som efter sin mordhandling sätter sig ner till måltid, medan deras bror försmäktar i brunnen och ropar om nåd! Hur är det med vår omsorg om dem som lider, medan vi vältrar oss i överflöd? Enligt Dom 8:22, 24, 26 kallades ismaeliterna också midjaniter eller medaniter (v36). Stammarna var blandade och båda folkstammarna ingick i karavanen. Medan och Midjan (liksom Ismael) var också Abrahams söner (25:2). Dom 8:24 säger att midjaniterna var ismaeliter. Gilead låg på andra sidan Jordan. Ladanum är antagligen det samma som myrra. Kryddorna behövdes i Egypten för balsamering av de döda.

26 Då sade Juda till sina bröder: ”Vad har vi för nytta av att döda vår bror och dölja hans blod?	Juda träder nu upp som ledare och inser hur allvarlig synd som planeras.
27 Kom, så säljer vi honom till ismaeliterna! Låt inte vår hand komma vid honom, han är i alla fall vår bror, vårt eget kött och blod.” Och bröderna följde hans råd.	Juda har bättre framgång med sitt försök att skydda Josef än Ruben. Men vilken barmhärtighet! Inte heller Juda vill fria Josef och sända honom tillbaka till hans far. Han verkställer här den plan Gud har att låta Josef vara en förebild för Jesus.
28 När de midjanitiska köpmännen kom förbi, drog de upp Josef ur brunnen. De sålde honom för tjugo siklar silver till ismaeliterna, som förde Josef till Egypten.	Enligt 3 Mos 27:5 var 20 siklar på den här tiden värdet av en pojke mellan 5 och 20 år när hans löstes efter ett löfte till Herren. Också Jesus såldes, men för 30 silverpenningar. Juda sålde sin bror för 20 silverpenningar, och Judas förrådde Jesus för 30 silverpenningar. Slavhandeln var vanlig på den tiden. Allt tjänstefolk var slavar, dvs. livegna.
29 När Ruben kom tillbaka till brunnen, se, då fanns inte Josef där. Då rev han sönder sina kläder	Ruben var inte med, och när han nu i hemlighet vill rädda Josef misstänker han att Josef har omkommit på något sätt. Att riva sönder skjortan var ett tecken på sorg eller bedrövelse.
30 och gick tillbaka till sina bröder och sade: ”Pojken är inte där! Vart skall jag nu ta vägen?”	Han förebrår sina bröder i stor bedrövelse. Men han blir tydligen tvingad att spela med, fast han kunde ha gått till Jakob och berättat allt.
31 Men de slaktade en bock och tog Josefs livklädnad och doppade den i blodet.	Bedrägeriet skulle ha varit lätt att avslöja med en enkel undersökning. Plagget var inte rivet som vilddjur skulle ha gjort (Jesu livklädnad revs inte sönder). Det borde ha gått att undersöka var resterna av kroppen fanns om ett vilddjur hade varit framme. En bock figurerade i samband med Abrahams offer av Isak (kap. 22). Jesus slaktades som ett lamm.
32 Sedan skickade de hem den hellånga livklädnaden till sin far och lät säga: ”Den här har vi hittat. Se efter om det är din sons livklädnad.”	Bröderna går inte själva med livklädnaden till Jakob, utan de sänder bud. De vill inte möta honom i hans sorg.
33 Och han kände igen den och sade: ”Det är min sons livklädnad. Ett vilddjur har ätit upp honom. Josef är säkert ihjälriven.”	Jakob kunde inte drömma om att hans söner var så hårda att de hade arrangerat detta. Han kommer inte att tänka på att undersöka saken närmare, utan är djupt chockad. Bröderna hade verkligen ett vilddjurssinne. Det här var nog den värsta i raden av prövningar på en kort tid: mötet med Laban och Esau, folkmordet i Sikem, Deboras och Rakels död och Rubens hor med hans hustru.
34 Och Jakob slet sönder sina kläder, svepte säcktyg om sina höfter och sörjde sin son under lång tid.	Säcktyg i stället för vanliga kläder var tecken på djup sorg.

35 Alla hans söner och döttrar kom för att trösta honom, men han ville inte låta sig tröstas utan sade: ”Jag skall med sorg fara ner i dödsriket till min son.” Så grät hans far över honom.	Med döttrar avses också svärdöttrar. Under de ca 22 år som är kvar tills de möter Josef i Egypten går bröderna och bär på sin lögn inför Jakob. De förhärdade sig trots att de deltog i gudstjänstlivet som Guds utvalda familj och hörde hans förmaningar.
36 Men medaniterna sålde Josef i Egypten till Potifar, som var hovman hos farao och befälhavare för drabanterna.	Potifar var en högt uppsatt officer i faraos hov. Han var gift, så han var inte eunuck. Slavhandel var vanlig på den här tiden. Medaniter användes parallellt med midjaniter (Keturas söner var bl.a. Medan och Midjan, 25:2).

1 Mos 38

Juda och Tamar	
1 Vid den tiden lämnade Juda sina bröder och slöt sig till en man i Adullam som hette Hira.	Händelsen verkar falla utanför ramen för berättelsen om Josef, men har stor betydelse för frälsningslinjen till Jesus, eftersom Tamar är med i hans släkthistoria (Matt 1:3). Gud vill visa, att han kommer till syndiga människor. Han väljer inte särskilt präktiga människor som sina stamföräldrar, och det ger oss trösten att vi inte är för dåliga att vara föremål för hans kärlek. Tidpunkten infaller mellan utlämnandet av Josef och utvandringen till Egypten. Kanske uthärdar Juda inte att leva i närheten av Jakob och se hans sorg. Några, bl.a. Luther, menar att händelserna börjar innan Josef såldes. Tidsperioden omfattar 22 eller 23 år: Josefs tjänst hos Potifar, vistelsen i fängelset, de första sju goda åren och två års hungersnöd. En sannolik tidtabell är (år f.Kr.): 1898 Josef säljs till Egypten 1886 Isak dör 1885 De goda åren börjar, Josef furste i Egypten 1876 Jakobs familj till Egypten Under den tid kapitlet beskriver hann Juda få tre söner, vilka blev giftasvuxna, och fick själv söner med Tamar.
2 Där fick Juda se dottern till en kananeisk man som hette Sua. Han tog henne till sig och gick in till henne.	Även om det ännu inte fanns någon lag som uttryckligen förbjöd giftermål med hedningar handlade Juda fel. Han gifte sig med en kananeisk kvinna och avvek från det gängse mönstret att fadern utsåg en hustru åt honom.
3 Hon blev havande och födde en son som fick namnet Er.	Er betyder ”mästare”.
4 Sedan blev hon åter havande och födde en son som hon gav namnet Onan.	Namnet kommer av ”sveda”.
5 Hon födde ännu en son och gav honom namnet Sela. När han föddes var Juda i Kesib.	Sela betyder en ”stilla” man. Kesib kallas också Aksib, Jos 15:44.
6 Juda tog åt Er, sin förstfödde, en hustru som hette Tamar.	

7 Men Er, Judas förstfödde, var ond i HERRENS ögon och HERREN dödade honom.	Er var son av en hednisk kvinna och gjorde så mycket ont att han dödades plötsligt.
8 Då sade Juda till Onan: ”Gå in till din brors hustru, gift dig med henne i din brors ställe och skaffa avkomma åt din bror.”	Det s.k. *leviratsäktenskapet* (lat. *levir* = svåger) var på den tiden vanligt och fastställdes i 5 Mos 25:5–6. Om mannen dog utan barn skulle nästa bror axla uppgiften att föra hans namn vidare. Den förstfödde sonen skulle få den döde broderns namn och arvslott, dvs. dubbel arvslott. Jfr Rut 4:10. Det kunde ge stora bekymmer om kvinnan var ofruktsam.
9 Men eftersom Onan visste att avkomman inte skulle bli hans egen, lät han säden spillas på jorden varje gång han låg med sin brors hustru, detta för att inte ge avkomma åt sin bror.	Onans handling var ond framför allt för att han trotsade Guds vilja. Han ville inte att hans förstfödde skulle bli arvinge till Er. Hans namn har förknippats med självtillfredsställelse, onani, vilket inte motsvarar Onans handlande, avbrutet samlag. Han bröt mot Guds bud att se till att släkten gick vidare. När det gäller onani i allmänhet behöver vi minnas vilket syfte Gud har lagt in i sexualdriften: i första hand att föra släktet vidare, men också den kraftkälla och glädje som den intima föreningen ger man och hustru i äktenskapet – att vara ett kött i livets kamp och strid. Utlevd sexualitet utanför dessa syften ingår inte i Guds plan och ett beroende behöver själavårdande hantering.
10 Det Onan gjorde var ont i HERRENS ögon, och han dödade också honom.	Att Gud dödade också Onan uppfattar Juda vidskepligt som att det beror på huset eller på Tamar, fast det berodde på sönernas ondska.
11 Då sade Juda till sin sonhustru Tamar: ”Stanna som änka i din fars hus till dess att min son Sela blir vuxen.” Han var nämligen rädd att också denne skulle dö liksom hans bröder. Tamar gick då tillbaka till sin fars hus och stannade där.	Det var Judas skyldighet att låta Sela gifta sig med Tamar när han kommit till den åldern. Men på grund av vidskepelse ville Juda inte lyda Guds lag. Han hittade på en undanflykt för att komma undan skyldigheten och undvika att Tamar skulle hävda sin rätt, men lät påskina att han skulle göra det rätta.
12 En lång tid därefter dog Suas dotter, Judas hustru. Efter sorgetidens slut gick Juda med sin vän adullamiten Hira upp till Timna, till dem som klippte hans får.	Hur lång tid som går vet vi inte, men det verkar ha varit några år. Sorgetiden torde inom familjen ha varit ett år, utanför släkten 30 dagar (5 Mos 34:8). Fårklippning var förknippat med stora festligheter. Timna låg uppe i bergsbygden och nämns också som den filisteiska staden där Simson tog sig hustru (Dom 14).
13 När man berättade för Tamar att hennes svärfar var på väg till Timna för att klippa fåren,	Tamar inser att Juda kommer att ta vägen förbi och att han sannolikt är upplivad, kanske berusad.
14 lade hon av sig änkekläderna, tog på sig en slöja och satte sig vid porten till Enajim på vägen till Timna. Hon såg nämligen att Sela var fullvuxen och att man ändå inte gav henne till hustru åt honom.	Tamars tilltag är syndigt, men hon strävar efter att komma tillbaka till Judas familj. Det var vanligt att prostituerade satt vid vägen, särskilt vid festligheter, och skylde sig med en slöja. En prostituerads slöja hade inte samma signalvärde som den typ av slöja som Rebecka dolde sig med för Isak (24:65). Tamar är förnedrad genom att Sela inte har tagit henne till hustru.

15 När Juda fick se henne, trodde han att hon var en sköka. Hon hade ju täckt för sitt ansikte.	
16 Han vek av till henne där hon satt vid vägen, och sade: ”Får jag gå in till dig?” Han visste inte att det var hans sonhustru. Hon svarade: ”Vad vill du ge mig för att få gå in till mig?”	Tamar spelar ett spel med hög insats. Hon har ett bestämt syfte och verkar vara säker på att Juda ska falla för frestelsen. Dessutom verkar hon ha varit övertygad om att bli gravid. Kanske hon blev ledd av Gud på ett särskilt sätt, eftersom det hon gör kommer att få avgörande betydelse för frälsningshistorien.
17 Han sade: ”Jag skickar dig en killing ur min hjord.” Hon svarade: ”Ja, om du ger mig pant tills du skickar den.”	Juda hade tydligen inga penningmynt med sig och lovade betalning i efterskott i form av en killing. Tamar lyckas med sin list.
18 Han sade: ”Vad skall jag då ge dig i pant?” Hon svarade: ”Din signetring med kedja och staven som du har i handen.” Då gav han henne detta och gick in till henne, och hon blev havande genom honom.	Signetringen användes som bomärke och tryckte ett märke i de lertavlor som användes i stället för papper på den tiden. Staven kan ses som en parallell till ”härskarstaven” i 49:10. Kedjan tolkas i en del översättningar (bl.a. Luther och Gez.) som huvudduk. Juda begår nu blodskam med sin svärdotter utan att veta det.
19 Sedan gick hon därifrån och lade av sig slöjan och tog på sig änkekläderna igen.	Sedan Tamar verkställt sin plan är det bara att vänta vad tiden för med sig.
20 Juda skickade killingen med sin vän adullamiten för att få tillbaka panten av kvinnan, men denne hittade henne inte.	Juda täcks inte själv gå med killingen och hämta sina tillhörigheter.
21 Han frågade männen på platsen var tempelskökan fanns, hon som satt vid vägen i Enajim, men de svarade att det inte hade funnits någon tempelsköka där.	Tempelsköka är ett mera hedersamt ord för hora, eftersom dyrkan av Astarte förknippades med tempelprostitution och de som ägnade sig åt detta hade högre anseende än vanliga prostituerade.
22 Och han kom tillbaka till Juda och sade: ”Jag har inte hittat henne. Dessutom säger folket på orten att det inte funnits någon tempelsköka där.”	
23 Då sade Juda: ”Hon får behålla det så skämmer vi inte ut oss. Jag har nu skickat killingen, men du har inte hittat henne.”	Nu avstår Juda från sina viktiga tillhörigheter för att inte bli utskämd offentligt. Han räknar att han har gjort det som krävdes av honom.

24 Ungefär tre månader senare fick Juda höra: ”Din sonhustru Tamar har bedrivit otukt och hon har också blivit havande genom sin otukt.” Då sade Juda: ”För ut henne och bränn henne!”	När Juda får höra om att Tamar har blivit gravid reagerar han och utdömer ett strängt straff, eftersom hon bedrivit äktenskapsbrott i hans egen familj. Några menar att Tamar måste ha varit dotter till en överstepräst eftersom hon skulle straffas så hårt. Han inser inte att han själv borde ha straffats på samma sätt, han som tillhör Guds utvalda familj.
25 Men när hon skulle föras ut skickade hon bud till sin svärfar och lät säga: ”Genom en man som äger dessa saker är jag havande. Se efter vem som äger den här signetringen med kedja och den här staven.”	Tamar använder nu sin pant för att visa vem barnets far är. Men hon anklagar inte Juda direkt utan låter honom själv inse faktum.
26 Och Juda kände igen dem och sade: ”Hon har rätten på sin sida, inte jag, eftersom jag inte har gett henne åt min son Sela.” Men han låg aldrig mer med henne.	Juda inser att Tamar har rätt när det gäller att kräva att få gifta sig med Judas tredje son, även om hon inte utkrävt sin rätt på rätt sätt. Han drabbas inte av något omedelbart straff och avstår också från att straffa Tamar, men sköter sig korrekt framöver.
27 När hon skulle föda, se, då fanns det tvillingar i hennes moderliv.	
28 Vid födelsen stack den ene fram en hand. Då tog barnmorskan en röd tråd och band den om hans hand och sade: ”Han kom ut först.”	Eftersom det var viktigt att definiera vem som var förstfödd använde man denna metod när det gällde tvillingar.
29 Men när han sedan drog tillbaka handen kom hans bror ut. Då sade hon: ”Varför har du trängt dig fram?” Och han fick namnet Peres.	Det hände något ovanligt: den som var utnämnd till förstfödd blev lika väl den andre och Peres blev den förstfödde. Han blev stamfar till Jesus. Denna händelse har skrivits och hänvisas till i Jesu släktregister (Matt 1) för att vi ska veta att Jesus inte skäms för att vara född i ett syndigt släkte.
30 Därefter kom hans bror ut, han som hade den röda tråden om sin hand. Och han fick namnet Sera.	Sera nämns i släktregistren tillsammans med Peres (Sara i Matt 1).

1 Mos 39

Josef hos Potifar	
1 Josef hade förts ner till Egypten. Och Potifar, som var hovman hos farao och befälhavare för drabanterna, köpte honom av ismaeliterna som hade fört honom dit.	Berättelsen återgår nu till Josef för att förbereda för att förverkliga Guds plan, både med människorna i trakten som räddades till liv genom Josef, och med Guds folk Israel, som måste föras bort från kananeerna till isolering i Egypten för att bevaras i gudsfruktan.

2 HERREN var med Josef och allt lyckades för honom. Han var i sin egyptiske herres hus,	Två gånger understryks att HERREN var med Josef, andra gången några år senare i fängelset. Josef behöver verkligen denna tröst i sin bedrövelse. Han måste förberedas inför sin kommande uppgift genom att förödmjukas, så som Jesus måste lära lidande. Det händer ofta i Guds nådeshushåll att han leder igenom en svår fostran innan han kallar till en särskilt viktig uppgift.
3 och hans herre såg att HERREN var med honom, ty allt som han gjorde lät HERREN lyckas väl.	Jfr Ps 1:1–3. Josefs vittnesbörd i vardagen var en återspegling av Guds godhet, trots att Josef hade drabbats av sådant lidande. Potifar inser att Josefs Gud var med honom. Egyptierna dyrkar många gudar, men Josef ger ett klart vittnesbörd om sin Gud.
4 Josef fann nåd för Potifars ögon och fick betjäna honom. Potifar satte honom över hela sitt hus, och allt han ägde lämnade han åt Josef att sköta om.	HERRENs välsignelse beskrivs mycket yvigt. Det blir en kontrast mot det som sedan hände honom och visar hans oskuld. Att Potifar sätter en hebreisk slav över hela sitt hus är högst anmärkningsvärt.
5 Från den stund han hade satt honom över sitt hus och alla sina ägodelar, välsignade HERREN egyptierns hus för Josefs skull. HERRENS välsignelse vilade över allt han ägde, både hemma och ute på marken.	Men Potifar blir belönad av Gud för sitt förtroende, vilket ger honom ännu mera orsak att lita på Josef.
6 Och han lämnade allt i Josefs vård och sedan han hade fått honom till sin hjälp bekymrade han sig inte om något annat än maten som han åt. Josef var välväxt och såg bra ut.	Josefs utseende betonas, eftersom det kommer att bli en avgörande faktor för de följande händelserna.
7 Efter en tid hände det att hans herres hustru kastade sina blickar på honom och sade: ”Ligg med mig!”	Det här var inte en engångshändelse, som v10 visar. Det var verkligen en svår frestelse för Josef, som levde ensam. Att Potifars hustru kunde ställde det så att han skulle falla för frestelsen är självklart. Också i det här avseendet förebildar han Jesus, som frestades i allt men bestod provet.
8 Men han vägrade och sade till sin herres hustru: ”Ända sedan min herre tog mig i sin tjänst bekymrar han sig inte om något i huset. Allt han äger har han lämnat åt mig att sköta om.	Josef har tre argument till försvar för sitt nekande: 1. Hans herres förtroende. 2. Att inte ta det som inte tillkom honom. 3. Synd mot Guds bud.
9 Här i huset har han inte större makt än jag, och ingenting annat än dig har han förbehållit sig eftersom du är hans hustru. Hur skulle jag då kunna göra så mycket ont och synda mot Gud?”	De två första argumenten utgår från sunt förnuft, en helt inomvärldslig praxis, men det tredje argumentet grundar sig på Guds bud, den naturliga morallagen.

10 Fast hon dag efter dag talade på det sättet till Josef, lyssnade han inte på henne och ville inte ligga med henne eller vara tillsammans med henne.	Framställningen visar hur ytterligt svår frestelsen var. Josef försökte undvika situationer där frestelsen kunde ansätta honom, vilket är god kristlig regel.
11 Men en dag då han kom in i huset för att utföra sitt arbete och ingen av husfolket fanns inne,	
12 grep hon honom i manteln och sade: ”Ligg med mig!” Men han lämnade manteln i hennes hand och flydde därifrån.	Josef måste likväl utföra sitt arbete, och när hustrun hade ställt det så att hon var ensam grep hon sin chans, helt handgripligt. I sin besvikelse över att ha misslyckats tillgriper hon nu en lögn för att hämnas.
13 När hon såg att han hade lämnat manteln i hennes hand och flytt,	
14 ropade hon på sitt husfolk och sade till dem: ”Se här, han har fört hit till oss en hebreisk man som vill locka oss till lättsinne. Han kom in till mig och ville ligga med mig. Men jag skrek högt,	Hon talar nu om mannen som hon hade eftertraktat så hett på ett nedlåtande sätt. Hon ställer det som om han var en fara för dem alla, genom att införa osedlighet i huset.
15 och när han hörde hur jag höjde rösten och skrek, lämnade han kvar manteln hos mig och flydde ur huset.”	
16 Sedan lät hon hans mantel ligga kvar hos sig till dess hans herre kom hem.	
17 Då berättade hon samma sak för honom. Hon sade: ”Den hebreiske tjänaren, som du har fört hit till oss, kom in till mig och ville locka mig till lättsinne.	Nu ställer hon sin man inför en svår situation. Det är osannolikt att han trodde henne. Hon verkar inte i övrigt ha varit trogen, medan Josef i högsta grad var betrodd. Om man ser på följderna så ser Potifar till att Josef får den bästa möjliga behandling, trots att han är tvungen att sköta saken enligt tidens krav. Han har ingen möjlighet att låta slavens ord stå över hans hustrus ord.
18 Men när jag höjde rösten och ropade, lämnade han sin mantel hos mig och flydde ut ur huset.”	
19 När Josefs herre hörde sin hustru berätta för honom att hans tjänare hade handlat så mot henne, blev han rasande	Ilskan kommer sig säkert också av att han mister sin trogne husföreståndare, även om han skulle ha trott hustruns ord om Josefs förförelse.

20 och satte Josef i det fängelse där kungens fångar hölls fängslade. Där satt Josef som fånge.	Potifar hade befälet över det speciella fängelse där kungens fångar hölls i förvar. Ett fängelse på den tiden var en ytterst obehaglig vistelseplats. Josef förödmjukades nu för andra gången.
21 Men HERREN var med Josef och visade honom nåd och lät honom bli vänligt bemött av föreståndaren för fängelset.	På samma sätt som i Potifars hus visade sig HERREN på olika sätt ha sin hand med Josef. Av 39:1 och 40:3 kan vi ana att det var Potifar som var föreståndare, men att han inte nämns vid namn kan också betyda att det var en annan som hade övertagit tjänsten.
22 Han lät alla fångar i fängelset stå under Josefs uppsikt, och allt som skulle göras där fick Josef göra.	Josef fick en specialuppgift: att ha uppsikten över fångarna.
23 Föreståndaren för fängelset bekymrade sig inte om något som Josef hade hand om, eftersom HERREN var med honom och lät honom lyckas i allt han gjorde.	Här finns åter en parallell till Josefs ställning i Potifars hus. Det är andra gången som Josef får fullt förtroende att vara chef. Det är ännu mera anmärkningsvärt här, eftersom han dock var en fånge, fängslad för ett brott som han inte hade gjort.

1 Mos 40

Hovmästarens och bagarens drömmar	
1 En tid därefter hände det att den egyptiske kungens hovmästare och hans bagare handlade orätt mot sin herre, kungen i Egypten.	Dramat är märkligare än fiktion: här leder Gud Josef vidare mot sin stora uppgift genom två män i faraos tjänst, vilka fängslas och sätts i samma fängelse där Josef finns.
2 Farao blev vred på sina båda hovmän, överhovmästaren och förste bagaren,	
3 och lät sätta dem i förvar i drabantbefälhavarens hus, i det fängelse där Josef satt fången.	Jfr 39:1.
4 Befälhavaren för drabanterna utsåg Josef att betjäna dem och de satt där i förvar en tid.	Ånyo får Josef ett speciellt förtroende av Potifar (eller hans efterträdare): dessa höga män skulle få en särskild betjäning, och Josef utsågs att sköta den uppgiften.
5 Medan de satt i fängelset hade den egyptiske kungens hovmästare och hans bagare under samma natt var sin dröm, var och en med sin särskilda uttydning.	Gud gav ännu en gång till känna vad han ville göra genom drömmar, denna gång genom hedniska män.
6 När Josef på morgonen kom in till dem, såg han att de var upprörda.	

7 Han frågade faraos hovmän, som satt i förvar med honom i hans herres hus: ”Varför ser ni så sorgsna ut i dag?”	
8 De svarade honom: ”Vi har haft en dröm och det finns ingen som kan uttyda den.” Josef sade till dem: ”Att ge uttydningen är Guds sak. Berätta drömmen för mig.”	Männen insåg att drömmarna hade en speciell betydelse för dem, men ingen kunde ge uttydningen. Josef vittnar om Guds makt, och genom att uppmana dem att berätta visar han också att han tror att Gud kan använda honom att berätta uttydningen. Josef vittnar om sin tro i fängelset, på samma sätt som han också gjorde det i Potifars hus och ska göra det inför farao.
9 Då berättade överhovmästaren sin dröm för Josef och sade: ”Jag drömde att jag såg en vinstock framför mig.	Drömmen är mycket levande, och överhovmästaren ser allt framför sig.
10 På vinstocken fanns tre rankor, och knappt hade den skjutit skott förrän blommorna slog ut och klasarna bar mogna druvor.	Det händer i snabb följd, så att det som normalt sker under en längre tid sker på en gång.
11 Jag hade faraos bägare i handen, och jag tog druvorna och pressade dem i faraos bägare. Sedan satte jag bägaren i faraos hand.”	
12 Josef sade till honom: ”Detta är uttydningen: De tre rankorna betyder tre dagar.	Josef får veta genom Guds uppenbarelse vad drömmen betyder.
13 Om tre dagar skall farao upphöja ditt huvud och ge dig tillbaka din plats. Du skall få ge farao bägaren i handen som förut då du var hans hovmästare.	”Den som ödmjukar sig ska bli upphöjd.” Hovmästaren skulle återinsättas och se uppåt med glädje.
14 Men tänk på mig när det går bra för dig, så att du visar barmhärtighet mot mig och nämner om mig för farao och hjälper mig ut ur det här huset.	Josef ser en möjlighet att sända en hälsning till farao, som är den ende som kan bevilja nåd.
15 Jag rövades bort från hebreernas land, och inte heller här har jag gjort något som man borde sätta mig i fängelse för.”	Josef beskriver händelsen när han såldes som ett rov. Det var det också i verkligheten. Den andra omständigheten som talar för frigivning är att han oskyldigt sattes i fängelse.

16 När förste bagaren såg att Josef hade givit en god uttydning, sade han till honom: ”Jag hade också en dröm, och se, jag bar tre korgar med vetebröd på huvudet.	
17 I den översta korgen fanns det alla slags bakverk, sådana som farao brukar äta. Men fåglarna åt av dem ur korgen på mitt huvud.”	
18 Då sade Josef: ”Detta är uttydningen: De tre korgarna betyder tre dagar.	Drömmarna liknar varandra på flera sätt, men har också radikala olikheter.
19 Om tre dagar skall farao upphöja ditt huvud och ta det av dig. Han skall hänga upp dig på trä och fåglarna skall äta ditt kött.”	När bagarens huvud upphöjs sker det genom halshuggning. Sedan hängs kroppen upp, vilket var en vanlig straffdom som ett avskräckande exempel.
20 Tre dagar därefter var det faraos födelsedag och han gjorde en fest för alla sina tjänare. Då upphöjde han bland sina tjänare både överhovmästarens huvud och förste bagarens.	Drömmen har tolkats helt rätt och går nu i uppfyllelse.
21 Han satte överhovmästaren tillbaka i tjänst så att denne åter fick sätta bägaren i faraos hand,	
22 men förste bagaren lät han hänga, så som Josef hade uttytt för dem.	
23 Men överhovmästaren kom inte ihåg Josef utan glömde honom.	Också hovmästarens glömska användes av Gud för sina syften, tills den rätta tiden hade kommit. Det var en ny svår prövning för Josef. Hans andra besvikelse pågick i två år, vilket måste ha varit en ännu svårare tid för honom än tidigare.

1 Mos 41

Faraos drömmar	
1 Efter två år hände det att farao drömde att han stod vid Nilen.	Josef har nu vistats ca 13 år i Egypten, och han är 30 år när han börjar sitt höga uppdrag (v46).
2 Han såg sju kor, vackra och feta, stiga upp ur floden, och de betade i vassen.	Drömmarna berättas först och upprepas senare inför Josef. Nilen var Egyptens centrala vattendrag och en förutsättning för landets välstånd.

3 Sedan såg han sju andra kor, fula och magra, stiga upp ur floden. De ställde sig bredvid de andra korna på flodstranden,	Drömmarnas betydelse borde ha varit relativt lätt att inse för Egyptens visa, eftersom korna symboliserade jordens fruktsamhet.
4 och de fula och magra korna åt upp de sju vackra och feta korna. Därefter vaknade farao.	
5 Men han somnade igen och såg då i drömmen sju ax, frodiga och vackra, som växte på samma strå.	
6 Sedan såg han sju andra ax skjuta upp, tunna och svedda av östanvinden.	Östanvinden som kom från öknen medförde torka.
7 Och de sju tunna axen slukade de sju frodiga och fulla axen. Sedan vaknade farao, och se, det var en dröm.	Farao inser att drömmen var mycket betydelsefull. Också den här drömmen har en självklar betydelse.
8 På morgonen var han orolig till sinnes och han skickade bud och kallade till sig alla spåmän och alla vise män i Egypten. Farao berättade sina drömmar för dem, men det fanns ingen som kunde uttyda dem för honom.	Jfr Nebukadnessars dröm i Dan 2. Vi vet av händelserna med Mose och Aron inför farao (2 Mos 7–8) att Egyptens spåmän hade övernaturlig förmåga genom sin tjänst hos de onda andarna. Att de egyptiska visa männen inte kunde säga vad drömmarna betydde antyder att Gud slog dem med andlig blindhet. Att tolka drömmarna skulle förbehållas Josef.
9 Då sade överhovmästaren till farao: ”I dag måste jag påminna om mina synder.	Överhovmästaren kommer nu ihåg synderna som ledde till att han fängslades, snarare än sitt svikna löfte att lyfta fram Josefs fall för farao, och han berättar sina drömmar.
10 När farao en gång var vred på sina tjänare, satte han mig och förste bagaren i förvar i det hus som tillhörde befälhavaren för drabanterna.	
11 Då hade vi båda samma natt var sin dröm, och våra drömmar hade var sin särskilda uttydning.	
12 Tillsammans med oss fanns där en ung hebré som var tjänare hos befälhavaren för drabanterna. Vi berättade våra drömmar för honom och han uttydde dem för oss, ja, han uttydde vad var och en av oss hade drömt,	

13 och som han uttydde för oss, så blev det. Jag fick tillbaka min tjänst och den andre hängdes.”	
14 Då skickade farao bud efter Josef. Man skyndade sig att föra ut honom ur fängelset, och han rakade sig och bytte kläder och kom inför farao.	Eftersom ingen av Egyptens vise och spåmän kunde uttyda drömmarna griper farao chansen att hämta Josef. Han måste nu snygga upp sig för att vara representabel inför farao.
15 Farao sade till Josef: ”Jag har haft en dröm och det finns ingen som kan uttyda den. Men jag har hört sägas om dig att när du får veta en dröm så kan du uttyda den.”	
16 Josef sade till farao: ”Inte jag, men Gud kan ge farao ett gynnsamt svar.”	Josef påpekar, liksom förra gången (40:8) att det bara är Gud som kan uppenbara betydelsen i drömmarna. Men han är också den här gången lika övertygad om att Gud kan ge uttydningen.
17 Då sade farao till Josef: ”Jag drömde att jag stod på Nilens strand.	Berättelsen är nästan identisk med den tidigare framställningen, och avviker bara i några ord.
18 Jag såg sju kor, vackra och feta, stiga upp ur floden, och de betade i vassen.	
19 Sedan såg jag sju andra kor stiga upp, klena och mycket fula och magra. I hela Egyptens land har jag aldrig sett så fula kor.	Farao understryker hur fula och äckliga korna var.
20 Och de magra och fula korna åt upp de sju första, feta korna.	
21 Men när de hade svalt dem, kunde man inte märka att de hade ätit upp dem. De var lika fula som förut. Sedan vaknade jag.	
22 Men jag drömde igen och såg då sju ax, fullmatade och vackra, växa på samma strå.	
23 Sedan såg jag sju andra ax skjuta upp, torra och tunna och svedda av östanvinden.	

24 Och de tunna axen slukade de sju vackra axen. Detta har jag talat om för spåmännen, men ingen kunde förklara det för mig.”	
25 Då sade Josef till farao: ”Faraos drömmar har en och samma betydelse. Gud har visat farao vad han tänker göra.	Josef har inga problem att med Guds hjälp berätta vad drömmarna avsåg. Gud har valt att låta farao bli hans redskap för att upphöja Josef och därmed rädda många människor till livet. Här ses att Gud också står bakom den världsliga makten.
26 De sju vackra korna betyder sju år, och de sju vackra axen betyder också sju år. Drömmarna har samma betydelse.	
27 De sju magra och fula korna som steg upp efter dem betyder sju år, liksom de sju tomma axen som var svedda av östanvinden. Sju hungerår skall komma.	
28 Det var detta jag menade när jag sade till farao: Vad Gud tänker göra har han låtit farao veta.	Josef understryker att det Gud som i sin nåd har låtit farao få veta vad som ska ske. Det har livsavgörande betydelse.
29 Sju år skall komma med stort överflöd över hela Egyptens land.	
30 Men efter dem skall det komma sju hungerår och man skall glömma allt det tidigare överflödet i Egypten, och hungersnöden skall ödelägga landet.	
31 Man skall inte minnas det tidigare överflödet i landet för den hungersnöd som sedan kommer, ty den skall bli mycket svår.	
32 Att farao har haft drömmen två gånger betyder att detta är fast bestämt av Gud och att han skall låta det ske snart.	Josef utsäger att dubbleringen av drömmen är ett tecken på att Guds beslut står fast.
33 Därför bör farao utse en förståndig och vis man och sätta honom över Egyptens land.	Nu fortsätter Josef med råd efter att han gjort det som var hans uppgift, att tolka drömmarna. Han går alltså utöver sin egentliga uppgift, att tolka drömmarna. Det är också det som djupt imponerar på farao och hans hov. Han har knappast något tanke på att han själv, en slav som suttit i många år i fängelse, skulle bli den mannen.

34 Farao bör också sätta tillsyningsmän över landet och ta upp femtedelen av skörden i Egypten under de sju överflödsåren.	Josef har en klar vision hur överflödet ska hanteras. Det är Gud som ger honom denna kunskap. Nu föreslår Josef att det ska läggas på en skatt på 20 % på hela skördeinkomsterna.
35 Under dessa kommande goda år skall de samla in allt ätbart och lagra och förvara säd under faraos tillsyn i städerna.	
36 Och det skall finnas förråd av livsmedel för landet under de sju hungerår som skall komma över Egypten. Så skall landet inte behöva gå under genom hungersnöden.”	
Josef upphöjs	
37 Detta tilltalade farao och alla hans tjänare,	Farao och hans män förundras över Josefs vishet.
38 och han sade till dem: ”Finns det någon som har Guds ande som denne man?”	Egyptierna dyrkar många gudar, och här ger man erkänsla åt den kunskap som Josefs Gud vittnar om. Det är värt att ta vara på den makt som en sådan Gud har, genom Josef, hans tjänare.
39 Och farao sade till Josef: ”Eftersom Gud har uppenbarat allt detta för dig, så finns det ingen som är så förståndig och vis som du.	Josef hade inte kunnat förvänta sig en sådan upphöjelse efter en lång tid i förnedringen i fängelset. Faraos reaktion visar att det fanns en gudsfruktan i Egypten, för farao förstod att den vishet som fanns i Josef var från Gud. Det är därför som han ger förtroendet åt Josef att ta hand om ledningen.
40 Du skall förestå mitt hus och allt mitt folk skall rätta sig efter dina befallningar. Bara när det gäller tronen skall jag vara förmer än du.”	Parallellen till uppsikten över Potifars hus är tydlig. I det fallet var det bara hustrun som var förbehållen husbonden. Nu är det tredje gången som Josef får chefsställning. Josef blir faraos närmaste man, den andra i rang i riket. Den positionen motsvarar närmast en statsminister i dag, men den makt han fick står långt över någon modern statsministers.
41 Farao sade vidare till Josef: ”Se, jag sätter dig över hela Egyptens land.”	Den tid Josef var vid makten är sannolikt 1886–1806 f.Kr. Då rådde den 12:e dynastin (mellersta riket): Den farao som upphöjde Josef var möjligen Senusret II (Sesostris).
42 Och farao tog ringen från sin hand och satte den på Josefs hand, och han klädde honom i kläder av fint linne och hängde en kedja av guld kring hans hals.	Ringen, kläderna och guldkedjan är insignier på Josefs makt. Ringen var en signetring, som användes för att stämpla sigill på officiella dokument. Genom den kunde han utöva makten. På samma sätt har också Jesus getts all makt, ”högra handen”. Linnedräkt var förbehållen furstar, samt översteprästen.
43 Han lät honom åka i vagnen närmast efter sin egen och man ropade ”Abrek!” framför honom. Så satte farao honom över hela Egyptens land.	Man vet inte vad ”Abrek” betyder, men det är sannolikt att det är ett påbud om tillbedjan: ”Fall på knä!” Farao räknades som gud i Egypten, och hans närmaste man hade näst intill samma status.

44 Sedan sade farao till Josef: ”Jag är farao. Utan din vilja skall ingen i Egyptens land lyfta hand eller fot.”	Det är möjligt att Josef också förestod krigsmakten, fastän det inte sägs ut. Åtminstone ordningsmakten är i hans händer.
45 Farao gav Josef namnet Safenat-Panéa och gav honom till hustru Asenat, som var dotter till Poti-Fera, prästen i On. Därefter reste Josef omkring i Egyptens land.	Josef får, med den tidens sed, ett egyptiskt namn, som betyder ”han uppenbarar förborgade ting”, och får en egyptisk prästdotter till hustru. Poti-Fera är inte samma person som Potifar. Det är högaktning att han får en prästdotter till hustru.
46 Josef var trettio år när han stod inför farao, kungen i Egypten. Sedan han lämnat farao reste han omkring i hela Egypten.	Det var märkligt att en så ung man upphöjdes, utöver det att det var en fånge som nu blev statsminister. Det dröjer ännu nio år tills Jakob och hans familj flyttar till Egypten. Jfr Jesus, som också var i den åldern när han inledde sin offentliga verksamhet. David var också 30 år när han blev kung över hela Israel (2 Sam 5:4).
47 Under de sju goda åren gav landet skörd i överflöd,	
48 och under dessa sju år samlade Josef in allt ätbart och lagrade det i städerna. I varje särskild stad lagrade han den föda som man hämtade från fälten runt omkring.	
49 På så sätt samlade Josef så mycket säd som det finns sand i havet. Till sist slutade han att hålla räkning på den, för den kunde inte räknas.	Det var enorma mängder föda som lagrades, varför man också miste räkningen.
50 Innan hungeråren kom, föddes två söner åt Josef. De föddes åt honom av Asenat, som var dotter till Poti-Fera, prästen i On.	On var en betydande stad, som brukar identifieras med Heliopolis.
51 Josef gav den förstfödde namnet Manasse, ”ty”, sade han, ”Gud har låtit mig glömma all min olycka och hela min fars hus.”	Manasse anknyter till ett hebreiskt ord som betyder ”glömma”. Jfr Abraham, 12:1, och att Jesus som lämnade sin far och sin himmel för att bli vår Frälsare. Ps 45:11.
52 Åt den andre gav han namnet Efraim, ”ty” sade han, ”Gud har gjort mig fruktsam i mitt lidandes land.”	Efraim anknyter till ett hebreiskt ord som betyder ”vara fruktsam”.
53 Men de sju överflödsåren i Egypten tog slut.	

54 Och så började de sju hungeråren som Josef hade förutsagt. Det blev hungersnöd i alla länder, men i Egypten fanns det bröd överallt.	
55 Och när hela Egyptens land började hungra och folket ropade till farao efter bröd, sade han till alla egyptierna: ”Gå till Josef och gör som han säger!”	
56 När hungersnöden hade brett ut sig över hela landet, öppnade Josef alla förrådshus och sålde säd till egyptierna. Men hungersnöden blev allt svårare i Egypten.	
57 Och från hela världen kom man till Josef i Egypten för att köpa säd, ty hungersnöden var svår i hela världen.	Ibland använder Bibeln vissa överdrifter för att märka ut viktiga saker. Det är möjligt att det var hungersnöd överallt, men uppgiften säger åtminstone att skörden slog fel i Egypten och i Kanaan.

1 Mos 42

Josefs bröder i Egypten	
1 När Jakob fick veta att det fanns säd i Egypten, sade han till sina söner: ”Varför är ni så rådlösa?”	Vad hade hänt med Jakobs familj om Gud inte hade lett dem till Egypten via hungersnöden? Sönerna var på en låg nivå andligt sett, och de hade knappast hållit sig till Jakobs Gud. Nu skulle de fostras och bli ett gudfruktigt folk.
2 Och han fortsatte: ”Jag har hört att det finns säd i Egypten. Res dit och köp säd åt oss, så att vi överlever och inte dör.”	Det är inte långsökt att tänka sig att bröderna kände en viss oro över att resa till Egypten. De måste fråga sig, om Josef ännu levde och var han i så fall var slav.
3 Då reste tio av Josefs bröder ner för att köpa säd i Egypten.	
4 Jakob skickade inte Josefs bror Benjamin med de andra bröderna, för han var rädd att det skulle hända honom någon olycka.	För bröderna var det ett hugg i samvetet att Jakob inte ville sända Benjamin, som ofta framställs som hans ende son sedan Josef hade tagits ifrån honom.
5 Så var också Israels söner bland dem som kom för att köpa säd, eftersom det rådde hungersnöd i Kanaans land.	

6 Josef var nu den som hade makten i landet och det var han som sålde säd till allt folket. När Josefs bröder kom dit, bugade de sig för honom med ansiktena mot jorden.	Skötte Josef själv försäljningen till alla som kom? Det kan vara så att han behöll en noggrann kontroll, men det är också möjligt att han lät sina tjänstemän meddela särskilt om det kom folk från Kanaan, så att han kunde vara med.
7 Då Josef såg sina bröder kände han igen dem. Men han låtsades att han var en främling för dem och tilltalade dem hårt och frågade dem: ”Var kommer ni ifrån?” De svarade: ”Från Kanaans land för att köpa säd till mat.”	Att bröderna inte kände igen Josef är inte märkligt: Det var över 20 sedan de såg honom, de kunde inte vänta sig att han skulle ha en så hög position, egyptierna var slätrakade medan israeliterna bar skägg, Josef hade dyrbara kläder och talade hårt till dem på ett främmande språk genom tolk.
8 Trots att Josef kände igen sina bröder kände de inte igen honom.	
9 Då tänkte Josef på de drömmar han hade haft om dem. Han sade till dem: ”Ni är spejare. Ni har kommit för att se var landet saknar skydd.”	Josef var inte fylld av hämndbegär eller bitterhet, utan av kärlek, och han tänkte på deras andliga väl. Därför ville han pröva dem, och det första steget var att han talade hårt till dem.
10 De svarade honom: ”Nej, herre, dina tjänare har kommit för att köpa mat.	Bröderna blev förvirrade av det hårda talat om att de är spejare. Varför skulle de vara spioner när så många andra kom till Egypten för att köpa säd?
11 Vi är alla söner till en och samme man. Vi är hederliga män, dina tjänare är inga spejare.”	Hur hederliga är de som tänkte döda sin bror, och sedan sålde honom till slav?
12 Men han sade till dem: ”Jo, ni har kommit för att ta reda på var landet saknar skydd.”	Josef tvingade sina bröder att ge mera information om sin familj.
13 De svarade: ”Vi, dina tjänare, är tolv bröder, söner till en och samme man i Kanaans land. Den yngste är hemma hos vår far och en lever inte längre.”	Nu berättar de om hela sin familj, sin far, sin yngste bror och den bror som de tror är död. Det måste ha väckt starka känslor hos Josef att Benjamin inte var med. Hatade de honom som de gjort med honom själv? Varför sa de undvikande: ”En är inte mera.”
14 Josef sade till dem: ”Det är som jag har sagt er. Ni är spejare.	Josef är nu lika kallsinnig mot dem som de var när Josef bad för sitt liv i brunnen. Det är ett steg i Guds plan att fostra dem.
15 Så här skall jag pröva er: Så sant farao lever, ni slipper inte härifrån om inte er yngste bror kommer hit.	Just frågan om Benjamin är viktig för Josef. Därför kräver han att de ska hämta honom.

16 En av er måste fara och hämta hit er bror, medan ni andra stannar som fångar. Så kan jag pröva om ni har talat sanning. Om det inte är så, är ni spejare, så sant farao lever.”	Först kräver Josef att alla utom en stannar som fångar och bara en reser tillbaka för att hämta brodern. Sedan ändrar han sig och behåller bara en i fängelse. Josef avlägger en ed vid faraos liv, något som var gängse i Egypten.
17 Sedan höll han dem i förvar i tre dagar.	Den här tiden var säkert mycket svår för bröderna.
18 På tredje dagen sade Josef till dem: ”Om ni vill leva så gör på detta sätt, för jag fruktar Gud.	Josef låter dem veta att deras liv är i fara. Han har också omtanke om dem som lider av hungersnöden hemma i Kanaan, och hänvisar till att hans gudsfruktan driver honom att mildra sina villkor.
19 Om ni är hederliga män, låt då en av era bröder stanna som fånge i huset där ni suttit fängslade. Men ni andra får resa er väg och föra hem den säd som ni har köpt till hjälp mot hungersnöden hos er.	
20 Tag sedan med er yngste bror hit till mig. Om ni talat sanning skall ni slippa dö.” Och de gjorde så.	Brödernas samveten har vaknat under fängelsedagarna och de är nu redo att göra som Josef säger.
21 Men de sade till varandra: ”Vi bär på skuld för det vi gjorde mot vår bror. Vi såg ångesten i hans själ när han bad om förbarmande, men vi ville inte lyssna på honom. Därför har vi själva kommit i denna ångest.”	De kan inte tänka sig att Josef förstår vad de talar om sinsemellan. De inser sin skuld. Det är det viktigaste resultatet av prövningen. De är själva i ångest i fängelset och påminner sig Josefs ångestfulla vädjan om förbarmande.
22 Ruben svarade dem: ”Sade jag inte till er att ni inte skulle synda mot pojken? Men ni lyssnade inte på mig. Därför utkrävs nu hans blod.”	Ruben försökte i tiden rädda Josef, vilket nu också gör att han slipper bli kvar som gisslan.
23 Men de visste inte att Josef förstod detta, för han talade till dem genom tolk.	
24 Han vände sig bort från dem och grät. Sedan vände han sig till dem igen och talade med dem. Och han tog Simeon från dem och lät fängsla honom inför deras ögon.	Det måste ha krävts en stor självövervinnelse av Josef att uthärda att stå kallsinnig inför sina bröder. Han måste också för en stund lämna rummet för att de inte skulle se hans gråt. Han tar nu Simeon, den hårdaste och våldsammaste av bröderna, och fängslar honom.
Josefs bröder återvänder till Kanaan	

25 Josef befallde att man skulle fylla deras säckar med säd och lägga vars och ens pengar tillbaka i hans säck och ge dem kost för resan. När man hade gjort så,	Josef visar bröderna sin välvilja genom att lägga tillbaka deras pengar och förse dem med färdkost, så att de inte skulle behöva öppna säckarna i förtid. Det ingår också i prövningen, att han ibland visar dem en överraskande välvilja.
26 lastade de säden på sina åsnor och reste därifrån.	
27 Men när en av dem vid ett rastställe öppnade sin säck för att ge sin åsna foder, fick han se sina pengar ligga överst i säcken.	Men en av dem öppnar sin säck och hittar pengarna.
28 Och han sade till sina bröder: ”Mina pengar har lagts tillbaka hit. Titta här! De är i min säck!” Då sjönk deras mod, och darrande av skräck sade de till varandra: ”Vad har Gud gjort mot oss!”	Bröderna grips nu åter av skräck, eftersom de förstår att de kan anklagas för stöld. Men de inser att Gud har sin hand med. Hur det kan förklaras har de ingen aning om. Men allt är en del av Guds plan, och Josef är ett redskap för att förverkliga den.
29 När de kom hem till sin fader Jakob i Kanaans land, berättade de för honom allt som hade hänt dem och sade:	När de kommer hem måste de ha varit mycket rädda att berätta vad som skett. Men denna gång berättar de hela sanningen. De har lärt sig läxan.
30 ”Mannen som var herre där i landet tilltalade oss hårt och behandlade oss som om vi var spejare i landet.	
31 Men vi sade till honom: Vi är hederliga män, vi är inga spejare.	
32 Vi är tolv bröder, söner till en och samme far. En lever inte längre och den yngste är hemma hos vår far i Kanaans land.	
33 Men mannen som var herre i landet svarade oss: Så här skall jag ta reda på om ni är hederliga män: Lämna kvar en av era bröder hos mig. Tag så vad ni har köpt till hjälp mot hungersnöden hemma hos er, och res er väg.	

34 För sedan er yngste bror hit till mig, så att jag kan vara säker på att ni inte är spejare utan hederliga män. Då skall jag ge er bror tillbaka till er och ni skall få röra er fritt i landet.”	
35 När de sedan tömde sina säckar hittade var och en sin penningpåse i sin säck. Både de och deras far blev förskräckta när de fick se penningpåsarna.	När penningpåsar hittades i varje säck insåg bröderna att Egyptens furste kunde anklaga dem för stöld.
36 Och deras fader Jakob sade till dem: ”Ni gör mig barnlös! Josef är borta, Simeon är borta och Benjamin vill ni också ta ifrån mig. Allting är emot mig!”	Den vånda som Jakob uttrycker måste ha varit ännu en plågsam börda för deras samveten. Jakobs ord var sannare än han kunde tänka: det var brödernas ondska som ledde till detta.
37 Ruben sade då till sin far: ”Båda mina söner får du döda om jag inte för Benjamin tillbaka till dig. Anförtro honom åt mig. Jag skall föra honom tillbaka till dig.”	Ruben vill försöka göra rätt för sig, men hans erbjudande är märkligt. Skulle två barnbarns död kunna gottgöra för den älskade Benjamin?
38 Men han svarade: ”Min son får inte fara dit med er. Hans bror är ju död och han är ensam kvar. Om någon olycka skulle hända honom på resan ni tänker göra, skulle ni föra mina grå hår med sorg ner i dödsriket.”	Förslaget avböjs direkt av Jakob. Det kan hända att Josef anar att det går så, men hans kärlek till sina bröder var tillräckligt stark för att han skulle genomdriva denna prövning. ”Den Herren älskar, den agar han.” Lagen måste ha sin tid.

1 Mos 43

Josefs bröder återvänder till Egypten	
1 Men hungersnöden var svår i landet.	Guds plan går vidare via hungersnöden, som driver till fortsatt handling.
2 När de hade ätit upp den säd som de hade hämtat från Egypten, sade deras far till dem: ”Res tillbaka och köp lite säd till mat åt oss.”	Jakob har inte klart för sig vilka villkor som gäller för brödernas återkomst till Egypten. Deras bror Simeon är kvar i fängelset, men eftersom Jakob inte tillåter att de tar med Benjamin dröjer de längre än nödvändigt. Till sist drivs de av nödtvång.
3 Men Juda svarade honom: ”Mannen sade uttryckligen till oss: Ni får inte komma inför mitt ansikte om inte er bror är med er.	Juda är numera brödernas talesman och påminner om villkoren för återkomsten.

4 Om du låter vår bror följa med oss, reser vi ner och köper säd till mat åt dig.	Juda ställer sin far inför ultimatum.
5 Men om du inte låter honom följa med oss, reser vi inte dit, eftersom mannen sade till oss: Ni får inte komma inför mitt ansikte om inte er bror är med er.”	Respekten för Josef är total. De känner hans makt, och vet att deras liv kan vara hotat om de inte uppfyller hans villkor.
6 Då sade Israel: ”Varför gjorde ni så illa mot mig att ni talade om för mannen att ni hade en bror till?”	Här benämns Jakob Israel, eftersom han nu talar om patriarken för Guds utvalda familj. Han klagar att de var oförsiktiga som talade om familjeförhållandena. Hela problemet utgår från omsorgen om Benjamin.
7 De svarade: ”Mannen frågade noga om oss och vår släkt. Han sade: Lever er far ännu och har ni någon bror? Då talade vi om för honom hur det var. Kunde vi veta att han skulle säga: Tag med er bror hit ner?”	Men bröderna förklarar varför de var tvungna att avslöja allt om familjen. De handlade i god tro.
8 Juda sade då till sin fader Israel: ”Låt pojken följa med mig. Vi måste ge oss i väg om vi skall överleva och inte dö, vi själva, du och våra barn.	Som talesman erbjuder sig Juda nu också som garant för att Benjamin kommer oskadd tillbaka. Han är Benjamins borgesman. Benjamin är en vuxen man och har många barn, men som den yngste omnämns han ännu som ”pojken”.
9 Jag skall ansvara för honom. Av min hand får du utkräva honom. Om jag inte för honom tillbaka till dig och ställer honom inför ditt ansikte, skall jag vara en syndare inför dig i all min tid.	Judas löfte uttalas i nöd, eftersom familjen ånyo hotas av hungern och riskerar att svälta ihjäl. Att hans löften inte var tomma ord ska vi snart se. Juda tar här på sig en ställföreträdande roll för sina bröder. Juda utlovar inget liv som Ruben gjorde.
10 Och hade vi inte dröjt så länge hade vi redan varit tillbaka för andra gången.”	Orden innehåller en förebråelse för dröjsmålet på grund av Jakobs ovilja att låta Benjamin resa. Nöden är stor.
11 Då sade deras fader Israel till dem: ”Om det måste bli så, gör då så här: Tag med er av landets bästa frukt i era säckar och för ner det till mannen som gåva, lite balsam och lite honung, dragantgummi och ladanum, pistaschnötter och mandlar.	Jakob tvingas acceptera faktum. Han försöker nu ställa det så gott som möjligt att den hårda härskaren ska bevekas. Den ena saken är att de ska ta med sig rika gåvor av sådant som inte finns i Egypten. Delvis är det samma saker som ismaeliterna hade fört med sig (kap 37).

12 Tag med er dubbla summan pengar, och lämna igen de pengar ni fick tillbaka överst i era säckar. Kanske var det ett misstag.	Det andra är att de ska med sig alla pengar som fanns i säckarna, dvs. de pengar de hade betalat för den förra transporten, förutom pengar att köpa en ny omgång säd. De vill visa sin ärlighet.
13 Tag också er bror med er och res genast tillbaka till mannen.	Nu måste Jakob också acceptera att Benjamin reser med.
14 Må Gud den Allsmäktige låta er finna barmhärtighet hos mannen, så att han låter er andre bror och Benjamin följa med er hem igen. Men om jag skall bli barnlös, så må jag bli det.”	Jakob uttalar en välsignelse för resan och särskilt för Simeon och Benjamin. Den uttalas i tro på att Gud är med och beskyddar resan. Han överdriver sin sorg, för utsagan kan översättas: ”Liksom jag var barnlös, så ska jag också leva barnlös.” Han tänker kanske tillbaka på den tid när Rakel inte kunde föda barn.
15 Då tog männen gåvorna och den dubbla summan pengar med sig. De tog med sig Benjamin, bröt upp och gav sig i väg till Egypten och kom inför Josef.	
16 När Josef såg att Benjamin var med, sade han till sin husföreståndare: ”Tag dessa män till mitt hus, slakta något och laga till en måltid åt oss, för männen skall äta middag med mig.”	Nu planerar Josef den sista prövningen och ger dem först ett furstligt mottagande med måltid i sitt eget hus. Det var en oerhörd ärebetygelse som bröderna inte kunde förstå.
17 Mannen gjorde som Josef hade sagt och tog männen till Josefs hus.	Husföreståndaren blir invigd i Josefs planer och förverkligar sin del av spelet.
18 Men männen blev förskräckta när de visades in i Josefs hus. De sade: ”Det är på grund av pengarna som kom tillbaka i våra säckar förra gången som vi förs in här. Nu tänker han kasta sig över oss och övermanna oss och göra oss till slavar och ta våra åsnor.”	Det väcker rädsla hos bröderna, för det är ju långt utöver det förväntade. De är rädda för att det ska bli en rättegång och att de ska straffas för att de hade fått pengarna med sig tillbaka. De kan inte drömma om att fursten ska bjuda dem på mat i själva furstepalatset.
19 De steg fram till Josefs husföreståndare vid ingången till huset	Bröderna försöker förekomma den förväntade rättegången med ett försvarstal.
20 och sade till honom: ”Hör på oss, herre! När vi var här nere förra gången för att köpa säd till mat	

21 och sedan kom till ett rastställe och öppnade våra säckar, hittade var och en av oss sina pengar till deras fulla vikt överst i sin säck. Vi har nu fört dem med oss tillbaka.	
22 Och vi har andra pengar med oss för att köpa säd till mat. Vi vet inte vem som lagt pengarna i våra säckar.”	
23 Han svarade: ”Oroa er inte, var inte rädda! Det är er Gud och er fars Gud som har låtit er hitta en skatt i era säckar. Jag har fått era pengar.” Och han förde ut Simeon till dem.	Antingen har husföreståndaren förts till samma tro som Josef eller så har han lärt sig sin herres talesätt när han talar om Gud. Han talar lugnande till bröderna, att allt är ok. Han har ju faktiskt redan fått pengarna en gång, så det han säger är en halvsanning. Simeon blir nu också befriad och återförenas med sina bröder.
24 Mannen förde dem in i Josefs hus. Han gav dem vatten att tvätta fötterna med och gav deras åsnor foder.	Mannen tjänstgör som om de var höga gäster, vilket de ju också var även om de inte förstod det. Åter visar Josef en överväldigande välvilja som en del av Guds plan att föra dem till omvändelse (Rom 2:4).
25 De gjorde i ordning sina gåvor innan Josef kom hem vid middagstiden, ty de hade fått höra att de skulle äta där.	Bröderna försöker nu förbereda sig på det bästa sätt, även om de inte är förtrogna med sederna i det egyptiska hovet. Deras medförda gåvor kommer väl till pass.
26 När Josef kom hem tog de gåvorna som de hade med sig in till honom i huset, och de bugade sig till jorden för honom.	Åter påminns vi om Josefs drömmar.
27 Han hälsade på dem och frågade: ”Står det väl till med er gamle far som ni talade om? Lever han än?”	Josef tilltalar bröderna vänligt och frågar efter deras far. Hans tilltal gör dem modiga och får dem att tänka att alla problem nu är över.
28 De svarade: ”Ja, det står väl till med vår far, din tjänare. Han lever än.” Och de bugade sig och föll ner för honom.	Åter en gång uppfylls Josefs drömmar.
29 När han såg sig omkring och fick se sin bror Benjamin, sin mors son, frågade han: ”Är detta er yngste bror som ni talade med mig om?” Sedan sade han: ”Gud skall vara nådig mot dig, min son.”	Om bröderna inte hade funnit Josefs vänliga uppträdande märkligt så måste de ha gjort det när Josef uttalar en sådan välsignelse. Det var en åldersskillnad på 16 år mellan dem, så det berättigade honom att kalla honom ”son”.
30 Djupt rörd av kärlek till sin bror skyndade Josef sig ut och letade efter en plats där han kunde gråta. Och han gick in i sin kammare och grät där.	Josef hade inte sett sin bror sedan han var spädbarn. Han måste nu lämna rummet och återvände först när han hade tvättat bort alla spår av sin gråt och gjort sig lugn och kall igen.

31 När han hade tvättat ansiktet gick han ut igen, behärskade sig och sade: ”Sätt fram maten.”	Josefs spel krävde en stor viljestyrka. Nu fortsätter spelet med den fina måltiden.
32 Och de satte fram särskilt för honom och särskilt för dem och särskilt för de egyptier som åt tillsammans med honom. Egyptier får nämligen inte äta tillsammans med hebreer, det anses avskyvärt bland egyptierna.	Det var inget märkligt i att Josef inte ät med sina bröder. Det passade inte heller att han åt med sina underlydande. Mose ger en uttrycklig förklaring till denna praxis bland egyptierna. Där var många djur heliga och därför var hebreernas sed att slakta och äta boskapsdjur avskyvärd.
33 De fick sina platser mitt emot Josef, den förstfödde enligt sin förstfödslorätt, sedan de yngre, var och en efter sin ålder. Och männen såg förundrade på varandra.	Att Josef kunde placera bröderna i åldersföljd måste ha varit mycket förvånande. Han gör dem förvirrade, vilket ingår i testet. De känner att han har en övernaturlig förmåga, och kanske de också tänker på att han fått en uppenbarelse om deras synd, när de sålde Josef.
34 Han lät servera dem av rätterna på sitt bord, och Benjamin fick fem gånger så mycket som var och en av de andra. Och de drack sig glada tillsammans med honom.	Också det att Benjamin fick en särskild äretilldelning av maten var en sak som måste ha förbryllat. Hur skulle bröderna ta upp den detaljen? Skulle de visa avund, som de gjort mot Josef? Det var vanligt på den tiden att man gav dubbel ranson eller fyrdubbel åt den som man ville ära, utan förväntan på att han skulle äta upp allt. Bröderna visar ingen avund, utan de umgås fritt med Josef.

1 Mos 44

Josefs prövar sina bröder	
1 Därefter befallde Josef sin husföreståndare: ”Fyll männens säckar med säd så mycket de rymmer, och lägg vars och ens pengar överst i hans säck.	Om bröderna tänkte att allt nu var över tog de grundligt miste. Nu följer det sista testet, som ska visa deras inbördes solidaritet, och det är en fruktansvärt svår prövning. Nu utsätts de för en lagpredikan som ska föra dem till en sann omvändelse. Lagen predikas ”för att var mun ska tillstoppas”. Först sedan är det dags för evangelium.
2 Och min bägare, silverbägaren, skall du lägga överst i den yngstes säck tillsammans med pengarna för hans säd.” Han gjorde som Josef hade sagt.	Det verkar vara en oerhörd grymhet just mot Benjamin, som var helt oskyldig i allt. Men det var inte grymhet, utan ett sätt att pröva om bröderna kände avund mot honom och om de skulle utlämna honom i sin avund så som de gjort med Josef.
3 På morgonen när det blev ljust sändes männen i väg med sina åsnor.	Bröderna måste ha varit fyllda av en stor glädje. De hade alla fått återvända och de hade behandlats väl av fursten. Deras glädje kan ha slagit över i övermod över att de lyckats så bra.

4 Men när de hade kommit ett litet stycke utanför staden, sade Josef till sin husföreståndare: ”Sätt efter männen, och när du hinner upp dem skall du säga till dem: Varför har ni lönat gott med ont?	Att Josef visade så stor gästfrihet står i kontrast mot den förmenta stölden av silverbägaren, vilket verkligen skulle ha varit en stor synd och en djup otacksamhet. Att handla så här måste för Josef ha varit ytterst svårt, särskilt när han tänker på vilken smärta det ger Benjamin.
5 Det är ju den bägaren som min herre dricker ur och som han brukar spå med. Det är en ond gärning ni har gjort.”	Det är inte troligt att Josef verkligen gjorde efter egyptiernas sed, så att han använde bägaren för att spå. Snarare ville han ännu förstärka uppfattningen att han faktiskt var en egyptier.
6 När han kom ifatt dem sade han detta till dem.	
7 Då svarade de honom: ”Varför talar min herre så? Dina tjänare skulle aldrig kunna göra något sådant!	Bröderna är verkligen förvånade. De har redan en gång upptäckt att de fått pengarna tillbaka på ett mirakulöst sätt. Nu gäller det dessutom en direkt stöld av ett värdeföremål, något som de aldrig skulle ha kunnat tänka sig att göra.
8 Pengarna vi hittade överst i våra säckar har vi ju fört tillbaka till dig från Kanaans land. Varför skulle vi då stjäla silver eller guld ur din herres hus?	Bröderna försvarar sig med rent samvete i denna fråga. De har inte det minsta tvivel på att de ska gå rena från denna anklagelse. De hänvisar till sin ärlighet efter förra resan, när de tog pengarna med sig tillbaka.
9 Den av dina tjänare som har bägaren skall dö och vi andra skall bli min herres slavar.”	De lovar i sitt övermod att den ska dö som har tagit bägaren, utan att veta att de uttalar dödsdom över Benjamin, som de gått ed på att föra tillbaka. Så säkra är de på att ingen bägare ska hittas.
10 Han svarade: ”Ja, det skall bli som ni har sagt. Den som bägaren finns hos skall bli min slav. Men ni andra är utan skuld.”	Men Josefs husföreståndare antar inte deras domslut. Han utfärdar en rättvis dom: tjuven ska straffas, men inte med döden. Därmed demonstrerar Josef sin mildhet, eftersom han mycket väl kunde ha utdömt dödsstraff.
11 Var och en skyndade sig att lyfta ner sin säck på marken och öppnade den.	Fortfarande är bröderna övermodiga.
12 Han sökte först hos den äldste och slutade hos den yngste. Och bägaren hittades i Benjamins säck.	Ordningen var noggrant planerad. Övermodet växer sedan ingenting har påträffats i de äldre brödernas säckar, de som var mest benägna till brottslighet. Först i sista säcken gjordes den fruktansvärda upptäckten. Säkert måste det ha bränt svårt i dem alla, och särskilt i Benjamin själv.
13 Då rev de sönder sina kläder, lastade sina åsnor och vände tillbaka till staden.	Bröderna gör ingen antydan att de trodde Benjamin var skyldig. De kunde inte heller tänka tanken att någon hade placerat bägaren i hans säck av illvilja.
14 Juda och hans bröder gick in i Josefs hus, där han ännu var kvar, och de föll ner till jorden för honom.	Det sinnelag som råder måste ha varit dubbelt tyngre än tidigare. De gjorde sig möjligen än en gång förebråelser för det som de hade gjort mot Josef, eftersom allt det som hade hänt var helt mirakulöst och måste ses som Guds ingripande.

15 Då sade Josef till dem: ”Vad har ni gjort? Förstod ni inte att en man som jag kan spå?”	
16 Juda svarade: ”Vad skall vi säga till min herre, hur skall vi tala och hur skall vi rentvå oss? Gud har funnit dina tjänares missgärning. Vi är nu min herres slavar, både den som bägaren hittades hos och vi andra.”	Juda inser att han inte kan bevisa Benjamins oskuld. Han bekänner brödraskarans synder på allas vägnar. Eftersom det finns så mycket oförklarligt är det nära till hands att Gud har uppenbarat för fursten vilka synder de har begått med sin bror Josef. Juda kan inte hävda att de i allt är syndfria. Han erbjuder sig och alla bröderna att stanna kvar som slavar. Brödernas största oro var hur de skulle kunna återvända till sin far och förklara att Benjamin hade tagits som slav för en stöld. I stället är det bättre för dem att de alla stannar som slavar. Genom Josefs tester har bröderna letts till en djup ånger.
17 Men Josef sade: ”Nej, aldrig skulle jag göra så! Den som bägaren hittades hos, han skall bli min slav. Men ni andra kan fara hem till er far i frid.”	Josef förkastar erbjudandet. Det är via Benjamin som han testar deras kärlek och kräver att bara han ska stanna som slav. Hans avsikt är att pröva om bröderna verkligen älskar sin far och sin bror Benjamin, eller om de är beredda att offra Benjamin så som de offrade Josef.
Juda vädjar för Benjamin	
18 Då steg Juda fram till honom och sade: ”Lyssna på mig, herre! Låt din tjänare säga ett ord inför min herre och bli inte vred på din tjänare, för du är som farao.	Men det här kan bröderna inte stå ut med. Nu tänker de mera på fadern än på sig själva. Deras avund mot Benjamin är inte vad deras avund mot Josef var en gång. Juda är brödraskarans obestridliga ledare. Det var han som erbjöd sig vara Benjamins borgesman. Han börjar med ett respektfullt tilltal och rekapitulerar sedan händelserna.
19 Min herre frågade sina tjänare och sade: Har ni en far eller någon mer bror?	Han förklarar det som alla bröderna tänker. De har nu fått ett osjälviskt sinne vilket Juda uttrycker i denna fina förbön. Luther säger, att han skulle ge mycket för att kunna be inför Gud på samma sätt som Juda gör här.
20 Vi svarade min herre: Vi har en gammal far och en son till honom, en som är född på hans ålderdom och som ännu är ung. Men en bror till honom är död, så han är den ende som är kvar efter sin mor, och hans far älskar honom.	Juda berättar om den särskilda relationen mellan deras far och deras yngste bror, som är bror till den som de menar är död, dvs. Josef som de står inför. Hans beskrivning utstrålar en djup kärlek. Den vittnar om en djup, kärleksfull omsorg om deras far. Judas tal är beundransvärt och en stark kontrast mot brödernas illvilliga handlande mot Josef. Det var Juda som hade föreslagit att Josef skulle säljas till Egypten (37:26f).
21 Då sade du till dina tjänare: För honom hit ner till mig, så att jag med egna ögon får se honom.	
22 Och vi svarade min herre: Pojken kan inte lämna sin far, han skulle dö om han lämnade honom.	Omsorgen om fadern kommer starkt fram i framställningen.
23 Men du sade till dina tjänare: Om er yngste bror inte följer med er hit ner så får ni inte komma inför mitt ansikte.	

24 När vi kommit hem till din tjänare, min far, berättade vi för honom vad min herre hade sagt.	
25 Och när vår far sade: Res tillbaka och köp lite säd till mat åt oss,	
26 svarade vi: Vi kan inte resa dit ner. Bara på det villkoret att vår yngste bror följer med oss kan vi resa. Vi får inte komma inför mannens ansikte om vår yngste bror inte är med.	Juda ger också ett sanningsenligt vittnesbörd om allt som hade skett.
27 Men din tjänare, min far, sade till oss: Ni vet själva att min hustru har fött två söner åt mig.	Åter framställs Rakel som Jakobs enda riktiga hustru och hennes två söner som om de skulle vara Jakobs enda söner. Men nu är avundsjukan långt borta.
28 En gick bort ifrån mig, och jag sade: Han är säkert ihjälriven. Och jag har inte sett honom sedan dess.	Nu får Josef veta vad Jakob tänkte efter att Josef hade blivit såld.
29 Om ni tar också denne ifrån mig och någon olycka händer honom, så för ni mina grå hår med sorg ner i dödsriket.	Åter en stark omsorg om faderns liv och välbefinnande.
30 Om jag alltså kommer hem till din tjänare, min far, utan pojken som vår fars hjärta är så fäst vid,	
31 då blir det hans död när han ser att pojken inte är med. Dina tjänare skulle då föra din tjänares, vår fars, grå hår med sorg ner i dödsriket.	
32 Jag, din tjänare, har lovat min far att ansvara för pojken, och jag har sagt att om jag inte har honom med mig hem igen skall jag vara en syndare inför min far i all min tid.	Judas förbön har säkert följts av starka känslor, kanske gråt. Det är en väldig kontrast mot den glädje och säkerhet som bröderna kände vid deras måltid med Josef. Nu döms de av lagen.
33 Låt därför din tjänare stanna kvar hos min herre som slav i pojkens ställe, men låt honom fara hem med sina bröder.	Juda erbjuder sig att bli ställföreträdare för Benjamin. Han värderar sin fars liv högre än sitt eget. Det är det som nu utgör upplösningen på hela dramat. Josef har nog. Han har bevis för att bröderna inte är de samma som när de en gång sålde honom.

34 Hur skulle jag kunna resa hem till min far utan att ha pojken med mig? Jag förmår inte se den sorg som då skulle drabba min far.”	När bröderna, på Judas förslag, sålde sin bror till slav tänkte de inte på vilken sorg de förorsakade Jakob. Den levde de sedan med och berättade aldrig sanningen för sin far. Nu har de fått ett nytt sinnelag. Nu har lagen gjort sitt och gjort dem förkrossade, och det är nu dags för evangelium.

1 Mos 45

Josef ger sig till känna	
1 Då kunde Josef inte behärska sig längre inför alla dem som stod omkring honom. Han ropade: ”Gå ut härifrån alla!” Ingen fick stanna inne hos Josef när han gav sig till känna för sina bröder.	Josef insåg nu att bröderna hade blivit hans verkliga bröder också i andligt avseende. Nu kunde han inte längre behärska sig. Han ville inte att någon utomstående skulle bli vittnen till avslöjandet. Det lyckades dock inte helt, eftersom hans gråt var så högljudd.
2 Han började gråta så högt att egyptierna hörde det. Faraos husfolk hörde det också.	Josefs reaktion kunde inte förbli dold. Men det visar sig att hans ställning inte försvagas för det.
3 Och Josef sade till sina bröder: ”Jag är Josef. Lever far än?” Men hans bröder kunde inte svara, så förskräckta blev de för honom.	Josefs ord, på deras eget språk, måste ha slagit som en blixt från klarblå himmel. De förstummades helt. Här står deras bror som de sålde, och nu har han all makt i Egypten! Vad ska han månne göra med dem? De kan inte anklaga honom för att ha varit hård mot dem. Han har rätten på sin sida. Det första han säger är: ”Jag är Josef.” De orden är en fruktansvärd dom över bröderna, som sålde honom, som står där framför dem med en så stor makt. Men sedan fortsätter han med att fråga efter sin far, på ett kärleksfullt sätt. Hans ord uttrycker ett helt annat sinnelag än hans yttre utstrålar.
4 Då sade Josef till dem: ”Kom hit till mig.” När de kom fram sade han: ”Jag är er bror Josef som ni sålde till Egypten.	Josef talar vänligt och kärleksfullt till dem. Bröderna har troligen ryggat tillbaka, bort från honom. Nu vill han tala förtroligt till dem, så att ingen annan hör vad han avslöjar. Han vill inte förråda sina bröder inför egyptierna. I sin stora kärlek till dem löser han deras onda samveten genom att ta en bekännelse för deras gruvliga synd i sin mun, en bekännelse som de i den här situationen knappt kan uttala själva.
5 Men var inte bedrövade och sörj inte över att ni sålde mig hit. Det var för att bevara liv som Gud sände mig hit före er.	I samma ord finns full förlåtelse. Josef har insett varför allt har gått till så här. Han visar på Guds plan, som använde sig av brödernas onda handlande. Gud ville inte att bröderna skulle synda, men han använde sig av dem för att förverkliga sin plan. Här finns ingen hämnd, ingen vrede. Hans mildhet är en skarp kontrast mot den hårdhet han visade mot dem tidigare. Nu är det tid för evangelium, för deras samveten är förkrossade.
6 I två år har det nu varit hungersnöd i landet, och det återstår fem år då man varken skall plöja eller skörda.	Vi får här en tidsbestämning, vilken visar att Josef nu har varit landets härskare i nio år. Han var nu 39 år.

7 Men Gud sände mig hit före er, för att ni skulle få bli kvar på jorden och för att han skulle hålla er vid liv, till en stor räddning.	Gud hade planerat hur hans egendomsfolk skulle bli räddat både undan hungersnöden och bli föremål för en andlig räddning från det onda de riskerade att blanda sig med i Kanaan. Ordet ”bli kvar” betyder egentligen ”kvarleva”. Den stora frälsningen genom Jakobs efterkommande Messias finns redan här antydd.
8 Det är alltså inte ni som sänt mig hit utan Gud. Han har gjort mig till en fader åt farao och till herre över hela hans hus och till härskare över hela Egyptens land.	Josef ser Guds plan bakom brödernas handlande, men han ursäktar dem inte för det onda de gjorde. Josef är en andlig far för farao, som säkerligen har påverkat honom i hans andliga liv. Hans ord uttrycker att han är den verkliga regenten, den som utövar makten. Jfr med att Jesus har fått all makt, och sitter på Faderns högra sida.
9 Skynda er hem till far och säg till honom: Så säger din son Josef: Gud har satt mig till herre över hela Egypten. Kom ner till mig. Dröj inte!	Josef vädjar att Jakob ska komma snart så att han inte går under i hungersnöden. Från och med nu ska ingen tid gå förlorad.
10 Du skall få bo i landet Gosen och vara nära mig, du med dina barn och barnbarn, dina får och din nötboskap och allt som tillhör dig.	Josefs beslut får senare godkännande av farao. Gosen var lämpligt för boskapsskötsel, vilket egyptierna inte ägnade sig åt. Möjligen har Josef redan tidigare informerat farao om sina tankar, eftersom han kommer med en anvisning om samma sak (47:6). Landet Gosen ligger i nordöstra delen av Egypten, i Nildeltat, och rätt nära den tidens huvudstad (troligen Soan).
11 Ännu återstår det fem hungerår, men jag skall sörja för dig så att varken du eller ditt hus eller någon som tillhör dig skall lida nöd.	Josef föreskriver hur bröderna ska tala till Jakob och berätta om att han inte kan överleva hemma i Kanaan. Det var det första och kortsiktiga syftet som Gud hade med Josef, att se till att hans folk ska överleva. Det andra och långsiktiga är att vara en förebild för hur Jesus frälsar världen.
12 Ni ser ju med egna ögon, också min bror Benjamin ser det med egna ögon, att det är jag som med egen mun talar till er.	Josef måste ännu understryka att han verkligen är deras bror. De kan också se likheterna särskilt mellan Josef och Benjamin.
13 Berätta för far om all min härlighet i Egypten och om allt ni har sett. Och skynda er att föra far hit ner.”	Åter en gång skyndar Josef på sina bröder, innan han omfamnar dem var och en.
14 Sedan föll han sin bror Benjamin om halsen och grät, och Benjamin grät vid hans hals.	Det var en mycket känslosam stund.
15 Han kysste alla sina bröder och grät i deras armar. Därefter samtalade hans bröder med honom.	Bröderna kunde nu för första gången tala med sin bror Josef på ett kärleksfullt sätt.
16 När ryktet spred sig i faraos palats att Josefs bröder hade kommit, gladde det farao och hans tjänare.	För Josefs skull tog farao emot budet om återföringen med glädje. Det visar hur stor aktning han hade.

17 Och farao sade till Josef: ”Säg till dina bröder att de gör så här: Lasta era djur och far hem till Kanaans land.	Nu ger farao en befallning, som Josef egentligen redan har gett.
18 Hämta sedan er far och ert husfolk och kom hit till mig, så skall jag ge er det bästa som finns i Egyptens land och ni skall få äta av landets överflöd.	Det var en överväldigande godhet som mötte Jakobs familj, tack vare Guds ledning genom Josef. Gud förverkligade sin plan med sitt folk steg för steg, även om det hade innehållit mycken olycka.
19 Du skall säga till dem att göra så här: Tag med er vagnar från Egyptens land för era små barn och era hustrur, och hämta er far och kom hit.	Vagnar fanns under den här tiden bara i Egypten. De gjorde att resan kunde ske mycket snabbare och lättare än bara med åsnor.
20 Bekymra er inte om era ägodelar, för det bästa som finns i hela Egyptens land skall vara ert.”	De ska inte göra sig någon möda med att samla alla sina tillhörigheter. De kunde bli kvar i Kanaan, eftersom de skulle få allt vad de behövde i Egypten.
21 Israels söner gjorde så, och Josef gav dem vagnar som farao befallt och gav dem också reskost.	
22 Och han gav var och en av dem en högtidsdräkt, men Benjamin gav han trehundra siklar silver och fem högtidsdräkter.	Åter överöser Josef sin bror Benjamin med extra många gåvor. Det här är ännu en prövning för bröderna. De har ännu kvar sin gamle Adam, även om det stora provet är överståndet. Men det verkar inte som om bröderna skulle ha någon invändning.
23 Till sin far skickade han också gåvor, tio åsnor lastade med det bästa Egypten hade och tio åsninnor, lastade med säd och bröd och andra livsmedel åt hans far för resan.	Här sparas inga medel, utan Josef är frikostig, på faraos inrådan.
24 Sedan lät han sina bröder resa och de gav sig i väg. Och han sade till dem: ”Gräla inte på vägen hem!”	Det fanns en uppenbar risk att bröderna skulle börja anklaga varandra för det som de hade gjort mot Josef. De hade inget tillfälle att göra upp sinsemellan när de var hos Josef. Nu fanns en risk att de började reda ut vem som egentligen hade skulden.
25 De drog upp från Egypten och kom till sin fader Jakob i Kanaans land.	
26 De berättade för honom: ”Josef lever än och han är härskare över hela Egyptens land!” Då blev han alldeles lamslagen, han kunde inte tro dem.	För Jakob var det här obegripligt. Men bröderna talar sanning den här gången.

27 Men när de talade om för honom allt vad Josef hade sagt till dem och när han såg vagnarna som Josef hade skickat för att hämta honom, då fick deras fader Jakob nytt liv.	Nu hade de också bevis med sig. Vagnarna var något nytt, som Jakob knappast hade sett tidigare, men som han hade hört om från Egypten.
28 Och Israel sade: ”Det räcker. Min son Josef lever än. Jag vill ge mig av så att jag får se honom innan jag dör.”	Jakob överbevisades av allt det som Josef och farao hade sänt med dem. Nu får han också skyndsamt.

1 Mos 46

Jakob flyttar till Egypten	
1 Israel bröt upp med allt han ägde. När han kom till Beer-Sheba offrade han slaktoffer åt sin fader Isaks Gud.	Både Abraham och Isak hade bott i Beer-Sheba och hade där gjort avtal med filisteerna och de firade gudstjänst där (21:33, 26:25). även om Jakob ville skynda, var han osäker. Han ville fråga Gud till råds och stannade därför och firade gudstjänst. Jakob har säkert funnit det märkligt att han ska bosätta sig i Egypten, trots att hans familj hade fått löfte om Kanaan. Men han vet också vad Gud hade sagt till Abraham (15:13): att de måste bo i ett främmande land i 400 år.
Exkurs: Året var ca 1876 f.Kr. (det brukar finnas ett eller två års variation i beräkningarna). 2 Mos 12:40 säger att Israels folk bodde i Egypten i 430 år, alltså till 1446 f.Kr. Paulus använder samma tal i Gal 3:17, vilket då ska läsas så att testamentet gavs laga kraft vid denna uppenbarelse för Jakob. Det ”ratificerades” nu.	
De som menar att tidpunkten måste räknas från den dag när Gud gav löftet åt Abraham (1 Mos 15) menar ofta att halva tiden (215 år) infaller under patriarktiden och att tiden när Israel växte till i Egypten var bara 215 år. Detta skulle förskjuta patriarktiden alldeles för långt i historien, men många anser att det handlar om legender och inte historiska personer. Exodus skedde 480 år innan tempelbygget inleddes (1 Kung 6:1), vilket skedde ca 966 f.Kr.	
2 Och Gud talade till Israel i en syn om natten och sade: ”Jakob! Jakob!” Han svarade: ”Här är jag.”	Åter sker en anmärkningsvärd flyttning, och Gud uppenbarar sig för att understryka att allt sker enligt hans plan och för att ge Jakob mod inför resan. Det här är den sista gången som Gud uppenbarar sig för patriarkerna.
3 Då sade han: ”Jag är Gud, din faders Gud. Var inte rädd för att resa till Egypten, ty jag skall där göra dig till ett stort folk.	Nu ska hans folk fostras till ett heligt folk under Guds lag. Det är så löftena ska gå i uppfyllelse. De ska inte riskera att blandas med de andra folken i Kanaan, utan tas avsides i en trakt i Egypten där inga andra ville blanda sig med dem.
4 Jag skall själv följa med dig till Egypten och jag skall också föra dig tillbaka därifrån. Och Josefs hand skall tillsluta dina ögon.”	Jakobs stoft skulle föras tillbaka till Kanaan (50:13), men löftet innebär också att hela hans familjs efterkommande skulle återvända. Löftet om Josef ges för att ge visshet att han skulle återse sin älsklingsson.

5 Jakob bröt upp från Beer-Sheba. Och Israels söner satte sin fader Jakob, sina små barn och sina hustrur på vagnarna som farao hade skickat för att hämta honom.	Efter att ha firat gudstjänst och fått Guds särskilda uppenbarelse som stärkande vägkost ger sig hela skaran iväg. Det är en skara på långt över 100 personer med boskap och tjänstefolk. Senare får vi veta att de egentliga familjemedlemmarna var 70 personer.
6 De tog sin boskap och de ägodelar som de hade skaffat sig i Kanaans land och kom till Egypten, Jakob och alla hans ättlingar med honom.	
7 Sina söner och sonsöner, sina döttrar och sondöttrar, alla sina ättlingar förde han med sig till Egypten.	Endast Dina omnämns som dotter till Jakob, men sönerna hade säkerligen döttrar även om de inte omnämns.
Jakobs släkt	
8 Detta är namnen på Israels barn, Jakob och hans söner, som kom till Egypten: Jakobs förstfödde var Ruben,	Uppräkningen omfattar endast söner och sonsöner, med några undantag. I allmänhet omnämns och räknas inte kvinnorna. Listan kan jämföras med 4 Mos 26 och 1 Krön 2–8. Det finns många problem med namnen och en jämförelse är inte lätt.
9 och Rubens söner var Hanok, Pallu, Hesron och Karmi.	
10 Simeons söner var Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Sohar och Saul, den kananeiska kvinnans son.	Det nämns som en vanheder för Simeon att han hade en kananeisk hustru. Luther menar att Saul därför inte räknas in i totalantalet, vilket skulle förklara antalet 33 i v15.
11 Levis söner var Gerson, Kehat och Merari.	
12 Judas söner var Er, Onan, Sela, Peres och Sera, men Er och Onan dog i Kanaans land, och Peres söner var Hesron och Hamul.	Möjligen räknas några barn upp som var födda senare, även om det inte är otänkbart att Hesron och Hamul var födda före resan. De som föddes i Egypten medan Jakob levde (17 år efter flytten) kunde enligt hebreiskt sätt att räkna anses vara med i flytten.
13 Isaskars söner var Tola, Puva, Job och Simron.	
14 Sebulons söner var Sered, Elon och Jaleel.	
15 Detta var Leas söner som hon födde åt Jakob i Paddan-Aram. Dessutom födde hon åt honom dottern Dina. Sönerna och döttrarna var sammanlagt trettiotre personer.	Det totala antalet uppräknade blir 34. Er och Onan räknas tydligen med här. Att Dina också räknas är klart eftersom det uttryckligen sägs, fast det strider mot normalt räknesätt. Om Er och Onan räknas bort måste det ännu ha funnits en onämnd person, kanske någon dotter till en av sönerna, eftersom det skrivs ”döttrarna”.
16 Gads söner var Sifjon och Haggi, Suni och Esbon, Eri och Arodi och Areli.	

17 Asers söner var Jimna, Jisva, Jisvi och Beria, och deras syster var Sera. Berias söner var Heber och Malkiel.	Här anges också en dotter till Aser, mot gängse praxis. Dessutom finns Asers två barnbarn med, likt Peres söner i v12. Heber och Malkiel nämns jämte Sera i 4 Mos 26:45–46, vilket tyder på att de ansågs särskilt viktiga i stamtavlan. Sera nämns även i 1 Krön 7:30.
18 Dessa var söner till Silpa, som Laban hade givit åt sin dotter Lea. Hon födde dem åt Jakob, sexton personer.	
19 Rakels, Jakobs hustrus, söner var Josef och Benjamin.	
20 De söner som föddes åt Josef i Egyptens land var Manasse och Efraim. De föddes åt honom av Asenat, som var dotter till Poti-Fera, prästen i On.	Josefs hustru nämns åter, vilket visar att Mose fäster stor vikt vid henne.
21 Benjamins söner var Bela, Beker och Asbel, Gera och Naaman, Ehi och Rosh, Muppim och Huppim och Ard.	Benjamin uppges ha tio söner, medan 4 Mos 26:38–40 nämner fem söner, varvid Ard och Naaman nämns som sonsöner till Benjamin (genom Bela). 1 Krön 7:6 nämner tre söner och 1 Krön 8:1–2 fem söner, men med delvis olika namn. Det kan finnas olika förklaringar till avvikelserna, t.ex. att några hade dött tidigt och att de hade flera namn.
22 Dessa var Rakels söner som föddes åt Jakob, sammanlagt fjorton personer.	
23 Dans son var Husim.	
24 Naftalis söner var Jaseel, Guni, Jeser och Sillem.	
25 Dessa var söner till Bilha, som Laban hade givit åt sin dotter Rakel, och hon födde dem åt Jakob, sammanlagt sju personer.	
26 De som kom med Jakob till Egypten, de som var hans ättlingar, var sammanlagt sextiosex personer förutom Jakobs sonhustrur.	I 2 Mos 1:5 nämns 70 personer, som i v27. Skillnaden ligger i att Jakob själv och Josef med sina två söner räknas in där. Bibeln använder ofta symboliska tal. Det kan tänkas att syftet är att nå fram till 70: (3+4) * 10.
27 Och Josefs söner, som föddes åt honom i Egypten, var två. De personer av Jakobs hus som kom till Egypten var sammanlagt sjuttio.	I Apg 7:14 anger Stefanus att Jakobs släkt var 75 personer. Septuaginta har ett tillägg till v20, att Manasse hade söner av sin syriska bihustru: Machir; Machir födde Galaad. Efraims söner var Sutalaam och Taam. Sutlaams son var Edom. Dessa tre sonsöner och två sonsonsöner till Josef nämns inte i den hebreiska texten. Därmed blir hela antalet 75.

Jakobs släkt (1 Mos 46:8–27)

Hustru	**Barn**	**Barnbarn**	**Antal**	∑
Lea	Ruben	Hanok, Pallu, Hesron, Karmi	1+4	
	Simeon	Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Sohar, *Saul*	1+6	
	Levi	Gerson, Kehat, Merari	1+3	
	Juda	Er, Onan, Sela, Peres (*Hesron*, *Hamul*), Sera	1+7	
	Isaskar	Tola, Puva, Job, Simron	1+4	
	Sebulon	Sered, Elon, Jaleel	1+3	
	Dina		1	**34**
Silpa	Gad	Sifjon, Haggi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, Areli	1+7	
	Aser	Jimna, Jisva, Jisvi, Beria (*Heber*, *Malkiel*), *Sera*	1+7	16
Rakel	*Josef*	*Manasse, Efraim*	1+2	
	Benjamin	Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Rosh, Muppim, Huppim, Ard	1+10	14
Bilha	Dan	Husim	1+1	
	Naftali	Jaseel, Guni, Jeser, Sillem	1+4	7

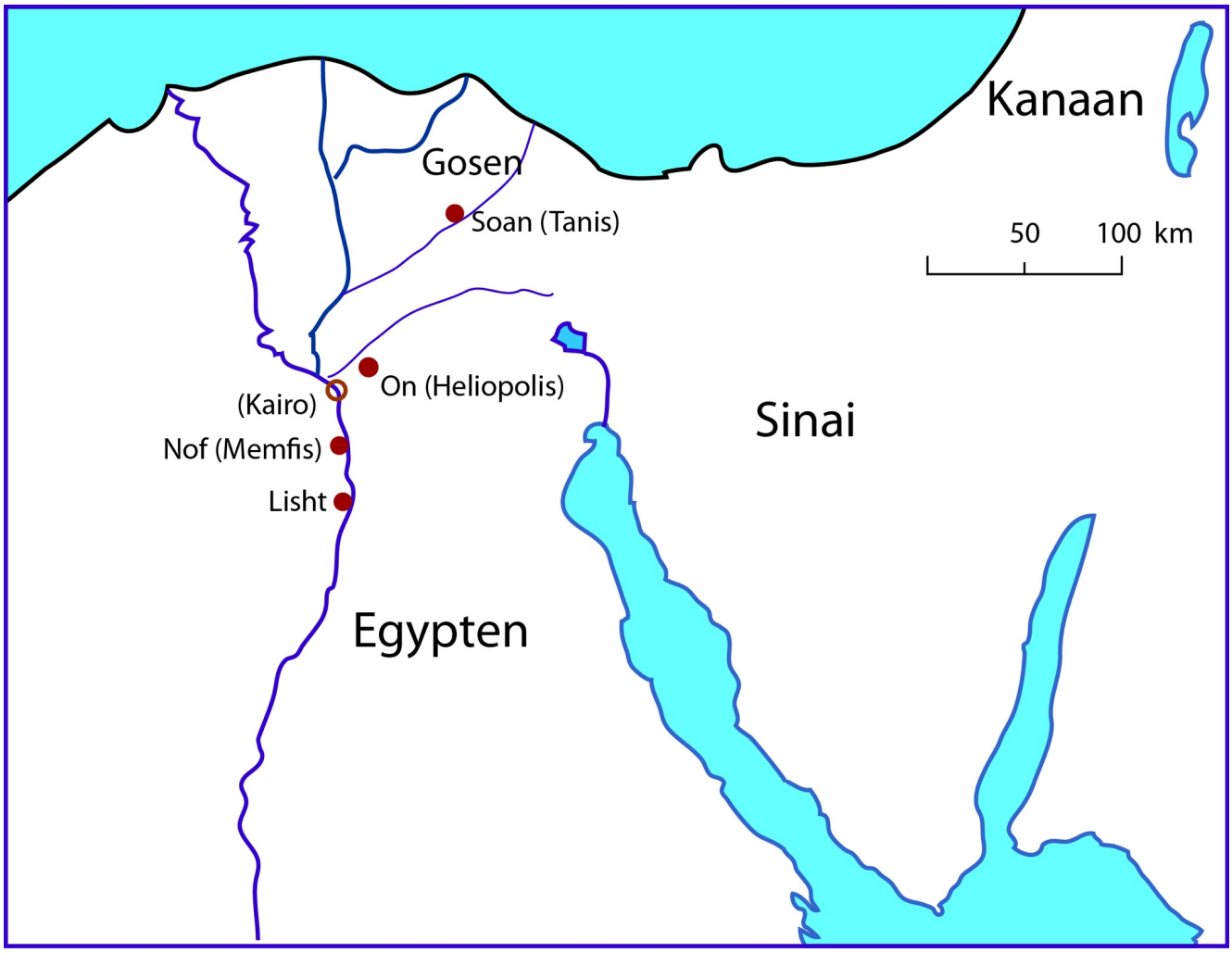

Mötet med Josef	
28 Jakob skickade Juda i förväg till Josef för att denne skulle visa honom vägen till Gosen. Och de kom till landet Gosen.	Landet Gosen låg i nordöstra delen av Egypten, i Nildeltat, men det är svårt att fastställa läget exakt. Troligen var den egyptiska huvudstaden då *Soan* (eller Tanis), som omnämns på flera ställen, bland annat som den plats där undren inför farao skedde (4 Mos 13:23; Ps 78:12,43; Jes 19:11,13; 30:4; Hes 30:14) och som låg i närheten av Gosen. Några menar att huvudstaden var *Lisht*, som låg söderom nuvarande Kairo. On eller Heliopolis låg strax nordost om Kairo, närmare än Soan.
29 Josef lät spänna för sin vagn och for till Gosen för att möta sin fader Israel. När han kom fram till honom föll han honom om halsen och grät länge vid hans hals.	Josef skyndar för att möta Jakob så snart han får bud om att han är på väg. Mötet blir känslosamt. Det är en händelse av enorm betydelse för Jakob, för han har ju trott att Josef har varit död.
30 Och Israel sade till Josef: ”Nu kan jag dö då jag har sett ditt ansikte, eftersom du ännu lever.”	Jakob levde ännu 17 år i Egypten.

31 Josef sade till sina bröder och sin fars husfolk: ”Jag skall fara upp och tala med farao och säga till honom: Mina bröder och min fars husfolk, som hittills bott i Kanaans land, har kommit till mig.	Josef berättar nu hur han ska introducera dem för farao, och instruerar dem hur de ska svara farao när han frågar ut dem. Men han är själv försiktig att uttala sig om platsen där de ska bo. Det är inte hans sak att visa gästvänlighet mot sin familj, utan det ska den högste härskaren göra. Josef räknar det som hans skyldighet att se till att familjen blir omhändertagen. Det är ännu ett vittnesbörd om hans kärlek.
32 De här männen är herdar och har ägnat sig åt boskapsskötsel. Sina får och sin nötboskap och allt som de äger har de fört med sig.	Josef ska förbereda farao inför mötet med dem och instruerar dem att presentera dem exakt på samma sätt som han själv.
33 När sedan farao kallar er till sig och frågar vilket yrke ni har,	
34 skall ni svara: Vi, dina tjänare, har sysslat med boskapsskötsel från vår ungdom ända tills nu, vi liksom våra fäder. Då kommer ni att få bo i landet Gosen, för egyptierna avskyr allt vad fåraherdar heter.”	Orsaken till att Jakobs familj nu ska få bo i avskildhet, men ändå nära Josef, är att egyptierna av religiösa skäl inte kan umgås med boskapsherdar.

1 Mos 47

Jakob inför farao	
1 Och Josef kom och berättade för farao: ”Min far och mina bröder har kommit från Kanaans land med sina får och sin nötboskap och allt de äger. De är nu i landet Gosen.”	Nu var det dags att skaffa den officiella rätten att bo i landet. Josef utövar inte sin makt för att gynna sin familj, fast han säkert hade kunnat göra det. Han är mån om att handla rätt och klokt i allt.
2 Han hade valt ut fem av sina bröder och förde fram dem inför farao.	Josef utsåg en deputation av fem av sina bröder. Vilka det var nämns inte.
3 Då frågade farao hans bröder: ”Vad har ni för yrke?” De svarade farao: ”Dina tjänare är herdar, vi liksom våra fäder.”	Bröderna svarar farao som Josef hade instruerat dem.
4 De sade också till farao: ”Vi har kommit för att bo här i landet någon tid, för dina tjänare har inget bete för sina får eftersom hungersnöden är svår i Kanaans land. Låt nu dina tjänare bo i landet Gosen.”	

5 Då sade farao till Josef: ”Din far och dina bröder har alltså kommit till dig.	Efter audiensen meddelar faror sitt beslut åt Josef.
6 Egyptens land ligger öppet för dig. I den bästa delen av landet skall du låta din far och dina bröder bo. Låt dem bo i landet Gosen, och om du vet att några bland dem är dugliga män, så sätt dem till uppsyningsmän över min boskap.”	Farao låter familjen få goda förmåner tack vare Josefs insatser. Dessutom anställer han några av dem för att leda sina egna boskaptsherdar, troligen slavar från andra folk. Det var ännu ett exempel på stor ära.
7 Sedan hämtade Josef sin fader Jakob och förde honom fram inför farao, och Jakob hälsade farao.	Efter bröderna är det Jakobs tur. Audiensen och samtalet var troligen längre än vad som återges här. Det innehåller det som är mest intressant. Jakob hälsar med den vanliga bugningen till marken.
8 Och farao frågade Jakob: ”Vad är din ålder?”	Jakob är märkt av sitt hårda livsöde och ser sannolikt gammal ut jämfört med egyptierna.
9 Jakob svarade farao: ”Min vandringstid har varat i etthundratrettio år. Få och svåra har mina levnadsår varit. De når inte upp till mina förfäders levnadsår under deras vandringstid.”	Jakob beskriver sina dagar som få och svåra och han kallar dem en vandringstid, för han hade ju ingen varaktig boplats. Abraham levde 175 år och Isak 180, för att inte tala om åldern på de tidigare förfäderna. Efter det här lever Jakob ytterligare 17 år (v28).
10 Och Jakob välsignade farao och gick ut ifrån honom.	Det fanns verkligen orsak för Jakob att både tacka och välsigna denne kung som ställt sig så väl till deras invandring. Jakob ger ett gott exempel på hur vi alltid ska vara underdåniga den överhet som är satt att råda över oss.
11 Josef lät sin far och sina bröder bo i Egyptens land och gav dem egendom i den bästa delen av landet, i Raamses område, så som farao hade befallt.	Raamses är ett område i Gosen. Samma namn används också senare för några av faraonerna och för den stad som Israels barn måste bygga upp tillsammans med Pitom (2 Mos 1:11). Staden har inte kunnat lokaliseras.
12 Josef försörjde sin far och sina bröder och hela sin fars hus och gav var och en underhåll efter antalet barn.	Underhållet fördelades rättvist och det handlade om stora utlägg för en så stor skara.
Hungersnödens följder för egyptierna	
13 Men ingenstans i landet fanns bröd eftersom hungersnöden var mycket svår, och både Egypten och Kanaans land försmäktade av hunger.	Det återstod ännu flera år av den sjuåriga hungersnöden. Nu berättas om hur Josef organiserade samhället så att folket skulle överleva.

14 För den säd som folket köpte samlade Josef alla pengar som fanns i Egypten och Kanaan och förde dem in i faraos palats. 15 Men när pengarna tog slut i Egypten och Kanaan, kom alla egyptier till Josef och sade: ”Ge oss bröd! Varför skall vi dö inför dina ögon? Vi har ju inga pengar kvar.” 16 Josef svarade: ”För hit er boskap, så skall jag ge er bröd för boskapen, om era pengar är slut.” 17 Då kom de med sin boskap till Josef, och han gav dem bröd i utbyte mot deras hästar, får, nötboskap och åsnor. På detta sätt underhöll han dem det året och gav dem bröd i utbyte mot all deras boskap.	
18 Så tog det året slut. Men året därpå kom de tillbaka till honom och sade: ”Vi kan inte dölja det för min herre. Pengarna är slut och boskapen vi ägde tillhör min herre. Ingenting annat finns nu kvar att ge än våra kroppar och vår jord. 19 Varför skall vi dö inför dina ögon, vi och vår åkerjord? Köp oss och vår jord för bröd, så skall vi med vår jord bli faraos slavar. Ge oss bara utsäde, så att vi får leva och inte dör och så att åkerjorden inte läggs öde.” 20 Då köpte Josef all jord i Egypten åt farao. Egyptierna sålde var och en sin åker eftersom hungersnöden var så svår. Och åkerjorden blev så faraos egendom.	
21 Folket flyttade han till städerna, från ena änden av Egypten till den andra.	Folkförflyttningen gjordes för att de skulle överleva hungeråren.
22 Men prästernas jord köpte han inte, ty prästerna hade sitt bestämda underhåll av farao, och de levde av det som farao gav dem. Därför behövde de inte sälja sin jord.	Det finns utombibliska källor som bestyrker prästernas särrättigheter.
23 Och Josef sade till folket: ”Se, jag har nu köpt er och er jord åt farao. Här har ni utsäde. Beså nu jorden.	När hungeråren var förbi var det dags att åter så och skörda. Nu skulle folket bruka jorden för faraos räkning. Jorden hade blivit socialiserad.
24 När grödan kommer in skall ni ge en femtedel åt farao. Men fyra femtedelar skall ni själva ha till utsäde och till mat åt er och ert husfolk och era små barn.” 25 De svarade: ”Du har räddat våra liv. Herre, låt oss finna nåd för dina ögon, så skall vi bli faraos slavar.”	
26 Josef gjorde det till en lag som gäller än i dag för Egyptens jord, att femtedelen av skörden skall ges åt farao. Det var bara prästernas jord som inte blev faraos egendom.	Det dubbla tiondet är omvittnat på olika håll.
Jakobs sista önskan	
27 Så bodde Israel i landet Gosen i Egypten. De skaffade sig ägodelar och var fruktsamma och förökade sig mycket.	Den här tiden var en guldålder för Israels familj.
28 Jakob levde sjutton år i Egypten och han blev etthundrafyrtiosju år gammal.	

29 När tiden närmade sig att Israel skulle dö, kallade han till sig sin son Josef och sade till honom: ”Om jag har funnit nåd för dina ögon, så lägg din hand under min höft och lova att visa mig kärlek och trofasthet så att du inte begraver mig i Egypten.	Jakob kallas nu Israel, för han uppträder som patriark för Guds utvalda folk. Hans tilltal är ödmjukt och visar hans stora respekt för Josef. Sättet att avlägga ed har vi tidigare mött hos Abraham (24:2–3). Det innebär en stark anknytning till familjebanden, och särskilt till Messias som skulle bli född av Jakobs släkt. Enligt den tidens språkbruk fanns han ”i Jakobs höft”. Israel vill bli begravd tillsammans med sina fäder i Kanaan, och inte i Egypten, för att påminna om att det landet har utlovats av Gud.
30 När jag har gått till vila hos mina fäder skall du i stället föra mig från Egypten och begrava mig i deras grav.” Han svarade: ”Jag skall göra som du säger.”	
31 Men Jakob sade: ”Ge mig din ed på det!” Och han gav honom sin ed, och Israel tillbad böjd mot bäddens huvudgärd.	Jakob var tydligen svag och orkade inte stiga upp från sängen, utan vänder sig och böjer huvudet mot kudden. I Hebr 11: 21 citeras Septuaginta, som har läsningen ”lutad mot änden av sin stav”. Jfr Davids tillbedjan, 1 Kung 1:47.

1 Mos 48

Jakob välsignar Josef och hans söner	
1 En tid därefter sade man till Josef: ”Din far är sjuk.” Då tog han med sig sina båda söner Manasse och Efraim.	Händelsen som berättas har antagligen varit planerad som en välsignelsestund. Jakob ligger på sitt yttersta och är blind. Manasse är den förstfödde och nämns först.
2 Och man sade till Jakob: ”Din son Josef har kommit till dig.” Israel samlade då sina krafter och satte sig upp i sängen.	Också här sker ett byte av namn mitt i berättelsen. När han ska välsigna används hans namn Israel, som hör ihop med löftesfolket.
3 Han sade till Josef: ”Gud den Allsmäktige uppenbarade sig för mig i Lus i Kanaans land. Han välsignade mig	Lus är det äldre namnet för Betel. ”Gud den Allsmäktige” (*El Shaddai*) används flera gånger som Guds namn när han uppenbarar sig för patriarkerna.
4 och sade till mig: Jag skall göra dig fruktsam och föröka dig och låta skaror av folk komma av dig, och åt dina efterkommande skall jag ge detta land till egendom för evigt.	
5 Dina båda söner, som föddes åt dig i Egyptens land innan jag kom hit till dig i Egypten, skall nu vara mina. Efraim och Manasse skall vara mina liksom Ruben och Simeon.	Jakob adopterar nu Josefs båda söner. De får samma rätt som de äldsta bröderna. I 49:4 fråntar han Ruben hans förstfödslorätt på grund av hans synd med Bilha. 1 Krön 5:1 upprepas detta. Simeon och Levi förbigås också, då Juda blir familjens obestridliga ledare. I 49:7 dömer han dem att bli kringspridda. De får alltså inget enhetligt område i Israel (Jos 19:1–9; Jos 21).

6 Men de barn som du har fött efter dem skall vara dina. De skall bära sina bröders namn i deras arvedel.	Adoptionen gäller bara Manasse och Efraim.
7 När jag kom från Paddan dog Rakel i Kanaans land under resan, medan det ännu var ett stycke kvar till Efrat, och jag begravde henne där vid vägen till Efrat." – Platsen heter nu Betlehem.	Paddan Aram, ett annat namn på *Aram Naharaim* som betyder Arams slätt eller Aram vid de två floderna. Jakob motiverar adoptionen med att Rakel var hans älsklingshustru, egentligen den enda som han verkligen räknade som hustru.
8 När Israel fick se Josefs söner frågade han: "Vilka är dessa?"	
9 Josef svarade sin far: "Det är mina söner som Gud har gett mig här." Då sade han: "Tag hit dem till mig så att jag får välsigna dem."	
10 Israels ögon var svaga av ålder så att han inte kunde se. Josef förde fram dem till honom, och han kysste dem och tog dem i famn.	
11 Och Israel sade till Josef: "Jag hade inte trott att jag skulle få se ditt ansikte, men nu har Gud till och med låtit mig se avkomlingar av dig."	
12 Och Josef tog dem från hans knän och bugade sig till jorden.	Josef visar en tillbörlig vördnad för sin far.
13 Sedan tog Josef dem båda i handen, Efraim i sin högra hand till vänster framför Israel, och Manasse i sin vänstra hand till höger framför Israel, och förde fram dem till honom.	Josef gör som det var brukligt och ställde Manasse som sin förstfödde så att han var till höger om Jakob.
14 Men Israel räckte ut sin högra hand och lade den på Efraims huvud fastän han var den yngre, och sin vänstra hand på Manasses huvud trots att Manasse var den förstfödde. Han lade händerna i kors.	Israel gör nu något som är helt oväntat, och chockerar Josef. Han för sina armar i kors så att hans högra hand läggs på Efraim. Den skulle höra till Manasse.

15 Och han välsignade Josef och sade: ”Den Gud som mina fäder Abraham och Isak har vandrat inför, den Gud som har varit min herde från min födelse ända till i dag,	Josef står här som representant för sina söner. Herde som ett intimt Gudsnamn används inte andra gånger i Första Moseboken än här och i den välsignelse som Jakob senare ger Josef (49:24).
16 den ängel som har förlossat mig från allt ont, han skall välsigna pojkarna. De skall uppkallas efter mitt och mina fäders, Abrahams och Isaks, namn och de skall föröka sig och bli talrika på jorden.”	
17 Men när Josef såg att hans far lade sin högra hand på Efraims huvud, tyckte han inte om det. Han tog sin fars hand och ville flytta den från Efraims till Manasses huvud.	Josef inser inte varför fadern handlar mot normal praxis och protesterar. Han vill flytta på hans händer men kan inte göra det.
18 Och Josef sade till sin far: ”Gör inte så, far. Det här är den förstfödde. Lägg din högra hand på hans huvud.”	
19 Men hans far ville inte det. Han sade: ”Jag vet, min son, jag vet. Också från honom skall det komma ett folk, också han skall bli stor. Men hans yngre bror skall ändå bli större än han, och flera folk skall härstamma från honom.”	Och när Josef förklarar vad som är fel får han höra att det var helt medvetet av fadern. Den yngre, Efraim, ska bli den större. Åter en gång visar sig Guds plan vara en annan än människors tankar. Jakob har själv erövrat förstfödslorätten av sin äldre bror och favoriserat den yngre systern Rakel framom Lea. Efraim blev den ledande stammen i Nordriket under det delade kungadömets tid och används ofta som beteckning på hela riket.
20 Och han välsignade dem på den dagen och sade: ”I dig skall Israel välsigna och säga: Gud skall göra dig lik Efraim och Manasse.” Och han satte Efraim före Manasse.	Att Efraim ställs före Manasse upprepas ytterligare. Det är inget misstag.
21 Därefter sade Israel till Josef: ”Se, jag dör, men Gud skall vara med er och föra er tillbaka till era fäders land.	

22 Och utöver vad jag ger dina bröder, ger jag dig en bergsrygg som jag har tagit från amoreerna med mitt svärd och min båge.”	Det hebreiska ordet för bergsrygg liknar Sikem. Händelsen kan eventuellt anspela på våldshandlingen som beskrivs i 34:25–29. Gez: ”Jacob har wäl, sedan Simeon och Levi begingo det grufliga mordet och tyranniet i Sichem, k. 34: 25, 27, måst begifwa sig ifrån Sichem, k. 35: 1, och då hafwa Amoreerna, k. 34: 2, (hwilka här tydligt nämnas ibland Canaaneerna, se k. 15: 16) intagit den delen som Jacob hade köpt, k. 33: 19, och sedan hafwa Jacob och hans söner genom Guds bistånd med wäpnad hand åter intagit detta land, tillika med närmaste trakten deromkring och staden, såsom det på detta ställe nogsamt tillkännagifwes; sålunda är det, som på ett ställe nämnes, icke att betwifla, ehuru tiden ej är på andra ställen uttryckt

1 Mos 49

Jakob välsignar sina söner	
1 Och Jakob kallade sina söner till sig och sade: ”Kom hit till mig, så skall jag tala om vad som skall hända er i kommande dagar.	Nu följer det längsta poemet i Första Moseboken, Jakobs välsignelse. Det är inte bara avsett för sönerna, utan också för stammarna i framtiden. Jakob är helt medveten om att han framför ett profetiskt ord från Gud. Det måste ha varit en stark upplevelse för bröderna att höra orden, som tidvis är bestraffande, från faderns dödsbädd. Notboken till B2k menar att texten är från kungatiden.
2 Ja, kom samman och lyssna, ni Jakobs söner, hör på Israel, er fader! 3 Ruben, min förstfödde är du, min kraft och min styrkas förstling, främst i myndighet och främst i makt.	
4 Du sjuder över som vatten, du skall inte bli den främste, ty du besteg din fars bädd. Då vanhelgade du den, ja, min bädd besteg han.	Ruben beskrivs som ”turbulent”, men han ställning som förstfödd tas ifrån honom på grund av hans synd med Bilha (35:22). Att Jakob så starkt bestraffar Ruben visar vilken avsky han kände inför denna synd. Han mister sin ledande ställning både världsligt (till Juda) och andligt (till Levi).
5 Simeon och Levi är bröder. Våldet är deras vapen.	Simeon och Levi var lika i våldsamhet. Det var de som ledde våldsdådet mot Sikem och hans folk (kap. 34).
6 Min själ skall inte ta del i deras råd, min själ skall inte umgås med dem, ty i sin vrede dödade de män och i sitt övermod stympade de oxar.	Jakob hade inte medverkat till våldsdådet. Gez: ”Min härlighet förene sig icke med deras församling” – tungan kallas ibland ”ära” (t.ex. i Ps 16:9), och Jakob prisar inte denna handling.
7 Förbannad är deras vrede som är så våldsam och deras grymhet som är så stor! Jag skall strö ut dem i Jakob, jag skall skingra dem i Israel.	Simeon fick sin stamlott bland Juda stam, inte ett enhetligt område (Jos 19:1). Levi stam fick 48 städer i stället för ett område (4 Mos 35:2, 7; Jos 14:4; 21:41).
8 Juda, dig skall dina bröder prisa. Din hand skall vara på dina fienders nacke, din fars söner skall buga sig för dig.	Juda tillägnas den mest anmärkningsvärda profetian, och den längsta tillsammans med Josef. Juda får ledarskapet i stället för Ruben, Simeon och Levi som har förverkat sin rätt. Namnet Juda betyder ”prisa”, ”berömma”.

9 Ett ungt lejon är Juda. Från rivet byte har du rest dig, min son. Han böjer sig, han lägger sig ner som ett lejon, som en lejoninna – vem får honom att resa sig?	Lejonet förknippas med Juda i många profetior, t.ex. 4 Mos 24:9; Hes 19:1–7. Jesus kallas lejonet av Juda stam i Upp 5:5.
10 Spiran skall inte vika från Juda, inte härskarstaven från hans fötter, förrän han som den tillhör kommer och folken blir honom lydiga.	Versen är ett översättningsproblem. Alternativ: ”till dess Shilo kommer”. KXII: ”Hjelten” (efter Luther). B2k: ”En gång skall han motta tribut”, 1917: ”till dess han kommer till Silo” (den första gudstjänstplatsen efter erövringen, Jos 18). Stället tolkas vanligen messianskt, först om David och sedan om Messias. Hes 21:27 återger profetian nästan ordagrant. Shiló betyder ”vila” (vilogivaren) och är besläktat med ”frid”: Schalom. Den som ger friden är Messias (jfr Matt 11:28). Spiran betecknar konungslig makt, men kan också anknyta till staven som Juda lämnade i pant åt Tamar (38:18).
11 Han binder sin ungåsna vid vinstocken, sitt åsneföl vid den ädla rankan. Han tvättar sina kläder i vin, sin mantel i druvors blod.	Utsagan beskriver den rika tid som kommer under David och Salomo. Gez. anknyter till att Jesus kom ridande på ett åsneföl och att hans blod skulle utgjutas för att rena från synden.
12 Hans ögon är dunkla av vin, hans tänder vita av mjölk.	KXII: ”Hans ögon äro rödaktigare än vin.” Messias är till sin person ren, men han utgjuter blodiga tårar under sitt lidande. Evangelium förliknas vid mjölk i 1 Petr 2:2.
13 Sebulon skall bo vid havets strand och bli en hamn för skepp. Sin sida skall han vända mot Sidon.	Sebulons stam kom inte att bo alldeles vid havet, men rätt nära. Se SFB:s not till 30:20 som anknyter namnet Sebulon till ”bo hos”.
14 Isaskar är en stark åsna, som ligger i ro i sitt hägn.	Gez: ”benåsna, liggande mellan två gränser” el. ”två bördor”.
15 Han såg att viloplatsen var god och att landet var ljuvligt. Då böjde han sin rygg under bördor och blev en arbetspliktig slav.	Stammen var förnöjsam och inte särskilt krigisk. De böjde sig under Israels kung och sedan under de assyriska kungarna.
16 Dan skall skaffa rätt åt sitt folk som en av Israels stammar.	Dans namn anknyter till ”skaffa rätt”, 30:6.
17 Dan skall vara en orm på vägen, en huggorm på stigen, en som biter hästen i foten, så att ryttaren faller baklänges.	En grupp daniter begick svek, Dom 18:27, och begick avguderi. Simson var av Dans stam.
18 HERRE, jag väntar på din frälsning!	Jakob har här hunnit halvvägs i sin profetia och ropar till Gud om hjälp, när han profetiskt ser hur mycket ont som ska ske i hans folk.
19 Gad skall trängas av skaror, men själv skall han tränga dem in på hälarna.	Gads område blev östra sidan av Jordan (Gilead) och de blev tidvis attackerade av moabiterna. Davids främsta hjältar var gaditer, 1 Krön 12:8. Enligt Luther kan profetian delvis vara uppfylld då gaditerna gick i spetsen vid Kanaans erövring.

20 Från Aser kommer utsökta rätter. Kungliga läckerheter skall han ge.	Asers stam fick området invid Medelhavet i norr med bördiga åkermarker.
21 Naftali är en snabb hind, som talar vackra ord.	Eller: en lössläppt hind. Kan anspela på det nordliga och mera isolerade läget än de andra stammarna. Barak var av Naftali stam (Dom 4:6).
22 Ett ungt fruktträd är Josef, ett ungt fruktträd vid källan. Grenarna når upp över muren.	Anknyter till betydelsen av Efraim: göra fruktsam. Efraim skulle bli den mäktigaste av de två stammarna och ibland expandera utöver sitt område.
23 Bågskyttar oroar honom, de skjuter på honom och ansätter honom.	
24 Men hans båge förblir fast och hans händer och armar spänstiga genom dens händer som är den Starke i Jakob, genom honom som är Herden, Israels Klippa,	Efraims stam var krigisk och ofta segerrik i strid. Här finns flera beteckningar på Gud som Frälsare och beskyddare. Josef stod också fast mot alla frestelser. Josef själv var som en herde för sin familj när han tog sig an dem och gav dem uppehälle under hungeråren.
25 genom din fars Gud, han skall hjälpa dig, genom den Allsmäktige, han skall välsigna dig med välsignelser ovanifrån, från himlen, välsignelser från djupet som ruvar där nere, välsignelser från bröst och moderliv.	Välsignelser av många slag beskrivs. I Hos 12:8 skryter Efraim med rikedom och lön för hans hårda arbete.
26 Din fars välsignelser når högt, högre än mina fäders välsignelser, till de eviga höjdernas härlighet. De skall vara över Josefs huvud, över hjässan på honom som är fursten bland sina bröder.	Efraim kom att bli den ledande stammen i det senare Nordriket. De hade en yttre maktställning, men det andliga ledarskapet hörde till Juda. KXII: ”Utaf Joseph skola hufvuden warda”, dvs. många mäktiga ledare kommer från Efraim.
27 Benjamin är en glupsk varg. På morgonen äter han rov, på kvällen fördelar han byte.”	Domaren Ehud (Dom 3) och kung Saul var benjaminiter. Dom 19–21 är ett exempel på hur grymt delar av Benjamins stam handlade. Ester och Mordokai var också benjaminiter, liksom Paulus.
28 Alla dessa är Israels stammar, tolv till antalet, och detta är vad deras far sade till dem när han välsignade dem. Åt var och en gav han sin särskilda välsignelse.	
Jakob dör	
29 Sedan befallde han dem och sade: ”Jag skall nu samlas till mitt folk. Begrav mig hos mina fäder i grottan på hetiten Efrons mark,	Jakob har inte glömt att hans rätta hemland var Kanaan och han vill bli begravd bland sina fäder. Han har redan tagit en ed av Josef, men han vill nu påminna alla söner var gravplatsen finns och att deras barn en gång ska få detta land till besittning.

30 i den grotta som ligger vid fältet i Makpela mitt emot Mamre i Kanaans land. Denna mark köpte Abraham till gravplats av hetiten Efron.	Kap 23 beskriver hur Abraham köpte gravplats åt Sara.
31 Där begravdes Abraham och hans hustru Sara, där begravdes också Isak och hans hustru Rebecka, och där har jag själv begravt Lea,	Det finns inga andra omnämnanden av Rebeckas och Leas begravning.
32 i grottan på den åker som köptes av hetiterna.”	
33 När Jakob hade givit sina söner dessa befallningar drog han upp fötterna i sängen. Och han gav upp andan och samlades till sitt folk.	Jakob hade fått en särskild uppenbarelse av Gud om sin förestående död. Han hade troligen halvsuttit eller suttit när han talade sina sista ord.

1 Mos 50

Jakob dör	
1 Då böjde Josef sig ner över sin fars ansikte och grät över honom och kysste honom.	
2 Josef befallde läkarna som han hade i sin tjänst att de skulle balsamera hans far. Och läkarna balsamerade Israel.	De professionella som brukade sköta balsameringen hade religiösa ceremonier under processen, och Josef vill inte blanda in dem utan gav uppdraget åt sitt eget husfolk. Balsamering var nödvändig för den långa resan till Kanaan.
3 Det tog fyrtio dagar, ty så lång tid tar en balsamering. Och egyptierna begrät honom i sjuttio dagar.	Gud använde egyptiernas särskilda balsameringskonst för att ge ett vittnesbörd om att det land som han hade lovat skulle vara också Jakobs och Josefs efter deras död. Troligen ingick de 40 dagarna i sorgetiden 70 dagar.
4 När sorgedagarna efter honom var över sade Josef till faraos husfolk: ”Om jag har funnit nåd för era ögon, ber jag er säga dessa ord till farao:	Gez: Josef bar sorgdräkt och kunde inte gå in till farao utan måste sända bud via hans närmaste hovmän. Josef använder de artiga fraser som var vanliga på den tiden.
5 Min far har tagit ed av mig och sagt: När jag är död, så begrav mig i den grav som jag har grävt åt mig i Kanaans land. Låt mig därför resa och begrava min far och sedan komma tillbaka.”	
6 Farao svarade: ”Res dit och begrav din far enligt den ed som han har tagit av dig.”	

7 Då reste Josef för att begrava sin far. Och alla faraos tjänare reste med honom, de äldste vid hans hov och alla de äldste i Egyptens land,	Det var en stor skara som reste, inte bara Jakobs släkt utan också alla ledande män i Egypten. Det var en stor ärebetygelse för Jakob, för att Josef stod i en hög ställning återföll också på hans far.
8 dessutom allt Josefs husfolk och hans bröder och hans fars husfolk. Bara sina små barn, sina får och sin nötboskap lämnade de kvar i landet Gosen.	
9 Både vagnar och ryttare for tillsammans med honom, och det var en mycket stor skara.	Ett följe av det här slaget med många dyrbarheter var ett begärligt objekt för rövarskaror och behövde eskort.
10 När de kom till Goren-Haatad på andra sidan Jordan, höll de där en mycket stor och högtidlig dödsklagan, och han ordnade en sorgehögtid efter sin far i sju dagar.	Engelska översättningar har ”tröskplats” (”threshingfloor”) och Luther: ”die Tenne Atad” och KXII ”planen Atad”. SFB och B2k tolkar orden som ett platsnamn. Det verkar som om sorgeföljet skulle ha gått runt Kanaan, kanske för att inte väcka strid.
11 När landets inbyggare, kananeerna, såg sorgehögtiden i Goren-Haatad sade de: ”Det är en mycket stor sorgehögtid som egyptierna håller här.” Därför kallades platsen Abel-Misrajim. Den ligger på andra sidan Jordan.	Abel-Misrajim betyder ”egyptiernas sorg” eller ”det sörjande Egypten”.
12 Jakobs söner gjorde med honom som han hade befallt dem.	
13 De förde honom till Kanaans land och begravde honom i grottan vid fältet i Makpela, det markstycke som Abraham hade köpt till gravplats av hetiten Efron mitt emot Mamre.	Det är sannolikt att begravningsföljet stannade på andra sidan Jordan medan Jakobs söner förde den balsamerade kroppen till graven.
14 När Josef hade begravt sin far vände han tillbaka till Egypten med sina bröder och alla dem som hade farit med honom för att begrava hans far.	
Bröderna ber Josef om förlåtelse	
15 När Josefs bröder såg att deras far var död, sade de: ”Tänk om Josef börjar hata oss och låter allt det onda vi gjort mot honom komma över oss.”	Bröderna tänkte att Josef skulle hämnas på samma sätt som när Esau planerade att mörda sin bror Jakob efter att Isak hade dött (27:41).

16 Därför sände de detta bud till Josef: ”Din far sade till oss före sin död:	Först vågar de inte komma själva utan sänder bud. Möjligen användes Benjamin som bud, eftersom han inte var medskyldig till den svåra synden mot Josef.
17 Så skall ni säga till Josef: Vi ber dig, förlåt dina bröder vad de har brutit och syndat genom att handla så illa mot dig. Så förlåt nu den synd som din fars Guds tjänare har begått.” Och Josef grät när han fick deras hälsning.	Det var nu första gången som bröderna öppet ber om förlåtelse inför Josef. Kanske sörjde Josef att de inte hade trott honom då han tidigare hade sagt att han förlåter dem. Nu har redan 17 år gått. Men sådan är människan: vi behöver om och om igen tillsägelse av förlåtelse, eftersom vi har svårt att tro.
18 Sedan kom också hans bröder och föll ner för honom och sade: ”Vi är dina slavar.”	När de hör om Josefs reaktion vågar de komma själva. Nu erbjuder de sig att vara hans slavar. Det är en slutlig uppfyllelse av Josefs drömmar. Tidigare har de också erbjudit sig bli slavar, men under helt andra omständigheter (44:9, 33).
19 Men Josef sade till dem: ”Var inte rädda. Håller ni mig för Gud?	Nu får de i stället höra det mest fantastiska evangelium. Ordet är ett eko av Jakobs ord till Rakel, 30:2.
20 Ni tänkte ont mot mig, men Gud har tänkt det till godo genom det som nu har skett för att bevara många människors liv.	Josefs ord visar att han fullt förstått Guds handlande genom att vända allt det onda som bröderna hittat på till godo. Det är också en profetisk utsaga om hur det onda som människorna tänkte och gjorde mot Jesus vänds till frälsning för världen.
21 Var inte rädda. Jag skall sörja för er och era små barn.” Och han tröstade dem och talade vänligt till dem.	Josef är en mäktig bild av Guds kärlek och omsorg.
Josef dör	
22 Josef bodde kvar i Egypten med sin fars husfolk, och han blev etthundratio år.	Josef levde i 80 år i sin upphöjda ställning.
23 Josef fick se Efraims barn till tredje led. Också åt Makir, Manasses son, föddes barn som Josef fick ta i knäet.	Uttrycket ”ta i knäet” betyder antagligen adoption. Makir blev stamfar till gileaditerna, Jos 17:1. I Dom 5:14 är Manasse ersatt med Makir.
24 Och Josef sade till sina bröder: ”Jag dör, men Gud skall se till er och föra er upp från det här landet till det land som han med ed har lovat åt Abraham, Isak och Jakob.”	På nytt ges en påminnelse om Guds ed till patriarkerna, att Israels barn ska få Kanaans land. Det är en lämplig avslutning av Första Moseboken. I Andra Moseboken får vi sedan läsa hur underbart Gud ledde sitt folk ut ur Egypten.
25 Och Josef tog ed av Israels söner och sade: ”När Gud ser till er, för då mina ben härifrån.”	Josef ber om samma tjänst som Jakob hade gjort, att hans kvarlevor ska föras till Kanaan. Så skedde också, 2 Mos 13:19.

26 Josef dog när han var etthundratio år. Och man balsamerade honom och lade honom i en kista i Egypten.	Egyptierna ansåg att 110 år var en idealisk livsålder. Att han levde 110 år kunde anses som en särskild välsignelse. Året är ca 1806 f Kr, och det dröjer ännu 350 år till uttåget.